القرآن الكريم

ކީރިތި ޤުރުއާނުގެ

ތަފްސީރު

ޖަޢުފަރު ފާއިޒް

ދަންނާށެވެ! اللهُ ﷻ ގެ ހުސްޖާރިކުރެވުމަކަށް ބާރުންޓަކުން ތަސްބީހަކިޔުމާއި، އެ إِلٰهަށް
ހަމްދުކުރުމާއި، ތަޢްރީފުކުރުމާއި، ޝުކުރުކުރުމާއި، ކިޔަމަންވުން، ނަމާދުކުރުން، ސަޖިދަކުރުން،
އަޅުކަންކުރުން ކިޔަމަންތެރިވުން، ދޮޅުވެރިކަމާއި ހިތްދަތިކަން ފިލުވައިދޭ ކަމެއް ކަމެވެ.[119]

وَٱعۡبُدۡ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأۡتِيَكَ ٱلۡيَقِينُ ﴿٩٩﴾

﴿99﴾ އަދި، އިބަ ޔަޤީނާ ދުނިޔޭގައި ދިރިހުންނެވިހާ ދުވަހަކު، އިބަ ޔަޤީނާގެ
ވެރި ރަބް، اللهُ ﷻ އަށް އަޅުކަންކުރައްވަމުން ދިރިހުންނަވާށެވެ! އެއީ، އިބަ ޔަޤީނާގެ
އަރިހަށް، މަރު އަތުވެއްޖައުމަށް ދާންދެނެވެ. އެ މަރަކީ، އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތި،
ކޮންމެ އިންސާނެއްގެ ގާތަށް ވެސް އަންނާނޭ ކަން ޔަޤީންވެގެންވާ ކަމެކެވެ.

ދަންނާށެވެ! اللهُ ﷻ ގެ މި އަމުރުފުޅަކީ އެންމެ ފުރިހަމަކަމަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށް ޓަކައިގެން
ހުންނެވީ އެކު، مُحَمَّدُ ﷺ އަށާއި އެކަލޭގެފާނުގެ އުއްމަތަށް، އެ إِلٰهަށް އަޅުކަން
ކުރައްވާށެވެ، އެ ޔަޤީނާ ދިރިހުންނެވިއްޔާއެވެ.[120]

سُورَةُ النَّحْلِ

سُوْرَةُ النَّحلِއަކީ، މައްކީ ސޫރަތެކެވެ. މި ސޫރަތަކީ، ޤުރުއާނުގައިވާ
الْمِئِينَ ގެ ސޫރަތްތަކުގެ ތެރެއިން ހަތަރުވަނަ ސޫރަތެވެ.[121] الْمِئِينَ ގެ ސޫރަތްތަކަކީ،
ދިގު ސޫރަތްތަކަށްވުރެން ކުރުވެފައި، ސަތޭކަ އާޔަތަށްވުރެން ދިގު ސޫރަތްތަކެވެ.
މި ސޫރަތުގައި ވަނީ 128 (ސަތޭކަ އަށާވީސް) އާޔަތެވެ. އަދި 16 (ސޯޅަ) رُكوعއެވެ.
މި ސޫރަތަކީ، ޤުރުއާނުގެ 16 (ސޯޅަ)ވަނަ ސޫރަތެވެ.

119– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
120– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
121– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَرِ

މި ސޫރަތް ބާވައިލެއްވުނީ، سُورَةُ الْكَهْفُ އަށް ފަހުގައެވެ. މި ސޫރަތަށް سُوْرَةُ النَّحْل މި ނަން ކިޔުނީ، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމުގެ ދައްކަވާ ހެކިވެރިވާ މަޚްލޫޤުންގެ ތަކެތީގައި ހިމެނޭ އަދި އުފެއްދެވި ވިސްނަވާ އަޖައިބުތަކުން ފުރިގެންވާ ކައުނު މާތްވި ކަލޭނގެފާނު، އެ إِلٰهُ ގެ ކުޅަދާނަވަންތަކަމުގެ ދަލީލުން ހާމަވެ، މީސްތަކުންނަށް ބައެއް ބަލިތަކުގެ ޝިފާއެއް ކަމުގައިވާ މާމުއި ހަދާނޭ ގޮތް އެ ކަލޭނގެފާނަށް އިލްހާމުކުރެއްވި އެންގެވި ވާހަކަ، މި ސޫރަތުގެ ފަސްދޮޅަސް އަށްވަނަ އާޔަތާއި ފަސްދޮޅަސް ނުވަވަނަ އާޔަތުގައި، اللهُ ﷻ ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވާތީއެވެ. މި ސޫރަތް ފެށިފައި ވަނީ، މާޒީ ފިޢުލުތަކުގެ ތެރެއިން ކަމުގައިވާ، «أَتَى» މި ފިޢުލުންނެވެ. މާނައަކީ، "އަތުވެއްޖެއެވެ". އަދި މި ސޫރަތުގެ ފަންސާސްވަނަ އާޔަތަކީ، ސަޖިދައިގެ އާޔަތެކެވެ.[122]

ދަންނާށެވެ! ސަޖިދައިގެ ކޮންމެ އާޔަތެއް ކިޔުނު ކަމުގައި ވިޔަސް ނުވަތަ އަޑުއިވުނު ކަމުގައި ވިޔަސް، މިފަދަ ސަޖިދަކުރުމަކީ ސުންނަތެކެވެ. މިފަދަ ސަޖިދަކުރާއިރު ކުރަނީ އެންމެ ސަޖިދައެކެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ރީތި އިސްމުލްޙުސްނާގެ ތެރެއިން، اللهُ މި އިސްމުލްޙުސްނާއި، الْعَزِيزُ މި އިސްމުލްޙުސްނާއި، الْحَكِيمُ މި އިސްމުލްޙުސްނާއި، މި ތިން އިސްމުލްޙުސްނާ މި ސޫރަތުގައި އައިސްފައި ވެއެވެ. ފަހެ، މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި މި ސޫރަތުގައި ވަނީ، اللهُ ﷻ ގެ އުލޫހިއްޔަތުވަންތަކަމުގެ ވާހަކައެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އުލޫހިއްޔަތުވަންތަކަން ޘާބިތުކުރުން، ޝިރުކަށް ރައްދުކޮށް، ހަވާލުދިނުން، އެ إِلٰهُ އަށް ޢިބާދަތްކުރުމަށް މީސްތަކުންނަށް ގޮވައިލެއްވުމަށް ތަބާވުމަށްޓަކައި ނަބިއްޔުން ފޮނުއްވައި، އެ ބޭކަލުންނަށް ވަޙީ ބާވައިލެއްވިކަން، މި ސޫރަތުގައި އަންގަވައިފައި ވެއެވެ.

122- مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الإِلِكْتْرُونِي التَّعْرِيفُ بِالسُّوَر

އަދި އުނގުރަހައި ހަށްޖެހިކަމުން މަރުވެ، ދުނިޔެ ނިމުމަށް ފަހު، އެބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުކުރައްވާނޭ ކަން މި ސޫރަތުގައި އަންގަވައިފައި ވެއެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމުގެ މައްސަލަ ހިތިދިނިވި ބޭނުމި ކުރިއަށް ދަލީލުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ އުޅުމަކާއި ބިން، އެ إِلٰهُ ގެ ކަމަކުޢަޒީޒުވަންތަކަމުގެ ތެރެއިން އުފެއްދެވި ވާހަކަ، މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ.

އަދި ކަނޑުތަކާއި، ފެންކޯރުތަކާއި، ހަމަ ބިމާއި، ވިދިލާފައި އެ ބިމުގައި ޖެހިފައި، އޮޑި ބިމާ ދުވުދުން ހިނގާ ވިލާތަކުން، ދިރުމަތަކުގެ ބޭއްވިގެއްގެ އެ ތަރި ކަންކަމަށް ބޭނުންވާ ފެން ވެއްސުވައި، ބިން ދިރުއްވައި، ދަނޑުގަސްތަކާއި މޭވާ ބާވަތްތައް އެ ބިމުގައި ހެދިގެންވާ، އެ إِلٰهُ އަމުރުފުޅަށް ކަން ވީ، މި ސޫރަތުގައި އަންގަވައިފައި ވެއެވެ. އަދި އެ ތަކެތީން، މީސްތަކުންގެ ދިރުމަށް ބާނަނައަތްތަކާއި ދުއްތިއާއި އުޅަނދު ސޫދިތަކާއި، އަސްތަކާއި، ބައްގާއި، ބިލާތު ފަދަ ޖަނަވާރުތަކާއި އެ ދަން ވެސް ޖަނަވާރުތަކާ އަދި އުޅަނދުން ދިރުމަތަކާއި ހެއްދަވާ، ﷲ ﷻ ކަން، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވެއެވެ.

އަދި އިރާއި ހަނދު ދަތުރުވެ، ރޭދުވާ ތަކެތިބުރުވެ، ދުވަސްތަކާއި މައްސަރުތަކާއި ވަގުތު، ރޭގަނޑު ކަމުއަނދިރިގައި ވެސް ތަރިތަކުގެ ވަސީލަތުން މަގުދެނެ ދަތުރުތަކުރުކުރުވާން ގޮތް މިންވަރުކުރާނޑުތަކުގައި ތާރުތަ އުފެދުނަކުން ދުއްވުމަށާއި، އެ ދަން ވެސް ހެއިދުމަކުން ދިރާ ގޮތަކަށް، މީސްތަކުންގެ ހިތްމަތުގައި، ﷲ ﷻ ކަނޑުތަކުން ޚަލްޤު ވާހަކަ ވެސް މި ސޫރަތުގައި ވެއެވެ. އަދި މި ހުރިހައި ތަކެއްޗަކާއި ކަންކަމަކީ، އިންސާނާއަށް ޙައްޤުވާ ޝުކުރުވެރިވާ ތަކެއްޗާއި ކަންކަމެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ހުރިހައި ތަކެއްޗަކާއި ކަންކަމެއްގެ ހެކިދެނީ، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި، އެ إِلٰهُ ގެ އަޒީމްކަމާ ޙިކުމަތްވަންތަކަމުގެ ދައްކައެވެ. އަދި މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި މި ވަނީ، الله ﷻ އަޅުތަކުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވައި ދަރުމަވެރިކުރެއްވި ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އެހެންކަމުން، سُورَةُ النِّعَم މި ނަމުން ވެސް މި ސޫރަތަށް ނަންދެވިފައި ވެއެވެ.[123]

ކޮންމެއަކަސް، މި ސޫރަތް ފެށްޓެވިފައި ވަނީ، الله ﷻ ގެ ބަސްފުޅަކުން، އެ إِلٰهُ ގެ ޢަޛާބާއި ވަރިހާވައިދެއްވުމުން، އެ ކަން ޤުރުބުކަން، އެ ވަރިހައިއާއި، ޔާރިޔާ ޢަޛާބާއި މަޚްލޫޤުންނާ ފުރައްސާރަކުރި ކާފިރުންގެ ވާހަކައިންނެވެ. އަދި ބިސްމާބުޅަންޖެއްސެވި ޖަޖާދުއްވާ ޒިނާމަކު ދުވަހު، އަންނާނޭ ދުވަހުގެ ފުރަތަމަ ފުނު ކަމުގައި ބުނެ، އެ ދުވަސް ދުވަހު، އެ ދުވަހުގެ ބިރުވެރިކަން ދެއްވޭނޭ ބިރުވެރިކަމުގައި ވެސް ނަމަ، އެ ބިރުވެ އައުން، އަވަސްވާތޯ ބުނި، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހުގައި ކާފިރުން ދެންނެވުމުން، އެ ކަމާ ދެކޮޅަށް، الله ﷻ ދެއްވި ޖަވާބުންނެވެ.

ދެން އެއަށްފަހު، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވަނީ، އަބަދުވެސް މިސްކީނުންނަށް ފައިދާހުރި ހުރިހާ ކަމެއްގައި، އުފެއްދެވުމުގެ ޢަޖާއިބު، މި ދުނިޔޭގައި، الله ﷻ ފެންނަން ހުރި، ވިސްނުންތެރިކަމުގެ ދިރުން ނިޢުމަތްތަކުގެ ވާހަކައެވެ. އެއީ، އެ ނިޢުމަތްތަކުން ފައިދާކުރުމުން، ބިރުވެރިކަމުގައި ބޭނުންކުރައްވައިގެން، الله ﷻ އެއްކައުވަންތަކަމާއި ކަށަވަރުކުރެއްވުމުގެ މައްޗަށް ދަލީލު ދައްކަވައިގެން، الله ﷻ އެއްކައުވަންތަކަން ޤަބޫލުކުރުން ލާޒިމުވެ، ހުރިހައި އަޅުކަމެއް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُ އަށް ޚާއްޞަކުރަން ކަމުގައި މިސްކީނުން ވުމަށެވެ.

އުއަންގަރު، މި ސޫރަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވި ވަނީ، الله ﷻ ގެ ނިޢުމަތްތަކަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވައި ތަރުތީބުކުރެއްވި ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތަކަށް ބަލައި، އެ إِلٰهަށް ޝުކުރުވެރިވުން، އެ ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކޮށް، އެ إِلٰهަށް ކާފަރުވުމުގެ ނުބައި ނަތީޖާއާ ގުޅޭ ގޮތުން މިސާލުތަކުން އަންގަވައިދެއްވާކަމެވެ.

އަދި އެ ފަދަ ކޮންމެ ބަޔާނަށް ދެއްވާތީ އުޚުއްވަތުގެ ވާހަކައިން ބިރުވެރިކަމުގެ ޚަބަރުދެއްވުމަށް ފަދަ، މި ސޫރަތް ނިންމަވައިލައްވައިފައި ވަނީ، الله ﷻ ގެ ދީނަށް ގޮވައިލެއްވުމުގައި، ޙިކުމަތްތެރިކަމާ އެކު، ރިވެތި ގޮތެއްގައި މިސާލުތަކުން ނަސޭހަތްތެރިވުމާއި އިޙްސާންތެރިވުމަށް، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާއަށް ކުރެއްވި އަމުރުފުޅުތަކެވެ.

އަދި ދީނުގެ ތަޢުލީމުދެއްވުމުގައި ދަޢުވަތުދޭއިރުގަންނަވާ ތަރީޤަތާއި އުސޫލުތަކަށް ކޮޅުހިފުވާއިރުގައި ހުންނަންވާނެ އެކު، އެ ފަދަ އުސޫލުތަކާއި ތަރީޤަތް ކުރިމަތިކުރާ މީހުންނާމެދު މުޢާމަލާތްކުރައްވާތީ ގޮތް، އެ އަމުރުފުޅާ އެކު އަންގަވައިދެއްވައި ވެއެވެ.[124]

ދަންނާށެވެ! سُورَةُ الْحِجْرُ ގެ ފަހުކޮޅުގައި ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވި ފަދަ، ޝިރުކި ރަސޫލާއަށާއި، ދީނަށް ފުރައްސާރަކުރާ މުޝްރިކުންނަށް ބިރުވެރި ވަޢީދުގެ ވާހަކަތަކެވެ. މި ސޫރަތުގެ ކުރި ކޮޅުގައި ވެސް ވަނީ ހަމަ އެ ފަދަ ވާހަކަތަކެކެވެ. އެހެންކަމުން، سورة الحِجْرُ ގެ ފަހުކޮޅުގައިވާ ވާހަކަތަކާއި، މި ސޫރަތުގެ ކުރި ކޮޅުގައިވާ ވާހަކަތައް ގުޅި އެއްގޮތެވެ.[125]

124- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
125- التَّفْسِيرُ الْوَاضِحُ لِلدَّكْتُور مُحَمَّدِ الحِجَازِي

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

اللهُ ﷻ ގެ އިސްމުފުޅުގެ ބަރަކާތުން ފަށަމެވެ. އެއީ، اللهُ ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން ވާގިއެދިގެން، މި އަޑާ ކުރާން މި ގަސްތުކުރާ ހުރީ ބަޔަކު ނިމުމަކާން ތަނަތަން އެ ކަމުގައި ދުވަސްވަރުގެ ހުރި ބައެއް ޢަޤީދާ ދުވަހުގައި މި ބަޔަކު ތަޢުލީމުތަކާއި ބެހޭ އެވެ. بِكُلِّيَّةٍ اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ އަށް ޢިބާދަތްކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވައި، ޢިބާދަތްކުރުމަށް އަމުރުކުރެއްވީ އަދި އެކަލާނގެ ހަމަ އެއްކަލާނގެއޭ ދުނިޔޭގައި ހުރިހާ ނިޢުމަތްތަކަކީ ދެއްވާ، ޝަރީޢަތްތަކާއި إِلٰهُ އެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އުޅުއްވާ، އެ إِلٰهُ ޢިބާދަތްކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވާ، އާޚިރަތުގައި ނިޔާކުރައްވާ ޚަބަރުދެއްވާ إِلٰهُ އެވެ.

أَتَىٰٓ أَمْرُ ٱللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ ۚ سُبْحَٰنَهُۥ وَتَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١﴾

﴿1﴾ އޭ ޤިޔާމަތް ދުވަސް އަންނާނެ ކަމަށް އިންކާރުކުރާތީ، އެ ދުވަސް ޢަޛާބުކުރާ ކާފިރުންނޭވެ! ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވުމުގެ ވަގުތު ކައިރިވެއްޖެއެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅާއި ނިޔާކުރުގެއިވާ ގުޅޭ މަޢީން ޝިރުކުވެރިންގެ މުއްސަނދިން ބަލާނެ އަވަދިގެ ވަގުތު ފަސް ކައިރިވެއްޖެއެވެ. ވީމާ، اللهُ ﷻ ގެ ޢަޛާބާ ޝިރުކުވެރިންނަށް އެ އިސްވެ ވަޢުދުގެ ބަސްފުޅުތަކަށް މަލާމާތްކުރަން، ފުރައްސާރަކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ބާރުވައުން އަވަސްވުމަށް އެދި ޝިރުކުވެރިން ނުކުތެވެ. އަދި ހަމަ ކަރަތަފުން، ބޮޑުކަމާއި އެ ނުތީ ފަސް ވަކިޖެ، اللهُ ﷻ އާ ބައިވެރިކުރުން، މުޝްރިކުން އެ މަކާއްކަން އަދުކަންކުރާ އެންމެހައި ކަނޑިޔާނާއި، އެބައިމީހުން އެ ކުރާ ޝިރުކަތުން، އެ إِلٰهُ މުސްތަޢީބު މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ.126

126- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބަކީ ބަހޭ ގޮތުން ރިވާވެވިފައި ވެއެވެ. ކާފަރުންގެ ވާހަކައިން އިންޒާރުކުރައްވައި، އެ ދުވަހުން ކާފިރުންނަށް ކުރިމަތިވާނޭ ބިރުވެރިކަމުގެ ވާހަކައިން، رَسُولُ الله ﷺ ދަޢްވާގެ މުޝްރިކުންނަށް ޔަޤީންކުރެއްވުމުން، އެ ދުވަސް ކުރިކުރުމުގެ ގޮތުން އަޒާބުލިބުން ދަންނަވާ ކަމުގައި ވެއެވެ. އެ ދުވަސް އަންނާނީ ކޮން އިރަކުންތޯއެވެ؟ މި ގޮތަށް އަޒާބުލިބުން ދަންނަވުމުން، މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވައި، الله ﷻ އަންގަވައެވެ. ކާފަރުންނަށް ޢަޒާބުވުމުގެ ވަގުތު ކުޑަވެއްޖެއެވެ، الله ﷻ ގެ އަމުރުފުޅާއި ނިޔާފުޅުގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، ކާފިރުންގެ މައްޗަށް ޢަޒާބު ޙައްޤުވުމުގެ ވަގުތު ކައިރިވެއްޖެއެވެ. ވީމާ، އެ إِلٰهُ ގެ ޢަޒާބުއައުން އަވަސްވުމަށް ތިޔަބައިމީހުން ނުއެދޭށެވެ! އަކީ ﴿أَتَى أَمْرُ اللهِ﴾ ގެ މާނައީ: "اللهُ ގެ އަމުރުފުޅު އައިސްފިއެވެ."

މި ބަސްފުޅު، جِبْرِيلُ ﷺ ވިދާޅުވީ އަޑު رَسُولُ اللهِ ﷺ އަށް އިވިވަޑައިގަތުމުން، ކާފަރުން ޤިޔާމަތް ކައިރިވެއްޖެ ކަމަށް ހީކުރައްވައި، އެ ކަމާ ބިރުގަތުމުން، އެ ރަސޫލާ އިރިސްކޮޅުވަޑައިގެން އިންނެވި ތަނުން ކުއްލިއަކަށް ތެދުވެވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ދެން ހަމަ އެ ހިނދު، جِبْرِيلُ ﷺ ވަޑައިގެން ވިދާޅުވިއެވެ. ﴿فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ﴾ މާނައީ: "ކަލޭ، އެ ކަން އަވަސްވުމަށް ތިޔަބައިމީހުން ނުއެދޭށެވެ!" މި ގޮތަށް ވިދާޅުވުމުން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ ހިތްޕުޅަށް ހަމަޖެހުން ލިބިވަޑައިގަތެވެ.[127]

يُنَزِّلُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ بِٱلرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِۦ عَلَىٰ مَن يَشَآءُ مِنْ عِبَادِهِۦٓ أَنْ أَنذِرُوٓا۟ أَنَّهُۥ لَآ إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱتَّقُونِ ﴿٢﴾

127- تَفْسِيرُ الإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيمَان

﴾2﴿ الله ﷻ ގެ އަޅުތަކުންގެ ތެރެއިން، އެ إِلٰهُ ޝާއަކުރައްވާ އަޅަކަށް، އެ إِلٰهُ، ރަސޫލުކަން ދެއްވައެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ޝާއަކުރައްވާ އަޅަކަށް ރަސޫލުކަން ދެއްވައިދީ ނަމަ، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅާއި އިރާދަފުޅުގެ ދަށުން، އެ ރަސޫލުންގެ އަރިހަށް، އެ إِلٰهُގެ ބަސްތަރުމުން މަލާއިކަތުން ފޮނުއްވައެވެ. އެއީ، ކުފުރުވެރިކަމާއި ޝިރުކުކަމުގެ ސަބަބުން، މަރުވެފައިވާ ހިތްތަކަށް ދިރުންދެނިވި ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކާއިގެންނެވެ.

އެހެންކަމުން، ރަސޫލުންގެ އަރިހަށް އެ މަލާއިކަތުން ގެންނަވާ ވަޙީގައި، އެ ރަސޫލުންނަށް، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރައްވަނީ، ޝިރުކުގެ އެންމެހައި ބާވަތްތަކުން އަހަރެމެންނާގޮތް، އެ ރަސޫލުންގެ ޤައުމުތަކުގެ މީހުން ބިރުވެރިކުރުއްވުމަށެވެ. އަދި ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް އަޅުކަން ކުރުމަށާއި، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި އެންމެހައި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަކުން، ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތުން ދުރުވެ، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކާ ޚިލާފުވެއްޖެ ނަމަ ދެއްވާނޭ ޢަޒާބުގެ ބިރުވެރިވެ ތަޤުވާވެރިވުމަށް، އެ ރަސޫލުންގެ ޤައުމުތަކުގެ މީހުންނަށް އަމުރުކުރެއްވުމަށެވެ.

އެހެންވީ، ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރުމަށް ބައްޓަންވެގެންވާ އެއްވެސް އެހެން إِلٰهއަކު ނުވެއެވެ. ވީމާ، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރައްވާފައިވާ އެންމެހައި ކަންތައްތައްކޮށް، ހުރިހާ އަޅުކަމެއް އިޚްލާޞްތެރިކަމާއެކު، އެ إِلٰهއަށް ޚާއްޞަކޮށްދޭށެވެ! އަދި ހުރިހާ ކަމެއްގައިވެސް، އެ إِلٰهއަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤުވާވެރިވާށެވެ![128]

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ بِٱلۡحَقِّۚ تَعَٰلَىٰ عَمَّا يُشۡرِكُونَ ٣

﴾3﴿ އިސްވެދިޔަ މިސާލަކާ ނުލައި، الله ﷻ އުފެއްދެވީ ބިން އަދި އުޑުތައް، ޙައްޤު ގޮތުގައެވެ.

128- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ރޭގެ، އެ އުޅުމަކާއި ބިން ހެއްދެވިފައިވާ ގޮތާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކުރޭ، އެ ތަންތަން ހެއްދެވިފައިވަނީ ބާޠިލު ގޮތެއްގައި ނޫންކަން ދަނެގަން، އެ އުޅުމަކާއި ބިމުން، އެ ތަންތަން ހެއްދެވުނު އިލާހުގެ މަތިވެރިވަންތަކަމާއި ކަރަމްދާރުވަންތަކަމުގެ މައްޗަށް، އެ އިލާހުގެ އަޅުތަކުން ދަލީލު ހިފައިގަތުމަށް ބާރުއަޅައެވެ.

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ޝިރުކައި އަޅުކަމުގެ ބައްޓަމުވާނުވާނީ، އެ ފަދަ ޝިރުކަމަ ގޮތެއްގައި އެ އުޅުމަކާއި ބިން ހެއްދެވީ، އިލާހަށް އެކަނި ކަން އޮބައިލާފައި ދެނެގަތުމަށް ބަލައި ފިކުރު ކުރުމެވެ. އަދި ބޮޑުމަކާއި އެ ނޫން ފިކުރު ތަކާއި، الله ﷻ ބައިވެރިކޮށް، އެ އިލާހަށް ޝިރުކުކޮށް، އެ ތަކެއްޗަކަށް އެ ދުނިޔެއިން އެ އަޅުކަންކުރާ ތަކެއްޗާއި އޮބައިލުން އެ ކުރާ ޝިރުކުގެ ބަދަލުގައި، އެ އިލާހު މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި އޮބައިލުން އެ އަޅުކަންކުރާ ޝިރުކުގައި ފަރާތްތަކަށްވުރެން، އެ އިލާހު މަތިވެރިވެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[129]

خَلَقَ ٱلۡإِنسَٰنَ مِن نُّطۡفَةٖ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٞ مُّبِينٞ ﴿٤﴾

﴿4﴾ الله ﷻ އިންސާނާ ހެއްދެވިއްވައިފައި ވަނީ ނުހަނު ދެރަ ނިކަމެތި އަދި އެއްވެސް އަގެއް ނެތް މަނި ތިކެއްކަމުންނެވެ. ނަމަވެސް، އެ އިންސާނާ ވިހައި ބޮޑުވެ، ފުރާވަރަށް އަރައި، ބާރުގެ ތަސައްރުފުކުރުމަށް، ހަކަތައާއި ބާރުލިބުމުން، އޭނާ ބަދަލުވެގެންދަނީ އޭނާގެ ވެރި ހާލިގުވަންތަ އިލާހާ ދެކޮޅުވެރިވެ ބޮޑާވެގަން، ބައްޔެ ދޮގުހަދާން މަސައްކަތްކުރާ ޙާލަތުގަ. އަދި މަރުވުމަން ފަހު، އަލުން ދިރުއްވާނީ ކަލާނގެ ވެސް ފުރުޞަތު ދޭކަށްނުވާ، އިންކާރުކުރުން ޖަދަލުކުރާ ބަލާ އެ އިންސާނާ ބަލައިދެއެވެ.

129– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَهِيَ رَمِيمٌ﴾ ކަށިތައް ދިރުވާ ވީރާނާވެގެން ހުރި، އަލުން އެ ކަށިތައް ދިރުވާނީ ހަރު ކާކުކަމަށްހެއްޔެވެ؟ ބުނި، މި ގޮތަށް ބުނި އެ އިންސާނާ ޤަދަރުކުރާށި، ނުދެކުމުގެ ޙުރުމަތުން އޭނާ އުފައްދަވައި ވުޖޫދަށް ނެރުއްވި، ޚާލިޤުވަންތަ إِلٰهُގެ މަތިން އޭނާ ހުރީ ހަނދާންނެތިގެންނެވެ.[130]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބާ ބެހޭ ގޮތުން، الْإِمَامُ مُقَاتِلُ بْن سُلَيمَان ނަޤުލުކުރައްވައިފައިވެއެވެ. އެއްފަހަރަކު، މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން އިސް މީހަކު ކަމުގައިވި، أُبَيُّ بْن خَلَفُ الْجُمَحِي، މަރުވެފައިވާ މީހެއްގެ ދިރުވިފައިވާ ކަށިގަނޑެއް ހިފައިގެން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ ޙަޟްރަތަށް އައިސް، އެ ބުރުސާލާގެ ކުދިކުދި މަތިގައި ހުރެގެން، އޭނާގެ އަތުން އެ ކަށިގަނޑު ފުނޑުފުނޑުކުރުމަށް ފަހު ވައިގެ ތެރެއަށް ބުރުއްސާލިއެވެ. އެއަށްފަހު، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ދެންނެވިއެވެ. އޭ مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِއެވެ! ދިރުވިފައިވާ މި ކަހަލަ ކަށިތައް، اللهُ އަލުން ދިރުއްވާނެ ކަމުގައި ތިބާ ދަޢުވާކުރައްވަނީހެއްޔެވެ؟ އާއެ، ކިޔަނީކުރެން ވާނޭ ކަމުގައެވެ؟ ދެން، އޭނާގެ އެ ވާހަކަ ދެކެވުން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީއެވެ.[131]

وَٱلۡأَنۡعَٰمَ خَلَقَهَاۖ لَكُمۡ فِيهَا دِفۡءٞ وَمَنَٰفِعُ وَمِنۡهَا تَأۡكُلُونَ ٥

﴿5﴾ އޭ މިނިސްތަކުންނޭވެ! اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި ނަޢަމް ސޫފިތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ގެރި، ބަކަރި، ޖަމަލު ފަދަ ޖަނަވާރު އުފެއްދެވިއެވެ. އަދި ހޫނުވުމަށް ބޭނުންވާ ހެދުމާއި އެ ސޫފުން އުފެދޭ ފައިދާ އެ ފައިދާގެ ހަމައި ކާއެތިން ތައްޔާރުކުރެވެއެވެ.

130– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
131– تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيمَان

އަދި އޭގެ އިތުރަށް، އެ ޖަނަވާރުގެ މަހާއި ކިރު، ކާއުމަށާއި ބުއިމަށް ބޭނުންކުރެވެއެވެ.
އަދި އޭގެ ކަށިތަކާއި ހަމާއި އެ ނޫން ޖަނަވާރުން ވެސް މީސްތަކުންނަށް ބޭނުންވާ
ކިތަންމެ ތަކެއްޗެއް އުފެއްދެއެވެ. އަދި ދަރުފަތުކުރުމުގައި އެ ނޫން ވެސް ބައެއް
މަސައްކަތްތަކަށް ކުރުވުމަށް އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް ޖަނަވާރުތަކަށް ބޭނުންކުރެވެއެވެ.[132]

وَلَكُمۡ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسۡرَحُونَ ٦

﴾6﴿ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! އަދި އެ ނަޢަމް ސޫފީތަކަށް ހުއިހައްޖައި ނިމިގެން، ހަވީރުގެ
ވަގުތު، އެ ޖަނަވާރުގެ ގޯތިތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން އެ ޖަނަވާރު ގެންނަ ހިނދުގައްޔާއި،
އެ ޖަނަވާރު ހުއިހައްޖަން ބަކަރި، އެ ޖަނަވާރުގެ ގޯތިތަކުން ނެރެގެން ގެންދާއިރުގެ ވަގުތު
ތިޔަބައިމީހުން އެ ޖަނަވާރު ގެންދާއިރު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބޭ އުފާވެރިކަން
ލިއްބައިދެނިވި ރީތި މަންޒަރުތަކާއި ޖަމާލުކަމާއި އެ ޖަނަވާރުގައި ވެއެވެ.[133]

وَتَحۡمِلُ أَثۡقَالَكُمۡ إِلَىٰ بَلَدٖ لَّمۡ تَكُونُواْ بَٰلِغِيهِ إِلَّا بِشِقِّ ٱلۡأَنفُسِۚ إِنَّ رَبَّكُمۡ
لَرَءُوفٞ رَّحِيمٞ ٧

﴾7﴿ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަރުމަތަކް، ނުހަނު ބޮޑު ބުރަދާއި، އުނދަގޫތަކާއި،
ވަރުބަލިކަން ދިމާވެގެން ނުވެ، އެ ބަރުދަނާ ހަމައެކު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނުދެވޭ ދުރު
ދުރު ބަރުބަރަން، ތިޔަބައިމީހުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބަރުދަނުތަކާއި، ގެނގޮސް ކަންވާރު ދުރު
ސަފަރުތަކަށް، އެ ނަޢަމް ސޫފީތަކަށް އުފުލައިދެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ އީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނުހަނު އޯގާވަންތަ ރަޙިމުވަންތަ إِلٰهُ ކަލަން
ކަލާނގެވެ.

132- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
133- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُورِ عَائِضِ الْقَرْنِي

ދެކުނީ ހަމަކަށަވަރުން، އެ إِلٰهُ ވަނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތަފާތު ބޭނުންތަކަށް ޓަކައި،
އެ ނަޢަމް ސާބިތުވީ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކިޔަމަންތެރިކުރައްވައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ޚިދުމަތުގައި އެ ތަކެތި ހައްދަވައިދެއްވީއެވެ. ވީއިރު، މި ހުރިހައި ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރު
ކުރަން ޖެހޭއި، ޙަމްދާއި ޝުކުރު ނިސްބަތްކުރަން ޖެހޭނީ، ހަމައެކަނި الله سبحانه وتعالى އަށެވެ.[134]

وَٱلۡخَيۡلَ وَٱلۡبِغَالَ وَٱلۡحَمِيرَ لِتَرۡكَبُوهَا وَزِينَةٗۚ وَيَخۡلُقُ مَا لَا تَعۡلَمُونَ ٨

﴾8﴿ އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށް ނުހަނު ބޮޑު ހަމަޖެހުމާއި އުފާވެރިކަން
ލިބިދިނުމަށް ޒީނަތްތެރިކަމުގެ ގޮތުންނާއި، ތިޔަބައިމީހުން އެ ތަކެއްޗަށް ސަވާރުވުމަށާއި،
އެ ތަކެތީގައި ދަތުރުފަތުރު ކުރުމަށާއި، އެ ނޫން ބޭނުންތަކަށް ޓަކައި،
އަސާއި، ބަޣުލާއި، ހިމާރު ހައްދަވައި ތިޔަބައިމީހުންގެ ޚިދުމަތުގައި އެ ތަކެތި ދެއްވީ،
އެ إِلٰهُއެވެ.

އަދި ދަތުރުފަތުރު ކުރުމަށާއި އެ ނޫން ބޭނުންތަކަށް ޓަކައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ބޭނުންވާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން، ތިޔަބައިމީހުން ނުދަންނަ ތަކެތި އެތައް ވައްތަރުތަކެއްގެ
އުފެދުންތަކާއި އެ ނޫން ތަކެތި އުފެއްދެވުމުގެ ޤުދުރަތާއި ހުނަރުވެރިކަން، އެ إِلٰهُ
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދައްކަވަތެވެ. އަދި، އެ ކަންކަމުން ތިޔަބައިމީހުންގެ ޔަޤީންކަން
އިތުރުވެ، އެ إِلٰهއަށް ތިޔަބައިމީހުން ޝުކުރުއަދާކުރުމަށް ޓަކައެވެ.[135]

ދަންނާށެވެ! ބަޣުލާ، އަކީ ހިމާރު ޖެހުމުން އުފެދޭ ޖަނަވާރަކަށް ކިޔާ ނަމެވެ.
ބަޣުލާ، ދަރިމަދުވާ އަދި ދަރިލިބޭ އެއްޗެއް ނޫނެވެ.

134– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
135– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَعَلَى ٱللَّهِ قَصۡدُ ٱلسَّبِيلِ وَمِنۡهَا جَآئِرٞۚ وَلَوۡ شَآءَ لَهَدَىٰكُمۡ أَجۡمَعِينَ ٩

﴿9﴾ الله سبحانه وتعالى ގެ ރުއްސެވުމާއި ރުއްސެވުމަށް ވާޞިލުވެވޭނޭ ސީދާވެގެންވާ ތެދުމަގު މީސްތަކުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވައި، އެ މަގުން ހިނގުމުގެ ތައުފީޤު އެބައިމީހުންނަށް ދެއްކެވުމަކީ، الله سبحانه وتعالى އަށް ޙައްޤު ކަމެކެވެ. ދަންނާށެވެ! އެ إِلٰهُ ގެ ރުއްސެވުން ހާސިލުކުރެވޭނީ މަގަކީ، އިސްލާމް ދީނުގެ މަގެވެ. އަދި އިސްލާމް ދީނުގެ މަގު ނޫން ކޮންމެ މަގަކީ، ތެދުމަގުން އެއްކިބާވާ ކަސްތާރުވެގެންވާ ކަޅި މަގެކެވެ. އެއިން ކޮންމެ މަގަކީ ވެސް، ޝައިޠާނާ ދައްކާ ކަޅި މަގުތަކުގެ ތެރެއިން މަގެކެވެ.

ވުމާއެކު، އިސްލާމް ދީނާ ޚިލާފަށް އުޅޭ އެއްވެސް މީހަކަށް ހިދާޔަތެއް ނުލިބޭނެއެވެ. އެހެނީ، އިސްލާމް ދީން ފިޔަވައި ކޮންމެ ދީނެއް ބާޠިލް ދީނެކެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުން އެންމެންނަށް ވެސް ހިދާޔަތުގެ މަގަށް މަގުދައްކަވައި، އެ މަގުން ހިނގުމުގެ ތައުފީޤު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްކެވިސް ކަން ކަށަވަރެވެ.[136]

هُوَ ٱلَّذِيٓ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗۖ لَّكُم مِّنۡهُ شَرَابٞ وَمِنۡهُ شَجَرٞ فِيهِ تُسِيمُونَ ١٠

﴿10﴾ އުޑުގައިވާ ވިލާތަކުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބޯކައި، ފެނާ ފޮނުއްވީ، އެ إِلٰهُ އެވެ. އެ ފެނުން ތިޔަބައިމީހުންނާއި ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަޢަމް ސޫފިތަކަށް ބޯންނާ ބޯފެން ލިބެއެވެ. އަދި އޭގެ އިތުރަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ އެހެނިހެން ބޯންނުމަށް ފެނެއް، އެ ފެނުން ތިޔަބައިމީހުން ގަސްގަހާ އުފެދެއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ނަޢަމް ސޫފިތަކަށް ހިނގަފައި އުޅޭ ވިނަގަނޑާއި ގަސްތަކަށް އެ ފެނުގެ ސަބަބުން ހެދި ބޮޑުވެއެވެ.

136- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ނަރަބުވެ ސޫދިމަކުން ދިއާ ހުރިހައި ގަހިގަހުގެ ވަސް ބޯންނުކުރަނީ
ހަމަ ޔަގީންކުރެވޭނެއެވެ.[137]

يُنۢبِتُ لَكُم بِهِ ٱلزَّرۡعَ وَٱلزَّيۡتُونَ وَٱلنَّخِيلَ وَٱلۡأَعۡنَٰبَ وَمِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِۚ إِنَّ
فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗ لِّقَوۡمٖ يَتَفَكَّرُونَ ١١

﴿11﴾ އަދި އެ ތަކެތިން ޔަގީންކުރެވޭ ކަމެއް ގޮވާލާ އަށްޖެހި ބާވަތްތަކާގެ ދަނޑުވެރިކަމާއި، ހަމަ އެ ފަރާތުގެ ސިފަފުޅުން، ޔަގީންކުރެވޭނެ ބޭކަމި ފަރުދުވަމި، އެ إِلٰهُ އެކަލާނގެއެވެ. އަދި ޒައިތޫނި ގަހާއި ކަދުރު ގަސްތައް، މާބުސްކަނޑު ވާޒިލާ އަދި އެހެން ވަސް ތަކެތި ބާވަތްތަކެއްގެ މާވާ ގަސްތަކާ ވަސް، ހަމަ އެ ފަރާތުގެ ސިފަފުޅުން، ޔަގީންކުރެވޭނެ ބޭކަމި ފަރުދުވަމި، އެ إِلٰهُ އެކަލާނގެއެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފަރާތަށް އެ ފަރާތުގެ ސިފަފުޅުން ފެނި ބޮޑުވާ ދުނިޔެއި އެއްޗެއްގައިވެ، ވިސްނައި ދިހުރުގެ ތަރުތީބު ބާއްވާލާ، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި ކަނޑައެޅިގެން ވެއްޖެކަން އެނގި ބައިވެރިވަނީ ހުއްޓައެވެ ކަން ކަނޑައެޅިގެވެ.
ވަގުތާއި، ވިސްނައި ދިހުރުގެ ތަރުތީބު ބާއްވާލާ، އެ ފަރާތަށް އޭގެ ސިފަފުޅުން ފެނި ބޮޑުވާ ތަކެތިން، الله ﷻ ގެ ކަނޑައެޅިގެން ވެއްޖެކަމާއި ވަކިވެރިވަނީ ހުއްޓައެވެ ބުއްދިވެރިވެދިނުމުގެ ކަން ކަނޑައެޅިގެވެ.[138]

وَسَخَّرَ لَكُمُ ٱلَّيۡلَ وَٱلنَّهَارَ وَٱلشَّمۡسَ وَٱلۡقَمَرَۖ وَٱلنُّجُومُ مُسَخَّرَٰتُۢ بِأَمۡرِهِۦٓۚ
إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّقَوۡمٖ يَعۡقِلُونَ ١٢

137- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
138- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿12﴾ ތިޔަބައިމީހުން އަރާމުކުރުމަށް ޓަކައިވާ ވަގުތެއް ކަމުގައި، ރޭގަނޑުގެ ވަގުތު،
އެ إِلٰهُ ލެއްވިއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ދިރިއުޅުމަށް ބޭނުންވާ ރިޒުޤު ތަކެތި ހޯދުމަށް
މަސައްކަތްކުރުމަށް ޓަކައިވާ ވަގުތެއް ކަމުގައި، ދުވާލުގެ ވަގުތު، އެ إِلٰهُ ލެއްވިއެވެ.
އަދި ދުވާލުގެ ވަގުތުގައި ވިދާ އިރުގެ އަލިކަމާއި ހޫނުކަމުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ގިނަގުނަ
ފައިދާތައް ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުގައި، ހަނދުން ވިދާ
އަލިކަމާއި ފިނިކަމުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަރާމު ލިބިގެންވެއެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ.
ރޭއާއި، ދުވާލާއި، އިރާއި ހަނދު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޚިދުމަތްތެރިކޮށްދެއްވީ،
އެންމެހައި ބާރުވަންތަކަމުގެ ވެރި إِلٰهُ އެވެ.

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ތަރިތަކަށް ވެސް ވަނީ، އެ إِلٰهُ ގެ ކައުނިއްޔަ އަމުރުފުޅުގެ
ދަށުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި ޚިދުމަތްތެރިކޮށްދެވިގެންނެވެ. އެހެންކަމުން،
އިރު ހަނދާއި ތަރިތައް އަދި އެއްސަރުވެން، އަނބުރައިގެން، ދުވަސްތައް
ގުނަގަންނަވައެވެ. އަދި އެއްގަމާއި ކަނޑުގައި ދަތުރުކުރުމަށް ބޭނުންވާ މަގުތައް
ދެނެގަންނަވައެވެ. ދަނޑުވެރިކަމާއި މޫސުމް ދެނެގަންނަވައެވެ.

އަދި މި ނޫން ވެސް އެތައްއެތައް ފައިދާތަކެއް އިރު ހަނދާއި ތަރިތަކުން
އަޅައި އޮތުމުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި މި ހުރިހާ ކަމެއް
މި ގޮތަށް ހިނގާ ގޮތް މިންވަރުކުރެއްވި، އެންމެހައި ބާރުވަންތަކަމުގެ ވެރި إِلٰهُ އެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން، އެ ހުރިހާ ތަކެއްޗަކީ ކަލާނގެ، ސުބްޙާނަހޫ ބާރުގެ ބޭނުންތަކުން،
ވިސްނައި ފިކުރުކުރާ ބޭފުޅުން ބަލައިގެން ވެސް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި
ކަލާނގެ ދުވަންތަކަން އެނގޭ ހެކިތަކެއް ގޮތުން ހެކިތަކެކެވެ.[139]

139- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَمَا ذَرَأَ لَكُمۡ فِي ٱلۡأَرۡضِ مُخۡتَلِفًا أَلۡوَٰنُهُۥٓۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗ لِّقَوۡمٖ
يَذَّكَّرُونَ ١٣

﴿13﴾ އަދި ބިމުގައި ހިނގައިބިނގައިވާ އެއްޗާ ސޫރަތްތަކާއި، އެ ބިމުގައި ހެދޭ
ދަނޑުވެރިކަމާއި، ތަފާތު ބާވަތް ބާވަތްތަކުގެ ދޫވާ ގަސްތަކާ އަދި އެ ބިމުން ނެރޭ
ތަފާތު މަޢުދަނުތަކާ އަދި މި ނޫން ވެސް ހިމަނައި ކާއިނާތުގައި ގިނަ ތަކެތި،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ބޭނުންތަކަށް ޓަކައި، އެ ބިމުގައި ޚަލްޤުކުރައްވައި، އެ ހުރިހައި އެއްޗެއްވެ
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި ޚިދުމަތްތެރިކުރެއްވީ، އެ އިލާހެވެ. މި އެންމެހައި ތަކެތީގެ
ކުލަތަކާއި އެ ތަކެތީން ލިބޭ ފައިދާތައް ވެސް ތަފާތުވެފައި ހުންނަހެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
މި އެންމެހައި ތަކެތި ހުށަހަޅުއްވާފައިވުމުގައި، އެ ތަކެތީގެ ކުލަތަކާއި އެ ތަކެތީން ލިބޭ
ފައިދާތައް ތަފާތުކުރެއްވުމުގައި، ޢިބްރަތްތެރި ޒިކުރުވެރިވާ ބަޔަކަށް ހެކިތައް ވެއެވެ.

އެއީ، އެ ކަނޑުކަނޑު ހަނދުމަކުރެއްވީ، އެ ކަނޑުކަނޑާއި ވިސްނައި ޚިދުމަތްކުރާ
ނަސޭހަތްތެރިބޭކަނުން ބައްޓަން ބަލާށެވެ. އަދި މި އެންމެހައި ތަކެތި ތަފާތު ގޮތްގޮތަށް
އުފެއްދެވުމާއި، އިންސާނުންނަށް ބޭނުން ތަކެތި ޚިދުމަތްތެރިކުރެއްވުމުގައި، الله سبحانه وتعالى ގެ
އެންމެ ބޮޑު ކުޅަދުންވަންތަކަމުގެ މަތިކަން ހާމަވެއެވެ ބާރުގެ ނިޝާނާތަކާއި
ނިޢުމަތްތަކެއް ވެއެވެ. މިހާ، އެ ހުރިހައި ތަކެއްޗަކާއި ކަމަކުންނެވެ ދަރިކުރިން ކަލަވަރުވާނީ،
އެ ޚަލްޤުކުރެއްވި އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެންވާ ޚާލިޤުވަނީ، ހަމައެކަނި، الله سبحانه وتعالى ކަމެވެ.[140]

وَهُوَ ٱلَّذِي سَخَّرَ ٱلۡبَحۡرَ لِتَأۡكُلُواْ مِنۡهُ لَحۡمٗا طَرِيّٗا وَتَسۡتَخۡرِجُواْ مِنۡهُ حِلۡيَةٗ
تَلۡبَسُونَهَاۖ وَتَرَى ٱلۡفُلۡكَ مَوَاخِرَ فِيهِ وَلِتَبۡتَغُواْ مِن فَضۡلِهِۦ وَلَعَلَّكُمۡ تَشۡكُرُونَ ١٤

140- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿14﴾ އަދި، އެ إِلٰهُ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި ކަނޑުގައި ޝިކާރަކޮށްގަތުމާއި
އެ ނޫން ފައިދާތަކެއް ލިބުމަށް، އެ ކަނޑު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި ޚިދުމަތްކޮށްދެއްވި
إِلٰهُއެވެ. އެއީ، އެ ކަނޑުން ބާނައިގެން ނުވަތަ ހިފައިގެން، ތިޔަބައިމީހުން ތާޒާ މަސް
ކެއުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ޒީނަތްތެރިވުމަށް ޓަކައި، އަޅައިގަނެވޭ ގަހަނާ ހޯދުމަށް
ބޭނުންވާ ޖަވާހިރާއި، މުރަޖާނާއި، ލުޢުލުއާއި އެ ނޫން ފަދަ ތަކެތި
އެ ކަނޑުން ނެގުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި އެ ކަނޑުގައި ދޯނިފަހަރު ނަގާލަމުން ދަނިކޮށާއި،
ދާ ބޭރުތަކާއި، ވަނަވަރުތަކާއި، އެ ނޫން އެހެނިހެން ތަކެއް ވެސް ހިމެ ދަތުރުކުރެއެވެ.

އަދި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى މި ހުރިހާ ކަމެއް މި ޒިކުރު ކުރައްވައި، ކަނޑު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި
ޚިދުމަތްތެރިކޮށްދެއްވި، އެ ކަނޑުން މަސްހިފައި ލިބޭގޮތް، އެ ކަނޑުގައި ދަތުރުފަތުރުކުރެވޭގޮތް،
އެ ކަނޑުގައި ދަތުރު އުފައްދާތަކުގައި ފުރުޞަތު އުފެއްދެވި، އެ إِلٰهُގެ ފަޟުލުވެރިކަމުން،
އެ إِلٰهُ ދެއްވާ ދެއްވުން، ތިޔަބައިމީހުން ހޯދައިގަތުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި އެ ކަމަކީ ނިޢުމަތް
ނިޢުމަތްތަކެއް ދެއްވާފައިވާތީ، އެ إِلٰهُއަށް ޝުކުރުވެރިވުމަށް، ހަމައެކަނި އެ إِلٰهُއަށް
ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަން ކުރުމަށް ޓަކައި ވެސް މެއެވެ.[141]

وَأَلۡقَىٰ فِي ٱلۡأَرۡضِ رَوَٰسِيَ أَن تَمِيدَ بِكُمۡ وَأَنۡهَٰرٗا وَسُبُلٗا لَّعَلَّكُمۡ تَهۡتَدُونَ ﴿١٥﴾

﴿15﴾ އަދި ބިމުގައި ނުހަނު ގަދައަށް ހަރުލައި ހުންނަ ފަރުބަދަތަކެއް، އެ إِلٰهُ
ލެއްވިއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންނާއިގެން، އެ ބިން އޮޅި ފަޅާކޮށްފައިވާ ނުހެލި
ސާބިތުވެ ހުރުމަށް ޓަކައެވެ. އަދި ހަމަ އެ ބިމުގައި ކޯރުތަކެއް ލެއްވިއެވެ. އެއީ،
ތިޔަބައިމީހުން އެ ކޯރުތަކުން ފެން ބޮއިމަށާއި، އެ ފެނުން އެ ނޫން އެހެނިހެން
ބޭނުންތަކަށް ވެސް ފައިދާކުރުމަށް ޓަކައެވެ.

141- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ބިމުގައި މަގުތައް ވެސް، އެ إِلَٰهُ ލެއްވިއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ބިމުގައި
ހިނގައިބިނގައިފި، ދަތުރުފަތުރުކުރުމަށް، ތިޔަބައިމީހުން ދާން ބޭނުންވާ ތަންތަނަށް،
މަގުނޑި އެ މަގުތަކުން ގޮސްއަރައިސް އުޅުމަށް ޓަކައެވެ.[142]

وَعَلَٰمَٰتٖۚ وَبِٱلنَّجۡمِ هُمۡ يَهۡتَدُونَ ١٦

﴿16﴾ އަދި މަގުތައް ދެނެގަތުމުގެ ގޮތަށް ގިނަގުނަ ޢަލާމާތްތައް، އެ إِلَٰهُ ވަޟީ ބިމުގައި
ލައްވައިފައެވެ. އެއީ، އެ ޢަލާމާތްތަކަށް ބަލައިގެން އާދެ ވަސީލަތުން، ދުވާލުގެ
ވަގުތުތަކުގައި ދަތުރުފަތުރުކުރާމީހުން މަގުތައް އެބައިމީހުން ހޯދައިގަންނަނެވެ. އަދި ރޭގަ
އެ ތަރިތަކުން، ތަރިތަކަށް ބަލައިގެން އާދެ ވަސީލަތުން، ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުތަކުގައި
ދަތުރުފަތުރުކުރާމީހުން މަގުތައް އެބައިމީހުން ހޯދައިގަންނަނެވެ.[143]

أَفَمَن يَخۡلُقُ كَمَن لَّا يَخۡلُقُۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ١٧

﴿17﴾ ފަހެ، އެންމެހައި ތަކެތި އުފެއްދެވި ޚާލިޤުކަލާނގެއާ އެ ތަކެތީގެ
ޚާލިޤުވަންތަ رَبُّ، الله ﷻ އާއި އެއްވެސް އެއްޗެއް އުފެއްދުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ނުލިބިގެންވާ
ފަރާތްތަކާ ހަމަހަމަވާ އެއްފަދަވާނެހެއްޔެވެ؟ ނުވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.

ކަން މިހެން ހުރިއިރު، އެންމެހައި ތަކެތީގެ، ޚާލިޤުވަންތަ الله ﷻ އަށް
އަޅުކަންކުރުން ދޫކޮށް ފަދައިން، އެ ތަކެއްޗަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ކީއްވެ އަޅުކަންކުރާ
ބުދުތަކާއި އެ ދެން ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރުން ބަހައްޓާނޭހެއްޔެވެ؟ ނުވާނޭ ކަން
ކަށަވަރެވެ.

142- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
143- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ޚާލިޤުވަންތަ الله ﷻ ފިޔަވައި، އެ ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަކަށް ތިޔަބައިމީހުން، ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަކީ، އެއްވެސް އެއްޗެއް އުފެއްދުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންވާ އަދި ދުވަހަކު ވެސް ލިބޭނޭ ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗެއް ނޫނެވެ. ފަހެ، މި ކަންކަމާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް، އެންމެހައި ތަކެތީގެ، ޚާލިޤުވަންތަ الله ﷻ ގެ މަތިވެރިވަންތަކަމާއި، ހައިބަވަންތަކަމާއި، ކަމާލުވަންތަކަމުގެ ބޮޑުކަން ހަނދުމަކޮށް، ތިޔަބައިމީހުން ނުދެކެނީހެއްތޯ؟

ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަކީ، ހެޔޮވިސްނައި އެދޭ ބައެއް ކަމުގައި ވީ ނަމަ، الله ﷻ އާއި އެހެނިހެން ފަރާތްތަކާއި ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކޮށް އުޅުމުގެ ބަދަލުގައި، ތިޔަބައިމީހުންކުރާ ހުރިހައި އަޅުކަމެއް ޚާލިޞުކޮށްދީ، ހަމައެކަނި، އެ إلهއަށް ކަން ކަށަވަރެވެ.[144]

وَإِن تَعُدُّواْ نِعۡمَةَ ٱللَّهِ لَا تُحۡصُوهَآۗ إِنَّ ٱللَّهَ لَغَفُورٞ رَّحِيمٞ ١٨

﴿18﴾ އޭ މުސްލިމުންނޭވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް، الله ﷻ ދެއްވައިފައިވާ ނިޢުމަތްތައް ހިމަނައި ޢަދަދުކުރަން ތިޔަބައިމީހުން ކުރިޔަސް މަސައްކަތްކޮށް ކުރި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ކަމަކީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ، އެ ނިޢުމަތްތަކުގެ ގިނަކަމާއި ތަފާތުކަމުންނެވެ. އަދި އެ ނިޢުމަތްތައް ދެއްވިކަމަށް ބަލައި، އެ إلهއަށް އަދާކުރަންޖެހޭ ބައްތުގެ ޝުކުރުއަދާކުރުމުގެ ކުޑަކަމާއެކު ވެސް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިގެން ނުވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، الله ﷻ އީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ކުށްތަކާ ފާފަތައް ގިނަގިނައިން ފުއްސަވާ، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ނުހަނު އޯގާވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ إلهއެވެ.

144- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ވުމާއެކު، އެ ނިޢުމަތްތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވިކަމަށް ބަލާއި، އެ إِلٰهަށް
ޝުކުރުއަދާކުރަންވާ މިންވަރަށް ޝުކުރުއަދާނުކުރެވުނު ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ކަލާނގެ
ސަބަބުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޢުޤޫބާތްދެއްވުމުގައި އަވަސްވެވޮޑިނުގަންނަވައި،
އެ إِلٰهُގެ ބަސްތަރަމަން ނުރުހުއްވާ ކަންކަމުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަދުލުކުރައްވައި
މަޢާފުކުރައްވަތެވެ. އަދި، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، އެ إِلٰهُ ދައްކަވާ
އޯގާވަންތަކަމުގެ ބޮޑުކަމުންނެވެ.145

وَٱللَّهُ يَعۡلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعۡلِنُونَ ﴿١٩﴾

﴿19﴾ އޭ الله ﷻގެ އަޅުތަކުންނޭވެ! އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނުފެންނަ ގޮތަށް،
ސިއްރުގައި ތިޔަބައިމީހުންކުރާ ހުރިހައި ކަމަކާއި، އަނެކުންނަށް ފެންނަ ގޮތަށް،
ފާޅުގައި ތިޔަބައިމީހުންކުރާ ހުރިހައި ކަމެއް، الله ﷻ ދަނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.
އެހެނީ، އެ إِلٰهަށް ފޮރުވި ވަންހަނާވެގެންވާ އެއްވެސް ކަމެއް ނުވެއެވެ. ވުމާއެކު،
ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުންކުރާ އަމަލުތަކުގެ ހިސާބު، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ބައްލަވައި،
އޭގެ އަމަލު ހެޔޮ ނަމަ، އެ إِلٰهُ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޘަވާބު ދެއްވާނޭކަމީ
ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އަދި ނުބައި އަމަލު ވީ ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނުބައި
ބަދަލު ދެއްވާނޭކަމީ ވެސް ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.146

وَٱلَّذِينَ يَدۡعُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ لَا يَخۡلُقُونَ شَيۡـًٔا وَهُمۡ يُخۡلَقُونَ ﴿٢٠﴾

﴿20﴾ އަދި، الله ﷻ ފިޔަވައި، އެ ތަކެއްޗަށް ގޮވައި ދުޢާކަން، އެ މުޝްރިކުން
އެ އަޅުކަންކުރާ ބުދު ތަކެއްޗަކީ، އެއްވެސް އެއްޗެއް ހެއްދުމުގެ ކުޅަދާނަކަންލިބިގެންވާ
ތަކެއްޗެއް ނޫނެވެ.

145- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
146- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި ކިހިނެއްތަ! ހާދަ ބޮޑުއިން ދިނަ ތަކެއްޗަކީ، އެ މުޝްރިކުންގެ އަމިއްލަ އަތުން
އުފެއްދުން ހަދައިގަތުމާ ތަކެއްޗެވެ. ވިޔަސް، އެ މުޝްރިކުންގެ އަމިއްލައަތުން
ހަދައިދޭ ތަކެއްޗަކަށް އުފެއްދުން އަޅުކަންކޮށް އެ އުޅެނީ ކިހިނެއްތޯއެވެ؟147

أَمۡوَٰتٌ غَيۡرُ أَحۡيَآءٖۖ وَمَا يَشۡعُرُونَ أَيَّانَ يُبۡعَثُونَ ﴿٢١﴾

﴾21﴿ އަދި އުފެއްދުންގެ އަމިއްލަ އަތުން ހަދައިގެން، އެ ތަކެއްޗަކީ އުފެއްދުން
އެ އަޅުކަންކުރާ އެއް ތަކެއްޗެކޭ، އެ ތަކެތިވަނީ އެއްވެސް ދިރުމެއް އަދި ފުރާނައެއް
އަދި ކިތަންމެ ކުޑަ އެނގުމެއް ވިޔަސް ނެތް ތަކެއްޗެވެ. އަދި އެ ތަކެއްޗަކީ
އެ އަޅުކަންކުރާ މީހުން ދަރުވެރިން ފަދަ، އުފެއްދުން އަލުން ދިރުއްވައި،
އުފެއްދުން މަރުޙަލާގައި ފޮނުއްވާނެ ވަގުތެއް، އެ ތަކެއްޗަކަށް ވެސް އަދި
އުފެއްދުންނަކަށް ވެސް ނުވެ އެނގޭ ގޮތެވެ.

ބައެއް ކަންތައްތަކެވެ. އެ ވަގުތު އަހުލުން، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގައި އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރި
މީހުންނާ އެކު، އެ ތަކެތި ވެސް ޖަހަންނަމަށް ވެއްދެވުމަށް، އުފެއްދުން ވެސް އަދި
އެ ތަކެތި ވެސް ނަރަކައަށް އުކާލެވޭނެ ކަން ކަލަވާރެވެ.148

إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞۚ فَٱلَّذِينَ لَا يُؤۡمِنُونَ بِٱلۡأٓخِرَةِ قُلُوبُهُم مُّنكِرَةٞ وَهُم مُّسۡتَكۡبِرُونَ ﴿٢٢﴾

﴾22﴿ ތިޔަބައިމީހުންގެ إِلٰهަކީ، ހަމަ އެކަކު ވެވަޑައިގަތް އަޅުކަންކުރުމަށް
ޙައްޤުވެވޮޑިގެންވާ އެއްކައުވަންތަ الله سبحانه وتعالى އެވެ. އެ إِلٰهަށް އެއްވެސް ބައިވެރިއަކު
އަދި ޝަރީކަކު ވިއަސް ނުވެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އަޅުކަންކުރުމަށް
ޙައްޤުވެވޮޑިގެންވާ އެހެން އެއްވެސް إِلٰهަކު ނުވެވޮޑިގެންވެއެވެ.

147- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
148- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ޗަރު، މަތުލުވުމަށް ޗަރު އަޅުން ދިރުއްވައި، ތިމާވާއި އަޅުގަނޑުމެން ބަލައި
މަރުވުމަށްފަހު ދިރުއްވާނެ ކަމަށް އީމާންނުވާ މީހުންނަކީ، الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަމަށް
އިންކާރުކުރާ ބައެއްކަމެވެ. އެއީ، އެ ފަދަ މީހުންނަކީ، އެ إله ދެއްވާނެ އަދަބަށް
ބިރުވެތިނުވާ އަދި ހެޔޮ ނަސޭހަތް ވެސް ގަބޫލުނުކުރާ ހިތްތަކެއްގެ ވެރި ބައެއް ކަމުގައި
އެބައިމީހުން ވާނީއެވެ.

އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުންނަކީ، ބިސްތުބަޑުވެގެންވާ ކަމަކާއި އަޅުގަނޑުމެން ކަމަށް
އީމާންނުވާ ބައެއްކަމެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، ބޮޑާ ތަކައްބުރުވެރިން، ތިމާބޮޑުކަން
އިންކާރުކުރާ ބަޔަކު ވެއެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ، ހިތާމަތީގެ ގޯތިދުނުކުރާ ނުހަނު
ބޮޑާ ބައެއް ކަމުގައި ވެސް އެބައިމީހުން ވާ ވެއެވެ.[149]

لَا جَرَمَ أَنَّ ٱللَّهَ يَعۡلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَمَا يُعۡلِنُونَۚ إِنَّهُۥ لَا يُحِبُّ ٱلۡمُسۡتَكۡبِرِينَ ٢٣
﴿23﴾ ޝައްކެއްނެތެވެ. އެބައިމީހުންގެ ބޭރުފުށާއި، އެއްވެސް ބަޔަކަށް ނުފެންނަ
ގޮތަށް، ސިއްރުގައި އެބައިމީހުން ކުރާ ހިތުގައި ކަމަކާއި، ފާޅުކުރާ ގޮތަށް،
ހިތްތެރޭގައި އެބައިމީހުން ފޮރުވާ ހުރިހައި ކަމެއް ވެސް، الله ﷻ، މުޅިން ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަން
ކަށަވަރެވެ. އެހެނީ، އެ إلهއަށް ފޮރުވި ވަނަކަމެއްވާނެ އެއްވެސް ކަމެއް ނުވެއެވެ.

ވީމާއެކު، ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުން ކުރާ އަމަލުތަކުގެ ބަދަލު، ޤިޔާމަތުގައި ދެއްވާން
ބައްލަވައި، ހެޔޮ އަމަލު ކުރި ނަމަ، އެ إلهُ، އެބައިމީހުންނަށް ދަރުމަދެއްވާ ހެވާދެ
ދެއްވާނީ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އަދި ނުބައި އަމަލު ކުރި ނަމަ، އެ إلهُ،
އެބައިމީހުންނަށް ދަތި އަޒާބު ދެއްވާނީ ކަމީ ވެސް ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.

149- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ހަމަކަށަވަރުން، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި ކިޔަމަންތެރިވެ، ހަމައެކަނި
އެ إِلٰهُއަށް އަޅުކަންކުރުމަށް އިންކާރުކޮށް ދޮކޮޅުހަދައި، ބޮޑާވެގަންނަ މީހުންނަށް،
އެ إِلٰهُ ލޯބިވެވޮޑިގެނެއް ނުވެއެވެ. އަދި ކިޔެއްވަ! އެ ފަދަ ކިބުރުވެރި ބޮޑާ މީހުންނަށް،
ނުހަނު ބޮޑަށް، އެ إِلٰهُ ކޯފާވެވޮޑިގަންނަވައެވެ.[150]

وَإِذَا قِيلَ لَهُم مَّاذَآ أَنزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوٓا۟ أَسَٰطِيرُ ٱلْأَوَّلِينَ ﴿٢٤﴾

﴿24﴾ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ރަސޫލާ مُحَمَّدُ ﷺ އަށް، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވީ ކޮން އެއްޗެއްހެއްޔެވެ؟
މި ފަދައިން އެ މުޝްރިކުންނާ ސުވާލުކުރެވިއްޖެ ނަމަ، ޤުރުއާން ދޮގުހަދާ ބާރު
އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ. مُحَمَّدُ بن عَبْدِ اللهއަށް، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى އެއްވެސް އެއްޗެއް
ބާވައެއްނުލައްވައެވެ. އަދި ކިޔެއްވަ! مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله އެ ދައްކަވާ ވާހަކަފުޅުތަކަކީ،
އެވޭތާ ޒަމާނުގެ މީހުން ދައްކައި އުޅުން، އެއްވެސް ދާސްތާނުތަކެއް، ތުތޯރު
ދޮގު ވާހަކަތައް ނޫން އެހެން އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޫނެވެ.[151]

لِيَحْمِلُوٓا۟ أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ ۙ وَمِنْ أَوْزَارِ ٱلَّذِينَ يُضِلُّونَهُم بِغَيْرِ عِلْمٍ ۗ أَلَا سَآءَ
مَا يَزِرُونَ ﴿٢٥﴾

﴿25﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އަދި، އެ ރަސޫލުކަން، އެ ދުވަހުން
ބާވައިލެއްވުން، ރަސޫލާއާ ބަސް ގޮތުން، އެ މުޝްރިކުން އެ ފަދަ ދޮގު ވާހަކަތައް ދައްކައި
އުޅުމުގެ ސަބަބުން، އެ ކަމުގެ ނަތީޖާއެއް ކަމުގައި ވާނީ، އެބައިމީހުން އެ ކުރި
ފާފަތަކުގެ ބުރައިން ފުރިހަމަކޮށް ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އުފުލުމާ އަދި މަގުފުރެއްދުނު މީހުންގެ
ޖާހިލުކަމުން، އެ ހުރިހައި ފާފަތަކުގެ ބުރައިން އުފުލަންޖެހުމެވެ.

150- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
151- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެއްވެސް ރަނގަޅު ސަބަބަ ޢިލްމެއް ލިބިގެން ނުވާ ހާލު، ދޮގުހަދައިގެން މީސްތަކުން މަގުފުރައްދައި، އިސްލާމް ދީނުން މީސްތަކުން ދުރުކުރުމަށް އެބައިމީހުންކުރި މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން، މަގުފުރެދުނު މީހުންގެ ފާފަތަކުން ބައެއް ވެސް، އެބައިމީހުންނަށް އުފުލާން ޖެހޭނެ. ދަންނާށެވެ! ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެ ފުސްތިކުންނަށް އުފުލާން ޖެހޭނީ ފާފަތަކުގެ ބުރައިކަމާއި، ދިގުކަމާއި، ބުރަކަމުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ![152]

ދަންނާށެވެ! އިސްލާމް ދީން މީސްތަކުންނަށް ދަޢުވަތުދިނުމުގައި، އެ ދީނުން މީސްތަކުން ދުރުކުރުމަށް ބަލައި، އެ ދީނާމެދު ބާޠިލު ފިކުރު ވަރަކަށް ދައްކައިގެން، އެ ދީނުގެ ބަދުއްވުންކުރާ މަސައްކަތުގެ ސަބަބުން މަގުފުރެދޭ އެންމެންގެ ފާފަތައް ވެސް، އެ މަސައްކަތް އެ ކުރަނީކާ މީހުންނަށް، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އުފުލާން ޖެހޭނެއެވެ. އެ ކަމަށް އިޝާރާތްކުރައްވައި، رَسُولُ الله ﷺ ބަޔާންކުރައްވައިފައެވެ.

«مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا.»[153]

މާނައީ: "ހެޔޮމަގަށް ގޮވައިލައިފި މީހާ، ދަންނާށެވެ! ދެން، ދަރުމަވާއި ޘަވާބުގެ ބައިވެރިން، އެ މީހާއާ ތަބާވީހައި ބަޔަކަށް ލިބޭވަރު ދަރުމަވާއި ޘަވާބާ އެއްހަމަ ޘަވާބު އޭނާއަށް ލިބިގެން ވެއެވެ. އެކަމަކު އެއީ، އޭނާއާ ތަބާވި މީހުންނަށް ލިބޭ ދަރުމަވާއި ޘަވާބުން އެއްވެސް އެއްޗެއް އުނިވެގެން ނުވާނެއެވެ.

152- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عائِضِ الْقَرْنِي

153- صَحِيحُ الإمَامِ مُسْلِمٍ

އަދި މަގުފުރެދުމަކަށް މީސްތަކުންނަށް ގޮވައިލައިދީ މީހާ، ދަންނާށެވެ! ފަހެ، ހާލަތައިގެ ތެރެއިން، އެ މީހަކާ ތަބާވެރިޔާއި ބަރުދަން ހުންނަ ނުބައިކަމާއި ހާލަތާ އެއްފަދަ ނުބައިކަމާއި ހާލަ އެއްވަރަށް ލިބިގެން ވެއެވެ. އެކަމަކު އެއީ، އެކަމާ ބަލާލި މީހުންނަށް ހުންނަ ނުބައިކަމާއި ހާލަތުން އެއްވެސް އެއްޗެއް އުނިވެގެނެއް ނުވާނެއެވެ.“

قَدۡ مَكَرَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡ فَأَتَى ٱللَّهُ بُنۡيَٰنَهُم مِّنَ ٱلۡقَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيۡهِمُ ٱلسَّقۡفُ
مِن فَوۡقِهِمۡ وَأَتَىٰهُمُ ٱلۡعَذَابُ مِنۡ حَيۡثُ لَا يَشۡعُرُونَ ﴿٢٦﴾

﴿26﴾ ހަމަކަށަވަރުން، މުޙައްމަދު ﷺ ރަސޫލުކަމުގައި ފޮނުއްވުމުގެ ކުރީގައި އުޅުނު ކާފިރުން ވެސް ވަނީ، އެބައިމީހުންގެ ގައުމަށް ވަޑައިގެންނެވި ރަސޫލުންނާއި، އެ ރަސޫލުން ގެނެސްދިން ބަޔާން ދަޢުވަތު ދޮގުކުރަން، އެ ދަޢުވަތު ދުނިޔެއިން ފޮހެލުމަށް މަކަރުތައް ހީލަތްހަދައި، ނުބައި ރޭވުންތަކެއް ރޭވިއެވެ. ފަހެ، الله ﷻ ވަނީ، އެބައިމީހުން އެ ރޭވި ނުބައި ރޭވުންތަކާއި، ހެދި މަކަރާއި ހީލަތް ދުވުން ފުށުއަރުވައި، އެބައިމީހުންގެ ބިނާތައް، އެ ތަންތަނުގެ ބިންގަލާ އަށް ނަގާލައްވައިފިއެވެ.

ނަތީޖާއަކަށްވީ، الله ﷻ ގެ ޢަޛާބު އައިސް އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށްލެވި، އެބައިމީހުން އުޅުމުންދިޔަ ގެތަކުގެ ފުރާޅުތަކެއް އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވެއްޓި، އެ ފުރާޅުތަކުގެ ދަށުވެ، އެ އެންމެން އެކުގައި ހަލާކުވެ ފަނާވެދިޔުމެވެ. އަދި ހަލާކާއި ޢަޛާބު އައިސް އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޖެހުނީ، އެބައިމީހުންގެ ހިތަށް ވެސް ނާރާ ފަދަ ގޮތްގޮތަށް، އެބައިމީހުން ހިތަށް ނާރާ ފަދަ ތަންތަނުންނެވެ. އެބައިމީހުން ހިލާގައި، އެ ބިނާކުރުމުގައި އަމާންކަންމަތީ އަބަދު ވެސް އެބައިމީހުންނަށް ދިރިއުޅެވިދާނޭ ކަމަށެވެ.[154]

154– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދަންނަވާށެވެ! މި އާޔަތުގައި މި ވަނީ، ޢިރާޤީ ދަސްތޫރާގެ ކުރިން ވަގެއްގެންނެވި ބައެއް ދަސްތޫރުންގެ ދަސްތޫރުކަން ތޮރުކާތި ޤައުމުތަކުގެ ކާފިރުންގެ މައްޗަށް، الله ﷻ ފޮނުއްވި ޢަޒާބު ނަރުލުން، އެބައިމީހުން ދިރިއުޅެމުންދިޔަ ގެތަކާ އެކު އެބައިމީހުން އެންމެން ހަލާކުކޮށް ނިމިދިޔަ ގޮތުގެ ވާހަކަ ކަމުގައި، الْإِمَامُ فَخْرُ الدِّينِ الرَّازِي ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. އެ ގޮތަށް ހަލާކުވެދިޔަ ޤައުމުތަކުގެ ތެރޭގައި އާދު ޤައުމާއި، ޘަމޫދު ޤައުމާއި، لُوطُ عليه السلام ގެ ޤައުމާއި، އެ ނޫން ބައެއް އެހެން ޤައުމުތައް ވެސް ހިމެނެއެވެ.[155]

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، މި އާޔަތުގައި މި ވަނީ، نَمْرُودُ بْن كَنْعَان އާއި އޭނާގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ވާހަކަ ކަމުގައި ގިނަ މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. އެ ބާވަތުގެން ވިދާޅުވެފައިވާ ގޮތުގައި، نَمْرُودُ ގެ ދަރުބާރަށް، إبْراهِيمُ عليه السلام ގެ ވެރި إِلَٰهُ ހާމަކުރައި، އެ إِلَٰهُ ތަޢާރަފުކުރަމުން ބަލައި، އެބައިމީހުންނަކަށް އުޅުނުކަމައި މައްސަކަން އެކުވެރިން، ބޮޑު އިމާރާތެއް އަޅުވައި އުސްކުރިއެވެ. އަދި އެ އިމާރާތުގެ މައްޗަށް އަރައި މަތިބަލައިގެން ވެސް، އެ ދަސްތޫރާގެ ވެރި إِلَٰهُ، އެބައިމީހުންނަކަށް ނުފެނުނެވެ.

އަދި އެބައިމީހުން އެ ގޮތަށް އުޅެނިކޮށް، އެބައިމީހުން އެ އުޅޭ ބޮޑު ބިނާ، އޭގެ ބިންގަލުން ހަލާކުކުރައްވައި، އެ ތާނގެ ފުރާޅު ވެސް އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ވައްޓަވައިލައްވައި، الله ﷻ އެ އެންމެން ނިމުންކުރެއްވިއެވެ. نَمْرُودُ އަށް، ހަތަރު ސަތޭކަ އަހަރު ވަންދެން ދުނިޔޭގައި ވެރިކަންކޮށް، ދުނިޔެ ފަސާދަކުރަމުން ދިޔައީއެވެ. އެއަށްފަހު، الله ﷻ ފޮނުއްވި މަދިރިއެއް އަރައި نَمْرُودُ ގެ ނޭފަތުން ވަދެ، ހަތަރު ސަތޭކަ އަހަރު ވަންދެން، އެ މަދިރި އޭނާއަށް އަނިޔާދިން ކަމުގައި ވިއެވެ.

155- اَلتَّفْسِيرُ الْكَبِيرُ مَفَاتِيحُ الْغَيبِ لِلْإمَامِ فَخر الدِّينِ الرَّازِي

އަދި އެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި، ނަމްރޫދުއަށް ކުޑަކޮށް ވެސް ލުއެއް ދިނުމުނުކުރުމުގައިވެ، އޭނާގެ މައްޗަށް އަށުގެ އުނގޮޅި، އޭނާއާ އަށުގެ ކައިރި މިހުން އޭނާގެ ބޮލުގައި މަރުތޮޅުތަކުން ތަޅައި، ގުރުމުން ކަމުގައެއްގައި، އޭނާ މަރުވީ ދިޔައީ އެ ތަޅުމުގެ ތެރޭގައި ކަމުގައި ވެސް ރިވާވެގެން ވެއެވެ.[156] وَاللهُ أَعْلَمُ.

ثُمَّ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَآءِىَ ٱلَّذِينَ كُنتُمْ تُشَٰٓقُّونَ فِيهِمْ ۚ قَالَ
ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْعِلْمَ إِنَّ ٱلْخِزْىَ ٱلْيَوْمَ وَٱلسُّوٓءَ عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿٢٧﴾

﴿27﴾ ދެން ފަހެ، الله ﷻ ޤިޔާމަތުވީ ދުވަހު ރުސްވާކުރުމުގެ ބޮޑުވާނީ މިހުންނަށް ދެނިއްޔާމިގެއި އެ ދުވަހު އަދާބަށް ފަހެ، ޒިއާރަތް ދުވަހުން ވެސް އެބައިމީހުންނަށް ގަދަފަދަ އަދާބުދެއްވައި، އެބައިމީހުން ނިކަމެތިކުރައްވައި ފަޟީޙަތްކުރައްވާނެއެވެ.
އަދި އެ ކާފިރުންނަށް ޒިޔާދަތް ދުވަހުން އަންގަވާނެއެވެ. ތިމަން إِلٰهُ ފިޔަވައި، އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކޮށް، ތިމަން إِلٰهُއާ، އެ ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް، ތިމަން إِلٰهُގެ ރަސޫލުންގެ، މިތަބައިމީހުންނަށް ޖަދަލު، އެ ތަކެތި ސަލާމަތްކުރުވާނެ ކަމުގައި މިތަބައިމީހުން ބުނެއުޅުން ދުރުވެގެން އެ ނޫން ތަކެތި މިއަދު ކޮބައިހެއްޔެވެ؟

އަދި އެ ތަކެއްޗަށް މިތަބައިމީހުން އަޅުކަންކޮށް އުޅުނު ތަކެތި، މިތަބައިމީހުންނަށް މިއަދު ދިމާކުރާ އަދާބުން މިތަބައިމީހުން މިންޖުކޮށް ސަލާމަތްކޮށް ނުދޭ، އެ ތަކެތި މިއަދު އެ ދިޔައީ ކޮން ތަނަކަށްހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔޭގައި އުޅުނިރު، މިތަބައިމީހުން ވަނީ އެ ތަކެތި ރަށްކާއުޅެނިކޮށް ބަލަހައްޓައި އެ ތަކެތި ދިފާޢުކޮށްދެމުއެވެ. އެ ތަކެއްޗަށް ބަދަލު، މިތަބައިމީހުން ވަނީ ނަބިއްޔުންނާއި، ރަސޫލުންނާ ދެކޮޅަށް ހަނގުރާމަކޮށްދެމުއެވެ.

156- تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي

އަދި، އެ ނަބިއްޔުންނާއި ރަސޫލުންނާ ތަބާވި މުއުމިނުންނާ ދެކޮޅަށް ވެސް، ތިޔަބައިމީހުން ވަނީ ހަނދުމަފަރާމޮށްފައެވެ. އިމާންކަމުގެ އަހްލުވެރިންގެ ތެރޭގައި ތިބި ޝަރްޢީ ޢިލްމުގެ އަހްލުވެރިން، އެ ދުވަހުން އެ ކާފިރުންނަށް ބުނާނެއެވެ. މިއަދު ހުރިހައި ފަޟީހަތްތަކާއި ނުބައިކަމެއް އޮތީ ކާފިރުންނަށް ދައްކަން ކަން ކަށަވަރެވެ. ތިޔަބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވެފައި ތިޔަވާ ބަދުނާމާއި ނިކަމެތިކަމަކީ، ﷲ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ޔަގީނުނުކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު ދޮގުކުރުން، ކާފިރުވުމުގެ ސަބަބުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބުނު ކަންތައްތަކެވެ.157

ދަންނާށެވެ! ނުބައިކަމާއި ނުލަފާކަން ބޮޑެތި މުޖުރިމުން ނިކަމެތިކުރައްވި، ޤިޔާމަތް ދުވާލު ދުވަހުން އެ ޣަދަރު ކޮންމެ މީހަކު ފަޟީހަތްކުރައްވާނެއެވެ. މިސާލެއްގެ ގޮތުން ބުނާނަމަ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން ޣަދަރުވެރިން ފަޟީހަތްކުރައްވާނެ ސިފަ ބަޔާންކުރައްވައި، رَسُولُ اللهِ ﷺ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. «لِكُلِّ غَادِرٍ لِوَاءٌ عِنْدَ اسْتِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، يُرْفَعُ لَهُ بِقَدْرِ غَدْرِهِ، أَلَا وَلَا غَادِرَ أَعْظَمُ غَدْرًا مِنْ أَمِيرِ عَامَّةٍ.» މާނައީ: "ކޮންމެ ޣަދަރުވެރި ޤިޔާމަތްދުވަހުގެ ފުރަގަހުގައި، އެ މީހަކަށް ޖަހާފައި ޣަދަރުގެ ދިދައެއް ހުންނާނެއެވެ. އަދި އެ މީހެއްގެ ޣަދަރުވެރިކަމުގެ މިންވަރަކަށް، އެ ދިދަ އުފުއްލާނެއެވެ. ދަންނާށެވެ! މުސްލިމުންގެ ވެރިކަން އިސްވެރިންނަ ވެރިޔަކު، އެބައިމީހުންނާ ޚިޔާނާތްތެރިވުމަކީ ޣަދަރުވެރިކަމުގެ ތެރޭގައި ވަކިން ބޮޑު އެއްޗެއް ޣަދަރުވެރިކަމެއް އަދި ޣަދަރުވެރިކަމެއް ވިއަސް ނުވެއެވެ."158

ޝައްކެއްނެތެވެ. މި ޙަދީޘުގައި، މި ޢަމަލުގެ ވެރިން ވަރަށް ވެސް ބޮޑަށް މީސްމީހުންނަށް ޖެހިފައިވާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް އިރުޝާދު ދެއްވައިދެއްވާ ބަޔާންކޮށްދެއެވެ.

157- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
158- صَحِيحُ الْإِمَامِ مُسْلِمٍ

ގެއްލުމުގެ އަނދަވު އިސްވެރިޔާ ވެސް، ބައެއް ފަރަތަކުން، އާނގާގެ ކާފިރުންނަށް
ހިތާމަތެރިވާތަން އާދެއެވެ. އޭގެ އިތުރަށް، އަދި ގެންދަވާގެ މަގާމުތައް ހަވާލުކޮށްދޭނެ
ވެރިން ވެސް، ތާރީޚު ނޫން ކަލިމާތައް ނަގައި، ކާފިރުންގެ މުދަލާއި ކަށިވާ
ހިތްހުރި ގޮތަށް ބޭނުންކޮށް ސަރުކާރު، މިއަދުގެ މުޖުތަމަޢުތަކާއި އަސްލުވެރިކަމާ
ކަސްތަކުވެ. ދެން، އޭގެ ގެއްލުން އެތަށް ބައިޔަކަށް ފޮނާ ކަމެކެވެ. އަދި އެއީ، އާސްލު
ކާފިރުންނަށް ވާވާ ހިތާމަތަކެވެ.

އަދި އެ ތަރަ މީހުންނަށް ބަލުގު އުފާވެރި ނުވިހި، މި ދުނިޔޭގައި ސަލާމަތް ވެވުން
ކަމުގައި ވިއަސް، އެ މީހުގެ ހިތާމަތެރިކަމާއި އަދުރުވެރިކަންކަމަކު މިންވަރުކަން،
ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެބައިމީހުން ތަސްބީރުކޮށްލުތައް، އެންމެހައި ހަރުދަޒަކަންގެ
ކުރިމަތީގައި އެ ކަން ހާމަކޮށްދެއްވާ ހުއްޓެވެ.[159] وَاللهُ أَعْلَمُ.

ٱلَّذِينَ تَتَوَفَّىٰهُمُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ ظَالِمِىٓ أَنفُسِهِمْ ۖ فَأَلْقَوُا۟ ٱلسَّلَمَ مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِن سُوٓءٍۭ ۚ بَلَىٰٓ
إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٌۢ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

﴿28﴾ ޒާލިމު ދުވަހުން، އެ ބަޔަކަށް ނުފަސް ގަދަރަދަ ހުކުމްދެއްވައި، اللهُ ﷻ
އެ ބަޔަކު ނިކަމެތިކަމުގައި ފަރިޝްތުންލައްވާ ބަޔަކު، ކުރުމުވެރިކަން
އިޤްރާރުވާތަން، އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވެ އުޅުން ބަޔަކު
ކަމުގައި އެބައިމީހުން ވާހުރި، މަރުއާކަމުން އެބައިމީހުންގެ މަރުހިއްޖަވާނީ މީހުންނެވެ.
އަދި މަރުގެ ސަކަރާތް އައިސް އެބައިމީހުންނާ ކުރިމަތިވުމުން، އެބައިމީހުންގެ
ކިބައިގައިހުރި ބޮޑާކަން ދުރުވެ، اللهُ ﷻ ގެ އަމުރުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވާ ގޮތް އެބައިމީހުން
ބަލައިފިއެވެ.

159– دَلِيلُ الْفَالِحِين لِمُحَمَّدُ عَلِي بْنِ مُحَمَّدُ بْنِ عَلاَّنَ الشَّافِعِي

اللهُ ﷻ ދެއްވައި އެހެން އެއްޗެސް ޝަރީކުކަން އަޅުކަންކުރި ބައެއް ކަލާނގެއި ތިމަންމެން
ނުވަމުއެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އަޅުތަކުގެތެރޭ ހިމާޔަތްވެ، އެއްޗެސް އުޅުއްވަކަން އަރައިގަތް
ބައިތާ ކަލޭގައި ވެސް ޝިރުކުގައި ނުވަމުއެވެ. ދެން އެ ހިނދު، އެބައިމީހުންނަށް
ބުނެވޭނެއެވެ. ހަމަހަމަ އެހެނދުގެން ނުވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ހަދަ ހުރިން ވެސް
ދޭގެ. ހަމަކަހަލަ ފަރާތަކުން، ތިޔަބައިމީހުން ވަތް، اللهُ ﷻއަށް ކާފަރުވެ، އުނދަގޫންވާކަމި
ޙާޟިރުކަން އަރައިގަނެވުއެވެ. އަދި ހަމަކަހަލަ ފަރާތަކުން، ތިޔަބައިމީހުން ކުރަ ހުރިކަމި
ޢަމަލުތް، اللهُ ﷻ ގާތަށް ދަންނަވާގެން ވެއެވެ. ވީމާ، ތިޔަބައިމީހުން ކުރަ ނުބައި
ޢަމަލުތަކާ އެކަށޭނަ ސަވާ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ.[160]

فَٱدۡخُلُوٓاْ أَبۡوَٰبَ جَهَنَّمَ خَٰلِدِينَ فِيهَاۖ فَلَبِئۡسَ مَثۡوَى ٱلۡمُتَكَبِّرِينَ ﴿٢٩﴾

﴿29﴾ ކާފިރުންނޭކަންގެ މަތިންވީތީ ވަގުތު އެބައިމީހުންނަށް އަންގާލެވޭނެއެވެ.
އޭ ކާފިރުންނޭކަންތޯވެ! ތިޔަ، ނަރަކައިގެ ދޮރުތަކުގެ ތެރެއަށް މަތިވެރި ކަލުގައިވާ
ކަންތަކުގެ ދޮރުތަކުގެ ތެރެއަށް ވަންނަ ތިޔަ، ދާއިމަށް ދިރިކެއް އެއުޅުން، ނަރަކައިގެ ޢަދާބުން
ވަރުގެން އެ ނަރަކައިގެ ތެރެއަށް ތިޔަބައިމީހުން ވަންނާ! އެއި، ދުވަހަކު ވެސް
އެ ނަރަކައިން ނުކުމެވުން ނެތި، އަބަދުގެއަބަދަށް އެ ތަނުގައި ދިރިތިބެނިވި ގޮތުގައެވެ.
ތިޔަ ހަމަކަހަލަ ފަރާތަކުން، اللهُ ﷻއަށް އިމާންވެ، އެ إِلٰهُގެ އަޅުތަކުގެތެރޭ ކިޔަމަންތެރިވެ،
ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُއަށް އަޅުކަންކުރުމަށް އިންކާރުކުރި، ބޮޑާވެ ކިބުރުވެރިވެގެންނަ މީހުން،
ވަދެ ތިބޭނޭއިރު ތަނަކީ ހައްދަހައިވާ ނުބައި ތަނެކެވެ. އަދި އެ ނަރަކައަކީ، އެ ތަނަކަށް
ވަދެތިބޭމަން ކިޔާ ނުބައިކަން ބޮޑު އިހާނަތްތެރި އަނިޔާވެރި ތަނެއްކަމެވެ؟[161]

160- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
161- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

وَقِيلَ لِلَّذِينَ ٱتَّقَوۡاْ مَاذَآ أَنزَلَ رَبُّكُمۡۚ قَالُواْ خَيۡرٗاۗ لِّلَّذِينَ أَحۡسَنُواْ فِي هَٰذِهِ ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٞۚ
وَلَدَارُ ٱلۡأٓخِرَةِ خَيۡرٞۚ وَلَنِعۡمَ دَارُ ٱلۡمُتَّقِينَ ﴿٣٠﴾

﴿30﴾ އަދި، الله ﷻ އަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވެ، އެ އިލާހަށާއި، އެ އިލާހުގެ ރަސޫލާއަށް
އީމާންވި މުއުމިނުންނަށް ބުނެވުނެވެ. مُحَمَّد ﷺ ގެ ދަޢުވަތު، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ވެރި ރަބް ބާވައިލެއްވީ ކޮން އެއްޗެއްހެއްޔެވެ؟ މި ސުވާލުގެ ޖަވާބުގައި އެބައިމީހުން
ބުނެއެވެ. "އެ ރަސޫލާއަށް، الله ﷻ ބާވައިލެއްވީ ނުހަނު ހެޔޮކަން ބޮޑު ތަކެއްޗެވެ.
އަދި އެ ތަކެތީގައި ވަނީ މުޅިން ވެސް ހެޔޮކަމެވެ." الله ﷻ ގެ ރަސޫލާ އަންގެވި ގޮތަށް،
އިޙްސާންތެރިވެ ހެޔޮގޮތުގައި، އެ އިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި ދެމިތިބޭބާ އެކު،
އެ އިލާހުގެ އަޅުތަކުންނަށް އިޙްސާންތެރިވެ ތިބި ގޮތުގައި އެބައިމީހުންނާ މުޢާމަލާތްކުރާ
މީހުންނަށް، ދުނިޔޭގައި ވެސް ހެދި، ރިޒްގުގެ ތަނަވަސްކަމާއި ނަސްރާއި ކާމިޔާބީއެވެ.
އަދި އާޚިރަތުގައި އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭނީ، الله ﷻ ތައްޔާރުކުރައްވައިފައިވާ ދަރުމަތާއި
ޘަވާބު، ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވައި ދަރުމަތަކުގެ ނިޢުމަތްތަކަށްވުރެން
އެތައް ގުނައެއް އިތުރުވެގެން ހެޔޮކަން ބޮޑުވެގެން ވެއެވެ.

އަދި، الله ﷻ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކަން، ނަހީކުރެއްވި
ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުވެ، އެ އިލާހަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވި މީހުންނަށް،
ޖަންނަތް ދޮރުން ދެއްވުމަށް ބަދަލު، އެ އިލާހު ތައްޔާރުކުރައްވައިފައިވާ ސުވަރުގެގެ
މަތިވެރި ނިޢުމަތްތަކުގެ ދިރިއުޅުމާއި، މަތިވެރިކަމާއި، ބޮޑުކަމާއި، ހެޔޮކަމުގެ
ބޮޑުކަމެވެ! އަދި އެ ގޮތުން އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭނީ އުފާވެރިކަމާއި އަރާމުގެ
ބޮޑުކަމެވެ![162]

162– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ދަންނާނެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި الإمام مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيمان ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. مُحَمَّدُ ﷺ ރަސޫލުކަމުގައިގެން ފޮނުއްވުނު ހަބަރު، މައްކާގެ ވަށައިގެން އުޅުން ޢަރަބީންނަށް ލިބުމުން، އެ ތަންތާނގެ މީހުންގެ ފަރާތުން، އެ ރަސޫލާގެ ހަބަރު އޮޅުންފިލުވުމަށް ބަލައި، ބައްޖު މުސްވާއި އެ ސޫން މުސްނަދުކުރައްވައި، މައްކާއަށް މަންދޫބުން ފޮނުވާ ކަމުގައި ވިއެވެ. ދުވާލަކު، އެ ގޮތަށް ފޮނުވާ މީހުންގެ ބޮޑަކީ، މައްކާއަށް ވަދެވޭން އޮންނަ މަގުތަކުގައި އިށީނދެގެން މިބޭފުޅުންނާ އެންމެ ފުރަތަމައަށް ސުވާލުކޮށް، އެ ރަސޫލާގެ ހަބަރުތައް އޮޅުން ފިލުވުމެވެ.

އަދި އެ ގޮތުގެ މަތިން، އެ ރަސޫލާއާ ބެހޭ ގޮތުން ބަހަލާ ސުވާލުކުރެވިއްޖެ ނަމަ، އޭގެ ޖަވާބުގައި ބަޔާން ދިނުން ބުނާ ކަމުގައި ވިއެވެ. "مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهއަކީ، މައިންބަފައިންނާއި ދަރިން ވަކިކުރައްވައި، އަންބިދަރިކަމުގެ ގުޅުމާއި ގާތްތިމާގެ ކަމުގެ ގުޅުން ކަނޑުއްވައި އުޅުއްވާ ސިޙުރުވެރިއެކެވެ." އަނެއް ބަޔަކު ބުނާ ކަމުގައި ވިއެވެ. "مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهއަކީ، ޝިޢުރުވެރިއެކެވެ." އަނެއް ބަޔަކު ބުނާ ކަމުގައި ވިއެވެ. "مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهއަކީ، ކަހިނެކެވެ." އަނެއް ބަޔަކު ބުނާ ކަމުގައި ވިއެވެ. "مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهއަކީ، ދޮގުވެރިއެކެވެ." އަނެއް ބަޔަކު ބުނާ ކަމުގައި ވިއެވެ. "مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهއަކީ، މޮޔައެކެވެ."

އަދި އެ ފަރާތުން ބޭނުމަށް ފަހު، އެ އެއިން ކޮންމެ ބަޔަކު ވެސް ބުނާކަމުގައި ވިއެވެ. "مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهއާ ބައްދަލުކުރުމަށްވުރެން، ކަލޭއަށް ރަނގަޅުވާނީ ހުއްޓާލަން ބޭ مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهއާ ބައްދަލުނުކުރުމެވެ." ދަންނަވާ، ޔިރިދީ ރަސޫލާއާ ބެހޭ ގޮތުން، މައްކާގެ މުޝްރިކުން އެ ބޮނި އުއްކެޅުގެ އަޅު ހިތުމުން، އެ ރަސޫލާގެ ހަބަރު އޮޅުންފިލުވުމަށް ބަލައި، އަންނަ މީހަކާ، އޭނާ ބުނާ ކަމުގައި ވިއެވެ.

”މައްކާއަށް ވަދެ، އެ ރަސޫލާގެ ޚަބަރު ރަށުގެތެރޭގައި އޮޅުންނުފިލުވައި ނުވަތަ އެ ރަސޫލާއާ ބައްދަލުކުރުމަށް އުނބުރި ރަށަށް ހިނގައިގެން ނަމަ، އަހުރެމެންނަށްވުރެން ނުބައި މީހަކު އަހުރެން މި އައީ ގޮތަށް އަންނަ މީހުންގެ ތެރެއަކު ނުހުންނާނެއެވެ.“ މި ފަދައިން ބުނެ ޖަމާޢަތްތަކުރުމަށް ފޮނުވި، މައްކާއަށް ގޮސް، އެ ރަސޫލާއާ ބައްދަލުކުރުމުގެ ނުވަތަ، އެ ރަސޫލާއާ ބައްދަލުކޮށް ގޮސް ރަށުގެ ބޭބޭގެ އުޅުމުގެ ތެރެއިން، އެ ރަސޫލާގެ އަސްލުތަކުގެ ތެރެއިން ބޭނުމާ ބައްދަލުވެ، އެ ރަސޫލާއާ ބައްދަލު ގޮސް ސަލާމްކުރުމަށްޓަކައި މިދެވޭ ކަލޭގެ ވިއްޔެވެ. ”مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهއަކީ، ތެދުވެރި ބޭނުމެވެ. އެއީ، الله ﷻ ގެ ރަސޫލަކުން ފޮނުއްވެވުނު ރަސޫލެކެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލާއަށް، الله ﷻ ބާވައިލެއްވި ނުހަނު ހެޔޮކަން ބޮޑު ތަކެއްޗެވެ.“163

ދަންނާށެވެ! އެ ކަން އެ ގޮތަށް ހިނގަމުން ދިޔަ ދުވަސްވަރު، ދައުސް ކަބީލާގެ ވެރިޔާގެ މީހުންގެ ތެރޭގައި މާތްކަމާއި ޝަރަފުވެރިކަމުގެ ގޮތުން ނުހަނު އަގުއަރުވާ ބޭފުޅަކު ހުރިއެވެ. ކަލޭގެފާނީ الطُّفَيْلُ بْنِ عَمْرٍو މައްކާއަށް ޖެހިލުމުގެ ބޭނުމެވެ. އޭނާ އޭނާއަކީ، އޭނާގެ ޤައުމުގެ އެންމެ އިސް ފެންވަރު ބޭފުޅެއްގެ މީހެކެވެ.

އެހެންކަމުން، އެންމެހައި އިރުކޮޅުގެ ފަރާތުގައި ވެސް ނުހަނު ގަދަޖެހި މާތް މީހަކު ކަލޭގައި އޭނާ ވިއްޔެވެ. އަދި އޭނާގެ އެ ދަތުރުފުޅުގައި މައްކާގެ ރަށްބޭކަލުން ހަމައިގައި އޭނާ ހުންނަ ޚަބަރު މައްކާގެ އަޝްރާފުންނަށް ލިބުމުން، އޭނާގެ އިސްތިޤުބާލަށް ނުކުތް، ނުހަނު ބޮޑަށް އަދަބު އިޙްތިރާމާއި ތަޢްޒީމު އަދާކުރުމަށް ފަހު ދަންނަވައިއެވެ. ”ތިޔަ މި ދަރުބާރު ތަހަޖީ ވަޑައިގަތުމަށް، މި ރަށުގެ ކަންތައް ހުރިގޮތް ތިޔަ ބޭފުޅާ ދަންނަވަމާ، ނުހަނު މުހިއްމު ކަމެއް ކަލޭގައި އަރިހުގެ ދަންނަވަމެވެ.

ވިޔާ، ދަންނަވަމުވޭ. އަޅުގަނޑުމެންގެ ތެރެއިން ހުއްޓުވި ބާރުލަބަ ހުއްޓުވޭ،
ޖަމާއަތްތަކެއް ވަކިވަކިކުރައްވައި، ހުއްޓުވާ މީހުން ބައިބައިކުރައްވައިދެއްވޭ.
އަޅުގަނޑުމެންގެ ކަންތައްތައް ހަވާލުކުރައްވައި ވިއްސަވިހާލުކުރައްވައިދެއްވޭ.
އެ ބާރުގެއްގެ ބަސްތުރުތަކަކީ، ސިޔާރާއް ހުދު އެއްޗެކެވެ. އެ ބަސްތުރުތަކަކުން،
ދަރިފުޅާއި އާއްމާގެ ބަޔާ ވަކިވެދޭވޭ. ކުރިމިހާރާއި އާއްމާގެ އަނބި މިހާރާ
ވަކިވެދޭވޭ. މައިންބަފައިންނާއި ދަރިން ވަކިވެދޭވޭ. ގައުމީމާގެ ކަމުގެ ގުޅުން
ކެނޑި، ގައުމީމާގެ މީހުން ވަކިވެދޭވޭ. ވިޔާ، ތިބާއަށާއި ތިޔަބާގެ ހުއްޓުވާ
މީހުންނަށް ވެސް، އެ ސިޔާރުން އަސަރުކުރާނޭ ފަދައިން، އެ ކަލާމުތު އަޅުގަނޑުމެން
ނުހަނު ބޮޑަށް ބިރުގަންނަވެ. ވިޔާ، އެ ބާރުގަދަކުމުގެ، ކޮންމެސްކޮށްމެސް،
ތިބާ ބިރުވެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި ނަމަނަމަ، އެ ބާރުގަދަ ބައްދަލުކުރައްވައި
އެ ބާރުގަދަ ވަރަކާފުޅުނުދައްވާށެވެ!“

طُفَيْلُ ރިވާކުރައްވައިވެ. مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهُ ބެއް ގޮތުން އެބައިމީހުން އެ ދެއްކި
ވަރަކަތުގެ ގިނަކަމުން، އެ ވަރަކަތަށް ފަސްދުލާކުރި مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهُ ގެފާނު ބިރުހިވެ،
ހަދަމުހުރި ތެރެއަށް ކިމަންނާ ވަރުއެދިނީ ވެސް، އޭނާ އެ ގޮސްނަވައިގެން އުޅުއްވާ
ސިޔާސަތުގައި ޖާހިލާކީވެ ގޮސްނަ ބިރުން، އޭގެ އަޅު ނާމްމަން ޚަކައި، ކަންފުޅުގައި
ކަފުގަނޑުއްޖަހައި ބާރުކުރެގެން ހުރަނަ ހާލުގައެވެ.

މި ފަދައިން އުޅެނިކޮށް، އެއް ދުވަހަކު ގުރޭށުގެ ކައިރިއަށް އަހުރުންނަށް ދުވުންއައިރު
مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله ހުންނެވި، ގުރޭށު ކައިރީގައި ނަމާދުކުރެއްވެވެ. އަދި ހަމަ ފުރުމާ އެކު،
ނަމާދުކުރެއްވި އެ ހުންނެވި مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ ކަން ވެސް އެނގިގެންވެ.

ދަރަ، އެ ވަގުތު، الله ﷻ އިޚްތިޔާރުކުރެއްވީ، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله ކިޔަވައިދެއްވުމަށް
އެ ހުންނެވި އެއްޗެއްގެ ބަޔާ ދަރުސްތަކަށް އިގެނެވިއެވެ. ވީމާއެކު، އެ ރަސޫލާ
އެ ކިޔަވައި އެއްޗެއްގެ ބަޔާ ދަރުސްތަކަށް އިގެނުއްވިއެވެ، އެ އެއްޗަކީ، ނުހަނު ރަނގަޅު ބަސް
އެއްކަލަ ގަދަފަދަ ބަހަކުން ބަޔާންކުރައްވާފައިވާ ކަމުގައި ވާނީ ނޫނެވެ.
ވީމާ، ބަޔާންކުރުމުގެ ހިތްވެރިކަން ރަނގަޅު އިބާރާތުން ކުރެއްވިއެވެ.
އަދި ރަސޫލުއްލާހުގެ ނަބީކަން ކަށަވަރު ކުރެއްވުމަށް ދަތި ކަމެއް ނެތެވެ. ވީއިރު،
مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله އެ ކިޔެވުމަކީ އެއްޗެއްގެ ބަޔާކަށް ޚާއްޞަކުރެއްވި، ބަރަކާތް ލިބިގެން
އެ އެއްޗަކީ ނުކިޔަވައިދެއްވާ، ހުރި ބަދަލު ބޭނުންވާކަމަށް ހުއްޓުވެނިއްޖެ ސާބިތުވެއެވެ.

އަދި އެ ބޮޑުވަރު އެ ކިޔެވުމަށް ރަނގަޅު އެއްޗެއް ކަމުގައި ވަނީ ވަޙީއެއް ބަޔާނުކޮށްދެއްވާފައެވެ.
ނަމަވެސް، އެ އެއްޗަކީ ދޫކޮށްލެވިފައެވެ. ދެން، ބަލާލުމުން ހަމަ، ގޮތެއް
ވަޙީގެ ބަސްތަކުން، އެ ރަސޫލާގެ ޙަޔާތްތެރިކަމުގައި ހުރިގޮތް ބޮޑު، އެ ރަސޫލާގެ ގޮތެއް ވަނީ،
އެ ރަސޫލާއާ ބެހޭގޮތުން ޚަބަރުދީފައިވާ ހަމަ ދެންނެވިއެވެ. "ތިބާއާ ބެހޭ ގޮތުން ތިބާގެ ޤައުމުގެ
މީހުން ކިޔައި އުޅުނީ، މަޖުނޫނެކޭ ޝާޢިރެކޭ ބުނެއެވެ. އަދި އެ ޝާޢިރެއްގެ ސިފަބަސް
ބުނާތީ އުޅުނީ، ތިބާ ވަޙީގެ އެއްޗެއްގެ ބަޔާ ހިތްވަރުދީލެވެ، ކަމަކުރެވޭގައި
ކުރަމުންދާ ބަސްތައް ވެސް ކުރެވިގެންނެވެ.

އެހެންކަމަކު، الله ﷻ އިޚްތިޔާރުކުރެއްވި، ތިބާ ތިޔަ ވަޙީގެ ބަޔާ ބުނުމީ ކިޔެވުމަކަށް
ހިތްވަރުދިނެވެ. އެހެންކަމުން، ތިބާ ތިޔަ ވަޙީގެ އެއްޗެއްގެ ބަޔާ ޚާއްޞަވުމެވެ
ވަރަކަށް ބުނެވިދާނެ ހިތްވަރުދީއެވެ. ވީމާއެކު، ބުނެވިދާ މި ބަހީ، ތިބާ ތިޔަ
ވަޙީގެ އެއްޗެއްގެ ބަޔާ ރަނގަޅުކަން އެނގުމުގެ ބޭނުމުގައެވެ."

މި ފަދައިން އަހުރެން ދަންނަވުމުން، ޤުރުއާން ކިޔަވައި ވިދާޅުވީ، އެ ޢުމުރުގެ ބައެއް އާޔަތްތަކެއް އަހުރެންނަށް އިއްވަވައިދެއްވިއެވެ. ދެންފަހު، އެ އާޔަތްތަކުގެ މާނަ އިވިވަޑައިގަތުމުން، طُفَيْلُ ވިދާޅުވި ކަމުގައި ވެއެވެ. “الله ގަންދީ ބުނަމެވެ. ކިރިޔާ ޤުރުއާނަށްވުރެން ފަޞީޙުކަން ބޮޑު އަދި އެއަށްވުރެން ރިވެތި އެއްވެސް އެއްޗެއްގެ އަޑު ދުވަހަކު ވެސް އަހުރެން ނާހަމެވެ.” އަދި އެ ޢުމުރުގައިވާ ބުނުއްވުމުތަކާއި ކުރުމުން މަތިވެރި ބުނުއްވުމުތަކުން އަދި އިސްލާމް ދީނަށްދިނުމުން ބަޔާންކުރާ ދީނެއް އަހުރެން ނުދެކެމެވެ. މި ފަދައިން ވިދާޅުވީ، ހަމަ އެ ވަގުތު، طُفَيْلُ އިސްލާމްވެވަޑައިގަތެވެ.

އަދި އެ މީހެއްގެ ޤައުމުގެ އެންމެން އެ މީހަކަށް ބަލައި ދުޢާކުރެއްވުން އެދުން ބަހަރީނުގެ ސާރިޔާގެ ފަރާތުން މައްކާގެ މީހުން ފަރުބަދީ އެދުން الطُّفَيْلُ بْنُ عَمْرٍو ﵁، އޭނާގެ ހިތާއި ފުރިހަމައިން ވެސް އިސްލާމް ދީނަށް ބަލައި ޤަބޫލުވެވަޑައިގެން، مُحَمَّدُ ﷺ އަށް ބަލައި، ފާޅުވެވަޑައިގަންނަވާ ތަން ފެނުމުން، މައްކާގެ މުޝްރިކުންނަށް ނުހަނު ބޮޑު ކަމަކަށް އެ ކަން ވިއެވެ.[164]

އަދި ހަމަ އެހެންމެ، أَبُو ذَرٍّ جُنْدُبُ بْنُ جُنَادَةَ الْغِفَارِي ﵁ އިސްލާމްވެވަޑައިގެންނެވި ސަބަބު ބަޔާންކުރައްވައި، އެ ސަބަބު ރިވާކުރެއްވިއެވެ. ނަބިއްޔާގެ ދަޢުވާކުރައްވާ ޚަބަރު މައްކާގައި ފެތުރުމާ ހަބަރު ލިބުމުން، ތިމަންގެ އެއްބަނޑު ބޭބެ ކާއިފުޅުގެ أُنَيْسُ ގެ ގާތުގައި މިހެން ބުނިއެވެ. “އޭ ކާއިފުޅާއެވެ! ނަބިއްޔާގެ ދަޢުވާކުރާ، އެ މީހާކަށް އުޅޭގެ ޚަބަރު އަސްލު ކަމަށް ބޭނާ މިހާރު މައްކާގައި އުޅޭ ޚަބަރު ލިބިއްޖެއެވެ. ވީމާ، މައްކާއަށް ގޮސް، އެ މީހާ ބާރާ އެއްބަހެއްގެ އަޑުއަހައިގެން ޚަބަރު ގެނެސް ދިނުން އެދިސްބަލާށެވެ!”

164- رَحْمَةٌ لِلْعَالَمِينَ لِمُحَمَّدٍ سُلَيْمَانَ الْمَنصُورفُورِي

ދެން، ދަތުރުކުރައްވައިފައި ވަޑައިގެން މައްކާއަށް އަރައިވަޑައިގެންނެވުމުން އިވިވަޑައިގަތީ، އެ ރަސޫލާއަކީ ޝިޢުރުވެރިއަކު ކަމުގައްޔާއި، ސިޙުރުވެރިއަކު ކަމުގައްޔާއި، ކާހިނަކު ކަމުގައްޔާއި، މަޖުނޫނަކު ކަމުގައި ބުނޭ، މައްކާގެ މީހުން، އެ ރަސޫލާއަށް އާޑުރައްސާރަކާ އަޑެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، أُنَيْس ވަޑައިގެން، އެ ރަސޫލާ އެ ވިދާޅުވާ އެއްޗެއްގެ އަޑު އަހައްލަވުމަށް އެއްސެވުމަށް ފަރު ހަރަން އެނބުރިވަޑައިގެން، أَبُو ذَرّ ގެ އަރިހުގައި ދެންނެވިއެވެ.

”އެ ބަސްފުޅުގެ ތަރުތީބުތަކުން އަޅުގަނޑަށް ފެނުނީ، ކަހާނަތްތެރިޔަކާއި ރިވެތި ލާމް އަލްލީގައި ރިލޫރައްޑިމަން އަދުރުކުރައްލާ ގަތްވެ. އަދި އަޅުގަނޑަކީ، މުޖު ޝިޢުރުވެރިއަކު ކަމުގައި ލިބޭ އެކު، އެ ބަސްފުޅަކު އެ ވިދާޅުވެސް އެއްޗެއްކަމަށް ވެސް ޝިޢުރުގެ ވަޒަންތަކާ ވެސް އަޅުގަނޑަން ދަނެނީވެ.“ ކާނޑެއަކަސް، أُنَيْس އެ ވިދާޅުވި ބަސްފުޅުގެ އަޑު އެއްސެވުމަން ފަރު، ކަލޭ އިތުރު ރަސޫލާ ބަހާ ގޮތުން އިތުރު މަޤާމުގެ ގޮތްދެވުމަން ބާކަރި، أَبُو ذَرّ މައްކާއަށް ވަޑައިގަތެވެ. އަދި މައްކާއަށް އަރައިވަޑައިގެން، އެއްވެސް މީހަކާ ސުވާލުކުރެއްވުމަކާ ނުލައި، ބަރަހްމަތުގެ ތޮރުއިން ރަސޫލާ ބައްދަލުވެވަޑައިގަތުމަށް ވަރަށް ބޮޑަށް މަސައްކަތްކުރެއްވިއެވެ.

ދެން، އެ ދުވަހުގެ އިރު އޮއްސި އަނދިރިވުމުން، ބަރަފުޅުގެ ކޮންމެވެސް ތަނެއްގައި أَبُو ذَرّ އޮންނަވަނިކޮށް عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِب އަށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. އަދި ހަމަ ފެނިވަޑައިގަތުމާ އެކު، އެ މީހަކީ މައްކާއަށް އަރައިގަތް ބީރައްޓެހެއް ކަން އެނގިވަޑައިގަތުމުން ގޭކޮޅަށް ގެންދަވައި މެހުމާންދާރީ އަދާކުރެއްވިއެވެ. އެއަށްފަހު، ފެތިސްވެ އަރިވުމުން، ދަބަސްކޮޅާއި ފެނާ އޮޅި ހިއްޕަވައިގެން، އެނބުރި ބަރައްމުގަން أَبُو ذَرّ ވަޑައިގަތެވެ.

އަދި އެ ދުވަހު ވެސް، ރަސޫލާއާ ބައްދަލުވެވަޑައިގަތުމަށް ބައްލަވައި، އިރު އޮއްސި އަނދިރިވީ އިރު ވެސް އެ ކަމެއް ނުވިއެވެ. ވީމާއެކު، އެ ރޭ ވެސް، މަސްޖިދުގެ ކޮންމެވެސް ތަނެއްގައި ހޯދަވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އެ ތަނުގައި أَبُو ذَرّ އޮންނަވަނިކޮށް، ކުރި ހުއްޓާ ވެސް އެއް ކައިރިން، عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِب އަށް ފެނިވަޑައިގަތުމުން ގޮވާލަން ގެންދަވައި މެހުމާންދާރީ އަދާކުރެއްވިއެވެ. އަދި ފަތިސްވެ އަލިވުމުން، ދަބަސްތަކާއި ފެނާއި ހިއްލަވައިގެން، މަސްޖިދުގެން ވަޑައިގެން، ޔާރީއީ ރަސޫލާ ފެނިވަޑައިގަތުމަށް أَبُو ذَرّ މަސައްކަތްކުރިއެވެ.

ނަމަވެސް، އެ ދުވަހުގެ އިރުއޮއްސުނުއިރު ވެސް، أَبُو ذَرّ އަކަށް، ކަމު އިތުރު ރަސޫލާއާ ބައްދަލުވުމެއް ނުވިއެވެ. ވީމާއެކު، އެ ރޭ ވެސް، މަސްޖިދުގެ ކޮންމެވެސް ތަނެއްގައި ހޯދަވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި އެ ތަނުގައި أَبُو ذَرّ އޮންނަވަނިކޮށް، ކުރި ދު ހުއްޓާ ވެސް އެއް ކައިރިން، عَلِيُّ بْنُ أَبِي طَالِب އަށް ފެނިވަޑައިގަތުމުން، ގޮވާލަން ގެންދަވައި މެހުމާންދާރީ އަދާކުރެއްވިއެވެ. އަދި ތިން ވަނަ ދުވަހު މެހުމާންދާރީ އަދާކުރައްވައި ކޮންމެވެސް ވަކިއެއްގެ ދަތުރުކުރެއްވުމަކާ ހުރިތޯ ސުވާލު އުކު، أَبُو ذَرّ ގެ އެ ދަތުރުކުރުމާ ބެހޭ ގޮތުން، عَلِي ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ.

ދެންފަހު، ބައްޔާގެ މަގަން މަގުދައްކަވައި، ރަސޫލާގެ އިރުޝާދުދެއްވުނު ކަމުގެ މައްޗަށް، عَلِي ގެ އަރިހުން ބައްދަލުވެވަޑައިގަތުމަން ފަހު، އެ ދަތުރުކުރުމުގެ ވަރަކަ أَبُو ذَرّ ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި أَبُو ذَرّ ގެ ދަތުރުކުރުމުގެ ހަބަރު އެނގިވަޑައިގަތުމުން، عَلِي ވިދާޅުވިއެވެ. مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ الله އަކީ، الله ﷻ ގެ ބަޝީރުކަމުން ފޮނުއްވިގެންވާ ހައްޤު ރަސޫލެކެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލާ ގެންނެވީ ހައްޤު ދީނެވެ.

ދުން، ޙަދީޘްގެ އަދިވުމުން، އެ ދުވަ ބާރުގެންނަވާ، އެއް ތަށްޓެއް ގަސްތުކުރައްވައިގެން
ވަޑައިގަންނަވާ ދު ބާރުގެންނަކަން އެއްވެސް ބަދަލަކު ނޫނޭ ގޮތުން، ކުއްލިއަކަށް ރަޙްމަތްޖެހިވަޑައިގެން
ކުރަމުގެ ތަރުތީބަށް ވަޑައިގެން، رَسُولُ اللهِ ﷺ އިންނެވި ތަނާ ހަމައަށް އެ ދުވަ ބާރުގެން
ވަޑައިގަންނެވިއެވެ. އަދި، رَسُولُ الله ﷺ ވަޑައިގެން އެ އިންނެވި ތަނަށް، عَلِيُّ بْن
أَبِي طَالِب ވަޑައިގަތުމުގެ ކުރިން، އެ ޕަބްލިކްގެ ހަމަޖެހުން، أَبُو ذَرّ ވެސް އެ ތަނަށް
ވަޑައިގަންނަވައިފިއެވެ. އަދި، رَسُولُ الله ﷺ ގެ ބަސްފުޅުތަކާއި އޭގެ އިސްތިސްނާގެ ވާހަ،
އެ ތަނުގައި ހުންނަވައިގެން، ހަމަ އެ ވަގުތު أَبُو ذَرّ އިސްތިމާލުވަޑައިގެންނެވިއެވެ.[165]

جَنَّٰتُ عَدۡنٖ يَدۡخُلُونَهَا تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُۖ لَهُمۡ فِيهَا مَا يَشَآءُونَۚ كَذَٰلِكَ يَجۡزِي ٱللَّهُ ٱلۡمُتَّقِينَ ﴿٣١﴾

﴿31﴾ އަދި، الله ﷻ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކޮށް، ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުވެ، އެ إِلٰهަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވި މީހުން ޤިޔާމަތް ދާއިމުވުމުގެ ބަކާއި، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާނީ، ޖަންނަތް މި ނަން ކިޔުން ސުވަރުގެތަކެވެ. އެއީ، ނުހަނު ތަނަވަސް އަދި އުފާވެރި ފުރިހަމަ ބަގީޗާތަކެވެ. ޝަރަފުވެރިކަމެވެ. އެ ސުވަރުގެތަކަށް އެބައިމީހުން ވަންނާނެއެވެ. އަދި ފަހަރެއްގައި ވެސް އެ ސުވަރުގެތަކުން ނުކުތުމެއް ނެތި، ހިތްއެދޭހައި ނިޢުމަތްތަކުގައި ދާއިމަށް އެބައިމީހުން އެ ސުވަރުގެތަކުގައި ދިރިއުޅޭނެއެވެ. އަދި އެ ތަންތާނގައިވާ ގަސްގަހާގެހިތަކާއި ގަސްތަކުގެ ދަށުން، ކޯރުތައް ހިނގަހިނގައި ހުންނާނެއެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ހިތް އެދޭހައި އެއްޗެއް، އެ ސުވަރުގެތަކުގައި އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭނެއެވެ. އަދި، الله ﷻ އަށް ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވާ މީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ، ހެޔޮ ޖަޒާ ދެއްވާނީ އެ ގޮތަށެވެ.[166]

165- صَحِيحُ الْجَامِعِ لِلْإِمَامِ الْبُخَارِي
166- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ٱلَّذِينَ تَتَوَفَّىٰهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ سَلَٰمٌ عَلَيۡكُمُ ٱدۡخُلُواْ ٱلۡجَنَّةَ بِمَا كُنتُمۡ
تَعۡمَلُونَ ٣٢

﴾32﴿ ކުފުރުގެ ނުބައިކަމާއި ޝިރުކުގެ ނުބައިކަމުން އެބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ޠާހިރުވެގެންވާ
ޙާލު، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް މަރުހިއްޕަވާ މަލާއިކަތުން ވަޑައިގެން، އެބައިމީހުންގެ
ފުރާނަތައް ހިއްޕަވާ ދުރިންނަން، އެ މަލާއިކަތުން ވިދާޅުވާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް
ސަލާމް ލިބޭށެވެ. ތިޔަބައިމީހުން ތިޔަ ވަނީ، ހުރިހައި އާފާތްތަކުން ސަލާމަތްވެގެންނެވެ.
އަދި ގުރުއާނާ އަޅުތަކުންނަށް ބަލައި، الله ﷻ ސިފަކުރެއްވި ސިފަތަކުގެ ސިފަ ގެނެސް،
އެ ސިފަކުރައްވަން ތިޔަބައިމީހުން ވަންނާށެވެ! އެއީ، ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައި، ތިޔަބައިމީހުން
الله ﷻއަށް އިޚްލާސްވެ، އެ إِلٰهُ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، ހެޔޮ ޢަމަލުކުރި
ސަބަބު ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.167

هَلۡ يَنظُرُونَ إِلَّآ أَن تَأۡتِيَهُمُ ٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ أَوۡ يَأۡتِيَ أَمۡرُ رَبِّكَۚ كَذَٰلِكَ فَعَلَ ٱلَّذِينَ مِن
قَبۡلِهِمۡۚ وَمَا ظَلَمَهُمُ ٱللَّهُ وَلَٰكِن كَانُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ يَظۡلِمُونَ ٣٣

﴾33﴿ އަދި އެ ކާފިރުން އެ އިންތިޒާރުކުރަނީ ބަލަބަލައި އެ މީހުން، ކުފުރުގެ ހާލަތުގައި
އެބައިމީހުން ވަނީކޮށް، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް، މަރު ހިއްޕަވާ މަލާއިކަތުން ވަޑައިގެން،
އެބައިމީހުންގެ ފުރާނަތައް ހިއްޕެވުމަށް ނުވަތަ، އިބަ ރަސޫލާގެ
ވެރި رَبُّގެ އަމުރުފުޅުގައި، އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރުމަށް ފަނާކުރެއްވުމަށް ކާފިރުން
ބަލާއިރުގައި އެބައިމީހުންނަށްޓަކައި، ދުނިޔެއާއި އާޚިރަތުގައި އެ އަޒާބުން ޢަޒާބު ނުލިބޭނެހެން
ނޫން އެހެން ކަމެއް ކަމަކަށްނުވެއެވެ؟

ސަލާމްކުރެއްވެ. مُحَمَّدُ ﷺ ހަދީސްކުރައްވައިގެން ތިރުމިޒީގެ ކިތާބުގައި އެބުނެ ފާހަގަކުރާ

167– تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّدِ بنِ جَرِيرِ الطَّبَرِي

ކާފިރުން ވެސް، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށްފޮނުއްވުނު ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު
ދޮގުކޮށް، އެ ރަސޫލުންނާމެދު ކަންތައް ކުރެއީ، مُحَمَّدُ ﷺ ގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކޮށް،
އެ ރަސޫލާމެދު މައްކާގެ މުޝްރިކުން ވެސް އެ ކަންތައްކުރާ ފަދައިންނެވެ.
އަދި މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ކުރީގައި އުޅުނު ޤައުމުތަކުގެ ކާފިރުންގެ މައްޗަށް
ޢަޛާބުފޮނުއްވައި، اللهُ (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) އެބައިމީހުން ހަލާކުކުރެއްވި، އެއްގޮތަކަށް ވެސް
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އަނިޔާވެރިވެވޮޑިގެނުވާ ގޮތަކުން ނޫނެވެ.

އެހެންކަމަކު، اللهُ (سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى) އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޢަޛާބުފޮނުއްވައި، އެބައިމީހުން
ހަލާކުކުރެއްވީ، އެ إِلٰهއަށް ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް
އަނިޔާވެރިވެ، އެ ފަދަ ޢަޛާބު ހައްޤުވާ ފަދަ ޢަމަލުތަކެއް އެބައިމީހުން ކުރުމުގެ
ސަބަބުންނެވެ.[168]

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٤﴾

﴿34﴾ ފަހެ، އެ ކާފިރުން ކުރި ޢަމަލުތަކުގެ ނުބައި ނަތީޖާ އެބައިމީހުންނަށް ލިބި،
އެބައިމީހުން އެ ކުރި ފުރަތަމަކަށް ޗަކާއި، ދުނިޔެމަތީގައި އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވުމަށް،
އެ إِلٰهُ ކަނޑައެޅުއްވި މުޢުޖިޒާތާއި ޢަޛާބު އައިސް އެބައިމީހުންނަށް ޖެހުނެވެ. އަދި
އެ މުޢުޖިޒާތާއި ޢަޛާބަކީ، އަންނާނެ ކަމެއްކަމަށް ނޫން ކަމުގައި ދެން، އެ މުޢުޖިޒާތާއި
ޢަޛާބަށް އެ ކާފިރުން ފުރައްސާރަކޮށް މަލާމާތްކޮށް އުޅުނު މުޢުޖިޒާތާއި ޢަޛާބު އައިސް
އެބައިމީހުން ވަށައިލިއެވެ.[169]

168- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
169- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَقَالَ ٱلَّذِينَ أَشۡرَكُواْ لَوۡ شَآءَ ٱللَّهُ مَا عَبَدۡنَا مِن دُونِهِۦ مِن شَيۡءٖ نَّحۡنُ وَلَآ ءَابَآؤُنَا وَلَا
حَرَّمۡنَا مِن دُونِهِۦ مِن شَيۡءٖۚ كَذَٰلِكَ فَعَلَ ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡۚ فَهَلۡ عَلَى ٱلرُّسُلِ إِلَّا ٱلۡبَلَٰغُ
ٱلۡمُبِينُ ﴿٣٥﴾

(35) އަދި، مُحَمَّدُ ﷺ ރަސޫލުކަމާއިގެން ފޮނުއްވައި، އިސްލާމް ދީނަށް ގޮވައިލެއްވުމުން، މައްކާގެ މުޝްރިކުން ބުނީމެވެ. ހަމައެކަނި، الله ﷻ އަށް އަޅުކަންކުރުމަށް، އެ إِلٰهُ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ތަކެތަކަށް، ތިމަންމެން ވެސް އަދި ތިމަންމެންގެ ކާބަފައިން ވެސް އަޅުކަމެއް ނުކުރައީމުއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ހަރާމްކުރުއްވާ އެއްޗެއް ހަރާމްކުރާ ބަޔަކު ކަމުގައި ވެސް ތިމަންމެން ނުވީމުއެވެ.

ޝައްކެއްނެތެވެ. މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ކުރީން އުޅުނު އުންމަތްތަކުގެ ކާފިރުން ވެސް، އެބައިމީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވައިގެންނެވި ރަސޫލުންނަށް ދިމައި ވެސް، ހަމަ އެ ޖަވާބެވެ. އެބައިމީހުން ވެސް ބުނެފައި ވެސް، ހަމަ އެ ގޮތަށް ބާޠިލު ބުނުންތަކެކެވެ. އަދި އެބައިމީހުން ވެސް ކިޔީ، ހަމަ އެ ގޮތަށް ބޮޑު ބުހުތާން ދޮގެވެ. ދެން ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ވަޙީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުވެރިންގެ ގާތަށް [illegible] ދީން ފޮނުއްވައި، ބަޔާން ކަންތައްތައްކުރުމަށް އެބައިމީހުންނަށް އަމުރުކުރައްވައި، އަނބައި ކަންތައްތައްކުރުން އެބައިމީހުންނަށް ނަހީކުރެއްވައިފައެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި އެންމެހައި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކޮށް، އެ إِلٰهُ ނަހީކުރެއްވި އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުކޮށްލައި، އެ إِلٰهُ ގެ ދީނަށް އުޅެވޭނެ މަގު ވެސް، އެ إِلٰهُ ވަނީ އެބައިމީހުންނަށް ދަސްކޮށްދެއްވައިފައެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުން އުޅޭން ބޭނުން ގޮތަކަށް އިޚްތިޔާރު ވެސް، އެ إِلٰهُ ވަނީ އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވައިފައެވެ.

އެހެންކަމުން، ތަޢުލީމުކުރުންކުރާ ހުރިހައި ކަމެއް ވެސް އެބައިމީހުން އެ ކުރަނީ، އެއްވެސް މަޤްބޫލުކަމެއް ނެތި، އެ ބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުންނެވެ. ވީމާ، الله ﷻ ގެ ރަސޫލުން ގިނަގުނަ ރަސޫލުންނާއި ނަބިއްޔުން ފޮނުއްވައި، ތަޢުލީމުކުރުން ކުރާނީ ކަންތައްތަކާއި، ނުކުރާ ދޫކޮށްލާނީ ކަންތައްތައް އެބައިމީހުންނަށް އަންގަވައި، އެ އިލާހުގެ އަމުރުފުޅުތަކާ ޚިލާފުވާ މީހުންނަށް ގެއްލުން އަޛާބުގެ ވާހަކައިން، އެ ރަސޫލުންނާއި، ނަބިއްޔުން މީސްތަކުންނަށް އިންޒާރުދެއްވުމަށް ފަހު، ތިމަންނާއަށް ހިފެހި އުފުއްދަވާކަން އަޅައިގަތުމަކީ ޤަބޫލުކުރާ ފަދަ ކަމެއް ނޫނެވެ، ބާއްޖަވެރި ގޮތުގައި ކުރުމުގެ ޝަރުޢީ ހިމެނޭ ކަމެކެވެ. އަދި އެ ގޮތަށް ވާހަކަ ތެދުވާ، ނުހަނު ބޮޑު ކަމެއް ފަދަ ވާހަކަތަކެއް ވެސް ދެއްވެ.

ދެން، الله ﷻ ރަސޫލުން ބޮޑުކަމުން ބަލައިގަތުމުން ރަސްގެ ދީން ބަޔާންކޮށްދެއްވައި، އެ ދީން މީސްތަކުންނާ ހަމައެކު ވަޙީކޮށްދެއްވައި، އެ ރަސޫލުންގެ ދިރާސާކުރާ ކޮޅުކުރާ މީހުންގެ މައްސަލަ ހުކުމް ގަދަގަދަ އަޛާބުގެ ވާހަކައިން އިންޒާރުދެއްވުމުން ނޫން އެހެން ކަމެއް، އެ ރަސޫލުންނާ ޙަވާލުކުރެއްވިތައް އެބަހައްޓަވާ؟ ޝަރުޢީ ގޮތުންނެވެ. އެ ނޫން އެހެން އެއްވެސް ކަމެއް، އެ ރަސޫލުންނާ ޙަވާލުކުރެއްވިގެން ނުވެއެވެ.

ވިއިރު، އެ ރަސޫލުންގެ ދިރާސާކުރާ ދޯބީލުކުރާ މީހުންނައި މީހުންގެ ޙަޔާތުގެ ޙިސާބުބޭހާވައި، އެ ޙަޔާތުގެ އުޅޭނަ ދަތުރުކުރާއި ޝަރީޢަތް ނުވަތަ ދުނިޔޭގައި ޙަޔާތް އުޅުއްވިއިރު ދެއްވުމަކީ، الله ﷻ އަށް ހާއްސަ ވަގުތުގާ ކަމެކެވެ.[170]

وَلَقَدۡ بَعَثۡنَا فِي كُلِّ أُمَّةٖ رَّسُولًا أَنِ ٱعۡبُدُواْ ٱللَّهَ وَٱجۡتَنِبُواْ ٱلطَّٰغُوتَۖ فَمِنۡهُم
مَّنۡ هَدَى ٱللَّهُ وَمِنۡهُم مَّنۡ حَقَّتۡ عَلَيۡهِ ٱلضَّلَٰلَةُۚ فَسِيرُواْ فِي ٱلۡأَرۡضِ فَٱنظُرُواْ
كَيۡفَ كَانَ عَٰقِبَةُ ٱلۡمُكَذِّبِينَ ٣٦

﴿36﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ ތެރެއިން ކޮންމެ އުންމަތަކަށްވެސް، ތިމަން إِلٰهُ ރަސޫލަކު ފޮނުއްވީމެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهއަށް އަޅުކަންކޮށް، އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި، އެ ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަކުން އެބައިމީހުން އަޅުކަންކޮށް އުޅޭ އެންމެހައި ފަރާތްތަކާއި ތަކެއްޗަކުން އަޅުކަންކުރުން ދުރުކޮށް، އެ ފަރާތްތަކާއި ތަކެތިން ބަރީއަވުމަށް، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންނަށް ގޮވައިލެއްވައި، އެ ކަންކަމަށް އަމުރުކުރެއްވުމަށެވެ.

ފަހެ، އޭގެ ތެރެއިން ކޮންމެ ރަސޫލަކު ވެސް، އެ ރަސޫލަކާ ހަވާލުކުރެއްވުނު ރިސާލަތު އަދާކުރެއްވުމުން، މީސްތަކުން ބެހުނި ދެ ބަޔަކަށެވެ. އެއް ބަޔަކީ، اللهُ ﷻ، އެބައިމީހުންނަށް ހިދާޔަތްދެއްވި މީހުންނެވެ. އެހެންކަމުން، އެބައިމީހުން، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް އީމާންވެ، އެ ރަސޫލުންނާ ތަބާވިއެވެ.

އަނެއް ބަޔަކީ، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު ދޮގުކޮށް އިންކާރުކުރި، އެ ރަސޫލުންނާ ހިލާފުވެ ދެކޮޅުވެރިވެ، ގުމުރާހުގެ މަގު އިޚްތިޔާރުކުރުމުގެ ސަބަބުން، މަގުފުރެދުން އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ބައްދަލުވެގެންވި މީހުންނެވެ. އެހެންކަމުން، اللهُ ﷻ، އެބައިމީހުންނަށް ހިދާޔަތުގެ މަގަކަށް ތައުފީޤުނުދެއްވައެވެ. ފަހެ، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރިސާލަތު ދޮގުކޮށް، އެ ރަސޫލުންނާ ހިލާފުވެ ދެކޮޅުވެރިވި މީހުން ހަލާކުވެ ނިމިދިޔަ ގޮތް ދެކުމަށް ބަލައި، ތިޔަބައިމީހުން ބިންމަތީގައި ދަތުރުފަތުރުކޮށް އެނގޭނެއެވެ!

އެއީ، އެބައިމީހުން އުޅުނު ރަސޫލާ އެކު، އެބައިމީހުން އެންމެން މަރުވެ ހަލާކުވެ ގޮސްފައިވާ ތަންތަން ފެނުމުން، އެ ކަންކަމުން މިއަރަބައިމީހުން އިބްރަތާއި ނަސޭހަތް ލިބިގަތުމަށެވެ.[171]

ދަންނާށެވެ! ﷲ ﷻ ފޮނުއްވި ހުރިހައި ރަސޫލުން ވެސް، އެ ރަސޫލުންގެ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންނަށް ގޮވައިލެއްވީ، ﷲ ﷻ ޢިބާދަތްކުރުމަށާއި، ޝަރީކުނުކުރުމަށާއި، ޠާޣޫތަކާއި، މަގުފުރައިވާ މީހުންނާ އަދި އެ ނޫން އެހެނިހެން ޙަރާމްތަކާއި ދުރުވުމަށް ގޮވައި ދެއްވިކަން، މަޚްލޫޤުންނަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި، ﷲ ﷻ ގެ އަމުރުފުޅާ ހިލާފުވާ ކަންކަމުގައި އެއްވެސް މަޚްލޫޤަކަށް ކިޔަމަންތެރިނުވުމަށެވެ.[172]

إِن تَحۡرِصۡ عَلَىٰ هُدَىٰهُمۡ فَإِنَّ ٱللَّهَ لَا يَهۡدِي مَن يُضِلُّۖ وَمَا لَهُم مِّن نَّٰصِرِينَ ٣٧

﴾37﴿ އޭ ރަސޫލާއެވެ! މުޝްރިކުންނަށް ހިދާޔަތް ލިބުން އެދިވަޑައިގެން، އެ ކަމުގެ މައްޗަށް ނުހަނު ދަހިވެތިވެވަޑައިގެންނަވައި، އެ ކަމުގެ ސަބަބުތަކުގައި ހިއްޕަވައި، އެ ކަމަށް ޖެހިއަސް، ކުރެއްވުމުގައި ހުރިހައި މަސައްކަތެއް، އިބަ ރަސޫލާ ކުރެއްވި ކަމުގައި ވިޔަސް، ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން، މަގުފުރެދުން އިޚްތިޔާރުކުރާ ކުފުރުވެރިކަމުގެ މަގުން ހިނގާން އެދޭ މީހަކަށް، ﷲ ﷻ ތެދުމަގެއް ނުދައްކަވާނެއެވެ.

ވީމާއެކު، ތެދުމަގަށް ރުޖޫޢަވުމުގެ ތައުފީޤު، އެ ފަދަ އަބާއްޖަވެރިންނަކަށް ނުލިބޭ ގެއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ޚިޔާރަވައި، އެ ފަދަ މީހުންނަށް އެހީތެރިވާ ނަސްރުދޭނޭ އެއްވެސް ބަޔަކު، އެބައިމީހުންނަކަށް ނުވާނޭ ގެއެވެ.

171– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي
172– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ ބަޔާނުން، އެބައިމީހުން ދުރުކާން މިސްކީނުކުރާނޭ ބަޔަކު ވެސް
އެބައިމީހުންނަށް ބަޔާނި ނުފެ ވާނާ ގޮތުގެ.[173]

وَأَقۡسَمُواْ بِٱللَّهِ جَهۡدَ أَيۡمَٰنِهِمۡ لَا يَبۡعَثُ ٱللَّهُ مَن يَمُوتُۚ بَلَىٰ وَعۡدًا عَلَيۡهِ حَقّٗا وَلَٰكِنَّ
أَكۡثَرَ ٱلنَّاسِ لَا يَعۡلَمُونَ ﴿٣٨﴾

﴾38﴿ އަދި އެ މުޝްރިކުންނަށް ކުރެވޭންހުރި އެންމެ ގަދަ ހުވައަކުން، الله ﷻ
ގަސްދީ ހުވާކުރާ ބުނެ، ނުހަމަ ހަޤީޤަތުގާ އެއީ އެބައިމީހުން ބުނީއެވެ. އިންސާނާ
މަރުވެ ކަރިމަށް ދިޔުމުން، ވިއްސާވެ، ބަލަ ވެއްޓި ގުނުވަން ދަރު، އަޅުން ދިރުއްވައި
މަރުފަތުކުރައްވާނެ ބިމަށް ކަޅުގައި، އެ އިންސާނާ ނުވާ ކަން ހަނީމުވެ.
ނަމަވެސް، އެ ކަން ޙަޤީ، ހަމަކިރާ އެ މުޝްރިކުން އެ ބުނާ ގޮތަކަށް ނޫނެވެ.
އަދިއެއްކަމަކު! ހަމަކަނަވަރުން ވެސް، الله ﷻ އެ ބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި
މަރުފަތުކުރައްވާނެ ކަމީ ހަމަ ކަނަވަރު ކަމެކެވެ.

އަދި އެ ކަން އެ ގޮތުން ކުރައްވަމުން، الله ﷻ ކުރައްވައިދެއްވާ ވައުދުފުޅަކީ،
އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލަ ޙާލުފުތަކަން، އެ إِلٰهُ ކުރައްވައިދެއްވާ ބަހެއް ނުވާ ވައުދުފުޅެކެވެ.
އެހެންމީހަކަށް، ޚަލްޤުވެރިކަން މަތެވެ ނުފިލާ ގެދަން ހެދު، އެބައިމީހުން އަލުން
ދިރުއްވައި މަރުފަތުކުރައްވާތީ، الله ﷻ ކުގަރުގެ ދަށުން ގެފުން ރުގަޔާގެން ކަން
މިސާލުކޮށްދީ ފުރަހަން ގިނަ ބަޔަކު ނުރުހުނެވެ. އެހެންކަމަށް، އެބައިމީހުން އެ ކަމަށް
އިންކާރުކުރަނީއެވެ.[174]

لِيُبَيِّنَ لَهُمُ ٱلَّذِي يَخۡتَلِفُونَ فِيهِ وَلِيَعۡلَمَ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓاْ أَنَّهُمۡ كَانُواْ كَٰذِبِينَ ﴿٣٩﴾

173- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّة السُّعُودِيَّة
174- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿39﴾ އެންމެހައި ކަށްވަޅުތަކުން މަރުވެ ހަލާކުވެ ނިކުމެވުމަށް ފަހު، اللهُ ﷻ
އެބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި، ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވާ ދުވަހުން އެބައިމީހުން
މަޙްޝަރުކުރައްވާނެއެވެ. އެއީ، ކަށްވަޅުތަކުން މަރުވެ ހަލާކުވެ ނިކުމެވުމަށް
ފަހު، އެބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުކުރައްވައި ޙިސާބު ބައްލަވާނޭ
ކަމަށް އިންކާރުކޮށް، އެ ކަންކަމާ ބެހޭ ގޮތުން މުޝްރިކުން ދައްކައި އުޅުން
ވާހަކަތަކުގައިހުރި ދޮގުވެރިކަން އެބައިމީހުންނަށް ހާމަކޮށްދެއްވައި، އެ ކަންކަމާމެދު
އެބައިމީހުން ދެކޮޅުހަދައި ޚިލާފުވެ އުޅުން ކަންތައްތަކުގެ ޙަޤީޤަތް، އެބައިމީހުންނަށް
ބަޔާންކޮށްދެއްވުމަށް ޓަކައި ވެސް މެއެވެ.

އަދި، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކަލައުވަންތަކަން ދެކޮޅު ހަދައިފިން، ރަސޫލުން ގެންނެވި
ރިސާލަތާއި، އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންވެ، އެ إِلٰهُ އެންގެވި ގޮތަށް އުޅުން ހަދުމަކުންނާއި،
އެ إِلٰهُއަށް ކާފިރުވެ، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކާ ޚިލާފުވެ އުޅުން ފުރުދުންތެރިންނާއި،
މި ދެބައިމީހުން ވަކިކުރެއްވުމަށާއި، ބައެއްގައި ބާޠިލުވެރިކުރައްވައި، ހަދުރު އިންސާފު
ޤާއިމުކުރެއްވުމަށް ޓަކައި ވެސް މެއެވެ.

އަދި ހަމަހަމަވަރުން، ކަށްވަޅުތަކުން މަރުވެ ހަލާކުވެ ނިކުމެވުމަށް ފަހު، އެބައިމީހުން
އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުނުކުރައްވާނޭ ކަމުގައި ބުނެ، اللهُ ﷻ ވަޢުދުފުޅު
ދޮގުކޮށް، މެދު ހުވައިން ހުވާކޮށްކޮށްފައި، ކާފިރުން ދައްކައި އުޅުން ވާހަކަތަކުގައި
އެބައިމީހުންނަށް ދޮގުވެރިންކަމާ ހެއްކާއި، އެ ބައިމީހުން އެ ކުރި ހުވާކަމާއި ބާޠިލު ދޮގު
ހާމަކުރެއްވުން އެބައިމީހުންނަށް އެނގި ޔަޤީންވުމަށް ޓަކައި ވެސް މެއެވެ.[175]

175- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

إِنَّمَا قَوۡلُنَا لِشَيۡءٍ إِذَآ أَرَدۡنَٰهُ أَن نَّقُولَ لَهُۥ كُن فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾

﴿40﴾ އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން މަރުވެ ފަނާވެ ނިމިދިޔުމަށް ފަހު، އެބައިމީހުން
އަލުން ދިރުއްވައި މަޙްޝަރުކުރެއްވުމަށް، ތިމަން إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފި ނަމަ،
އެ ކަމަށް ހުރަސްއަޅައި، އެ ކަން ވިޔަސްނީ މަނާކުރުވޭ ހަމަ އެއްވެސް ބާރެއް ނުވާ
ކަން ކަށަވަރެވެ. ވީއިރު، އެއްވެސް ކަމެއް ކުރެއްވުމަށް، ތިމަން إِلٰهُ އިރާދަކުރައްވައިފި
ނަމަ، އެ ކަމެއް ވުމަށް ޓަކައި، ތިމަން إِلٰهُ ވަޙީކުރައްވާ ކަން ކަށަވަރީ، ހަމައެކަނި
"كُن" މި ބަހައިންނެވެ. ފަހު، "كُن" މި ބަހައިން، ތިމަން إِلٰهُ ވަޙީކުރެއްވުމާ
އެކު އެ ކަމެއް އޮންނާނީ ވެގެންވެފައިކަން ކަށަވަރެވެ. "كُن" މިލަފުޒުގެ މާނައީ
ވާށެވެ! އެހެންކަމުން، މީސްތަކުން މަރުވުމަށް ފަހު، އެބައިމީހުން ދިރުއްވައި
މަޙްޝަރުކުރެއްވުމަކީ ވެސް ހަމަ އެ ފަދަ ކަމެކެވެ.[176]

وَٱلَّذِينَ هَاجَرُواْ فِي ٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ مَا ظُلِمُواْ لَنُبَوِّئَنَّهُمۡ فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗۖ وَلَأَجۡرُ ٱلۡأٓخِرَةِ
أَكۡبَرُۚ لَوۡ كَانُواْ يَعۡلَمُونَ ﴿٤١﴾

﴿41﴾ އިސްލާމް ދީން ގަބޫލުކުރި ކަމަށް ޓަކައި، ގިނަގުނަ އަނިޔާތަކާއި ދުއްތުރާތައް
އެބައިމީހުންނަށް ލިބުމަށް ފަހު، ތިމަން إِلٰهُގެ ރުހިވޮޑުގަތުން ހޯދުމުގެ ނިޔަތުގައި،
އެބައިމީހުންގެ ގޭދޮރު ދޫކޮށް ހިޖުރަކުރި މީހުންނަށް، ދުނިޔޭގައި ވެސް އެބައިމީހުން
އުޅޭނެ ތަނުގެ ހިތްގައިމު ވަޠަނެއް ބިމުގައި ދެއްވައި، ބާރުވެރިކުރައްވައި،
އެބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ނަޞްރުދެއްވާނެ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި
އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވައި ދަރުމަކުރައްވާ ނިޢުމަތްތަކަށްވުރެން، އާޚިރަތުގައި
އެބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވައި ދަރުމަކުރައްވާނޭ ޘަވާބުގެ ދުނިޔައަކަށްވުރެން މާ ބޮޑެވެ.

176- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެއީ، އެ ތަނެއްގައި އަބަދުގެއަބަދަށް އުޅެއިމުން ދުނިޔޭބުނިވި ސުވަރުގޭގެ ނިޢުމަތްތަކުން ފުރިގެންވާ ބަޔަކާކަމެވެ. ޝައްކެއްނެތެވެ. ދިރާވުންގެ ގޮތިގެދޮރު ދޫކޮށް، اللهُ ﷻ ގެ މަގުގައި ހިޖުރަކުރާ މުހާޖިރުންނަށް ދަރުމައާއި ޘަވާބު، އެ އިލާހުގެ މަގުގައި ހިޖުރަކުރާ މީހާ މުހާޖިރުން އެނގޭ ނަމަ، ހިޖުރަކުރުމުގެ ކުރެގެންނަކަން ދިމާވުނު އެއްޗެހި މުހިއްމު، އެ އިލާހުގެ މަގުގައި ހިޖުރަކުރާ ނުހުންނާނީ ކަން ކަށަވަރެވެ.177

ދަންނާށެވެ! اللهُ ﷻ ގެ ހަޤީޤަތުގައި، އެ ހަޤީޤަތުގެ އަސްބާބުތަކުން، ދަނިޔަމަލިގައި، އެ އިލާހު ދެއްވި ހަނދާނު ވަޙީދަމު މަލިކާއެވެ.

މި އާޔަތު ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނީ، މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ފާރާތުން ގިނަގުނަ އަނިޔާތައް ދިމާވެގެންގޮސް ސަބަބުން، މައްކާގެ ޙަބްޝި ވަޠަން ދޫކޮށްލައި، އިސްލާމް ދީނަށް ބަލައި، ހިޖުރަކުރައްވާން މަޖުބޫރުވެވަޑައިގެންނެވި އަޞްޙާބުންނާ ބެހޭ ގޮތުން ކުރުގައި ހިފާލުގައި ފެށެވެ. އޭގެ ތެރެއިން ބައެއް އަޞްޙާބުން، އެންމެ ފުރަތަމަ ހިޖުރަކުރެއްވީ ޙަބަޝާ ކަރައަށެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، މަދީނާގައި އިސްލާމް ދީނުގެ އަލިކަން ފެއްޓުމުން، ދީނަށް ބަލައި، މައްކާ ދޫކުރައްވައި، ހިޖުރަކުރެއްވުމުގެ ފުރުސަތު ލިބިވަޑައިގެންނެވި ހިނދަކު އަޞްޙާބުން މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރެއްވިއެވެ.178

ٱلَّذِينَ صَبَرُواْ وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

177- التَّفسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِض الْقَرْنِي
178- اَلْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

﴿42﴾ الله ﷻ ގެ މަގުގައި ހިޖުރަކުރި މީހުންނަކީ، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް
އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްކޮށް، ނަހީކުރެއްވި އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން މުޅިން ދުރުވެ
ރައްކާތެރިވެ އުޅުމުގައި ކެތްތެރިވެ ތިބުމާ އެކު، އެ إِلٰهُގެ މިންވަރުދުގާއި ސިޔާރުގެ
ރަށުން ދިމާވި އުނދަގޫތަކާމެދު ރުހި، އެ ކަންކަމުގެ މައްޗަށް ކެތްތެރިވި މީހުންނެވެ.
އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، އެބައިމީހުންގެ ވެރި ربُّ، الله ﷻ އަށް ބަރޯސާވާން، ހަމައެކަނި،
އެ إِلٰهَއަށް ވަކީލުކުރާ މީހުންނެވެ. ވީމާ، އެބައިމީހުންނަކީ، ބާރުސްލެއްގައި މަގާމާއި
ދަރަޖަދިލެއްސް، އާޚިރަތް ދުވަހުން ބައްދުވާނެ މީހުންނެވެ.[179]

وَمَآ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ إِلَّا رِجَالٗا نُّوحِيٓ إِلَيۡهِمۡۖ فَسۡـَٔلُوٓاْ أَهۡلَ ٱلذِّكۡرِ إِن كُنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ﴿٤٣﴾

﴿43﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާ ރަސޫލާގެ ކުރީން ފޮނުއްވީ އެ ބަޔަކަށް، ތިމަން إِلٰهُ
ވަޙީބާވައިލައްވައި، އިންސާނުންގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ ފިރިހެނުން ނޫން އެހެން ބަޔަކު،
މީސްމީހުންގެ ގާތަށް، ރަސޫލުކަމައިގެން، ތިމަން إِلٰهُ ނުފޮނުއްވަމެވެ. އަދި އެއިން
އެއްވެސް ރަސޫލަކު މަލާއިކަތަކު ކަމުގައި ނުވެއެވެ. އެއީ، މީސްމީހުންގެ ގާތަށް
ރަސޫލުން ފޮނުއްވުމުގައި، ތިމަން إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ އުސޫލެވެ.

އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! ފަހެ، އެ ކަން ތިޔަބައިމީހުން ތެދުނުކުރަނީ ނަމަ، އެ ކަމާ ބެހޭ
ގޮތުން، ކުރީން ބާވައިލެއްވުނު ފޮތްތަކުގެ އަހުލުވެރިންނާ ސުވާލުކުރާށެވެ! އޭރުން،
އެ ފޮތްތަކުގެ އަހުލުވެރިން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހަބަރުދޭނޭހެން ކަމަކީ، الله ﷻ
ފޮނުއްވި ހުރިހާ ރަސޫލުން ވެސް ފޮނުއްވީ އިންސާނުންގެ ތެރެއިން ކަމުގައެވެ.
އަދި މީސްމީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު ރަސޫލުންގެ ތެރޭގައި އެއްވެސް މަލާއިކަތަކު
ނުވާކަމުގައެވެ.

179– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވީމާ، އެ ކަން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނޭނގޭ ނަމަ އެ ކަން ދަންނަ މީހުންނާ ސުވާލުކޮށް އެނގުން ހޯދާށެވެ![180]

ދަންނާށެވެ! މީސްތަކުންގެ ގޮތަށް ޚުދު އުޅުން ރަސޫލުންގެ ތެރޭގައި، މަލާއިކަތުން ނުވާކަން ދަންނަ ބަޔަކު ކަމުގައި، މި އާޔަތުގައި ބަޔާންކުރައްވައިދެއްވި މިވާ މީހުންނަކީ، ޔަހޫދީ ނަޞާރާއިންނާއި ކުރިން ބާވައިލެއްވުނު ސަމާވީ ފޮތްތަކުގެ އިލްމު ދަންނަ މީހުންނެވެ. އަދި ދީނުގެ މައްސަލައެއް ނުވަތަ އެ ދީނުން ކަމެއް ނަމަވެސް، ނޭނގޭ ކަމެއް ވީނަމަ، އެ މައްސަލައެއް އެނގުން ހޯދުމަށް ބަލައި، އެ ކަމެއްގެ އިލްމުވެރިންގެ ތެރެއިން އެ މައްސަލައެއް ރަނގަޅަށް އެނގޭ އިލްމުވެރިއަކާ ސުވާލުކޮށް، އެ މައްސަލައެއް އެނގުން ހޯދުމަކީ ދީނީ ވާޖިބެއް ކަން މި އާޔަތުން ރަނގަޅަށް އެނގެއެވެ.[181]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބަކީ ތިރީ ގޮތުން ރިވާވެފައި ވެއެވެ. **مُحَمَّدُ** ﷺ ރަސޫލުކަމައިގެން ފޮނުއްވުމުން، އެ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތަށް އިންކާރުކުރުމުގެ ގޮތުން ޢަރަބިންގެ މުޝްރިކުން ބުނެއެވެ. "اللهُ ﷻ ފޮނުއްވާ ރަސޫލުން އިންސާނުންގެ ތެރެއިން ފޮނުއްވުމަކީ، އެ إِلٰهُގެ މަތިވެރިވެރިކަމާ އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ނޫނެވެ. ވުމާއެކު، ތިމަންމެންގެ ގާތަށް، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލަކުން މަލާއިކަތަކު ފޮނުއްވި ނަމައެވެ." ދެން އެބައިމީހުންގެ އެ ވާހަކައަށް ރައްދުދެއްވައި މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވިއެވެ.[182]

180- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
181- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
182- زَادُ الْمَسِيرِ فِي عِلْمِ التَّفْسِيرِ

بِٱلۡبَيِّنَٰتِ وَٱلزُّبُرِۗ وَأَنزَلۡنَآ إِلَيۡكَ ٱلذِّكۡرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيۡهِمۡ وَلَعَلَّهُمۡ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

﴿44﴾ އިސްވެދިޔަ އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ ގާތަށް ވަޙީގެންނެވި ހުރިހައި
ރަސޫލުން ވެސް، މިމަން إِلٰهُ ފޮނުއްވީ، އެ ރަސޫލުން ގެންނެވި ރަސޫލުކަމުގެ
ތެދުކަން ސާފުކޮށް އަދި ބަޔާންވަނިވި ހެކިތަކާއި، ޙުއްޖަތްތަކާއި، މުޢުޖިޒާތްތައް
ދެއްވުމުގެ އިތުރަށް ސަމާވީ ފޮތްތައް ވެސް ދެއްވައިފީމެވެ.

އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، މިމަން إِلٰهُ، ކީރިތި ޤުރުއާން
ބާވައިލެއްވީމެވެ. އެއީ، މީސްތަކުންނަށް ބަޔާއި، މިމަން إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި،
ކީރިތި ޤުރުއާނުގައިވާ ހުރިހައި ވާހަކަތަކާއި، އަޙުކާމުތައް ސާފުކޮށް
ބަޔާންކުރައްވައި، އެ ފޮތުގައިވާ ޝަރީޢަތް ބުނެދެއްވައި އެބައިމީހުންނަށް
އުނގަންނައިދެއްވުމަށެވެ! އަދި، މީސްތަކުން، އެ ޤުރުއާނުގައިވާ ވާހަކަތަކާއި ޝަރީޢަތް
ބުއްދިއަށްފަހު ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް، އެ ދޭހަވެގެންވާ ވާހަކަތަކުން ހިދާޔަތުގެ މަގަށް
އިރުޝާދުވެގަތުމަށް ޓަކައެވެ.[183]

أَفَأَمِنَ ٱلَّذِينَ مَكَرُواْ ٱلسَّيِّـَٔاتِ أَن يَخۡسِفَ ٱللَّهُ بِهِمُ ٱلۡأَرۡضَ أَوۡ يَأۡتِيَهُمُ ٱلۡعَذَابُ مِنۡ حَيۡثُ
لَا يَشۡعُرُونَ ﴿٤٥﴾

﴿45﴾ الله ﷻ ގެ ދީން މީސްތަކުންނަށް އެޅުވައިލުމަށް ބަލައި، މަކަރުވެރި ތަދުބީރުތައް
ހެދި ކާފިރުން އެ މީހޭ، الله ﷻ ގެ ބިންގަނޑުން ކާލާގެ ޢަޛާބުގެ ފޮނުއްވައި،
قَارُوْن އައިގެން ބިންގަނޑު އަޑިއަށް ގެނބުވައިލެއްވި ފަދައިން، އެބައިމީހުންނައިގެން
ބިންގަނޑު އަޑިއަށް ގެނބުވައިނުލައްވާނޭ ކަމަށް ހީކޮށް، އަމާންކަމުގައި ހުރެވޭތޯ؟

183- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ނުވަތަ އެ ކާފިރުން އެ ތިބީ، އެބައިމީހުންނަށް ނޭނގޭ ގޮތަށް ދިމަދިމާއިން އަދި
އެބައިމީހުން ހީވެސް ނުކުރާ ގޮތަށް ގޮތްގޮތަށް އުދުއްބާމާއި ޢަޛާބު އައިސް، އެބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް ނުޖެހޭނޭ ކަމުގައި ހީކޮށް، އަމާންކަމުގައިހުރެއްޔޯ؟[184]

أَوۡ يَأۡخُذَهُمۡ فِي تَقَلُّبِهِمۡ فَمَا هُم بِمُعۡجِزِينَ ﴿٤٦﴾

﴿46﴾ ނުވަތަ އެ ކާފިރުން ދަތުރުދަތުރުކޮށް އެތަންމިތަން ގޮސްއައިސް އުޅެނިކޮށް،
ﷲ ﷻ ގެ ބަސްފުޅުން ކޮށްދެއްވޫ ކޯފާއި ޢަޛާބު އައިސް އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް،
ނުޖެހޭނޭ ކަމުގައި ހީކޮށް، އެބައިމީހުން އެ ތިބީ އަމާންކަމުގައިހުރެއްޔޯ؟ ނޫން،
ﷲ ﷻ ހޮސްއޮވާ ބާރުބަލުން ކުރިޔަށް، އެ ބާރުބަލުން ސަލާމަތްވުމުގެ ބަޔަކު
ކަމުގައި، އެބައިމީހުންނެއް ނުވެއެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ ހޮސްއޮވާ ބާރުބޭއް އަޅުން
ހުއްޓުވައި، އެ ކަން މަނާކުރެވޭނޭ ބާރެއް ކަމުގައި ވެސް، އެބައިމީހުންނެއް ނުވެއެވެ.
އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުން ވެސް އަދި އެންމެހައި ހުރިހާއެއްޗެއް ވެސް ވަނީ،
އެ إِلٰهُ ގެ ކަނޑައެޅުއްވުމާއި ބާރުފުޅުގެ ދަށުގައެވެ.[185]

أَوۡ يَأۡخُذَهُمۡ عَلَىٰ تَخَوُّفٖ فَإِنَّ رَبَّكُمۡ لَرَءُوفٞ رَّحِيمٌ ﴿٤٧﴾

﴿47﴾ ނުވަތަ އެ ކާފިރުންނާ ކުރިމަތިކުރައްވާ ދެރަކަމާއި، އުނިއުނިކަމާއި، ގެއްލުންތަކާއި،
ބިރުވެރިކަމުގައި އަދި އެބައިމީހުންގެ ނަފްސުތަކުން އަންނަ ގަދަފަދަ މާލާއި ދުއްޔާތަކާއި
އައިސް، އެކެވެ ނަގާއިރުން ބޭއް މީހުންގެ ޖާނާއި، މާލާއި، ކުޑަކުޑަކޮށް ހިސާބަށް
ނަގާލެވޭ، ނުހަނު ބޮޑު ބިރުވެރިކަމުގެ ދުވަސްވަރު އެބައިމީހުން ވަނީތޯ،
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ބަލާ ހޮސްއޮވައި، ﷲ ﷻ އެބައިމީހުން ނުހިފެހެއްޓެވީ ކަމުގައި
ހީކޮށް، އެބައިމީހުން އެ ތިބީ އަމާންކަމުގައިހުރެއްޔޯ؟

184- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
185- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

ޝަވްކަތްކަނެއެވެ. اللهُ ﷻ އިރާދަ ކުރައްވައިފި ނަމަ، ކޮންމެ ގަދަ ބާރުގަދަކަމެއްގައި
ކާފިރުންނާއި އުޅުދުންތެރިން ވީ ކަމުގައި ވިޔަސް، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް
ޢަޛާބުފޮނުއްވައި އެބައިމީހުން ހިއްޕެވުމަށް، އެ إِلٰهُ ކުޅަދާނަވަންތައެވެ. ކަން މިހެން
ހުރުމާ އެކު ވެސް، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ބޮޑެތި އުނދަގޫތަކެއް ނުފޮނުއްވައި
ލަސްކުރައްވަނީ، ތައުބާވުމުގެ ފުރުޞަތު އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވުމަށް ޓަކައެވެ.
ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهُގެ ޚަލްޤުތަކުންގެ
މައްޗަށް، ނުހަނު އޯގާތެރިވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ إِلٰهُއެވެ.[186]

أَوَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَىٰ مَا خَلَقَ ٱللَّهُ مِن شَىْءٍ يَتَفَيَّؤُا۟ ظِلَٰلُهُۥ عَنِ ٱلْيَمِينِ وَٱلشَّمَآئِلِ سُجَّدًا لِّلَّهِ وَهُمْ دَٰخِرُونَ ﴿٤٨﴾

﴿48﴾ ފަހެ، اللهُ ﷻ އުފައްދަވައި ޚަލްޤުކުރެއްވި ތަކެތީގެ ތެރެއިން، ފަރުބަދަތަކާއި،
ގަސްތަކާއި، އެ ނޫން ވެސް އެ ފަދަ އެއްޗެހި ތަކެތީގެ ހިޔަނިތައް، އެ ތަކެތީގެ
ނުކުޅެދުންތެރިކަން ފައުޅުކުރާ ބާރު، ނުހަނު ކިޔަމަންތެރިކަމާ އެކު، ދުވާލުގެ
ވަގުތުތަކާއި ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުތަކުގައި، ކަނާތް ފަރާތާއި، ވާތް ފަރާތަށް
ޖެހިބީ، اللهُ ﷻ އަށް ސަޖިދަކުރާ ހެން، އެ ކާފިރުންނަށް ފަހެ ނުފެންނަނީހެއްޔެވެ؟

އަދި އެ ގޮތަށް އެ ތަކެތީގެ ހިޔަނި، ކަނާތް ފަރާތާއި، ވާތް ފަރާތަށް ޖެހިބީ، ދުވާލުގެ
ވަގުތުގައި ނަމަ، އިރުގެ އަލިކަމާއި ގުޅިގެންނެވެ. ރޭގަނޑުވަގުތުގައި ނަމަ، ހަނދުގެ
އަލިކަމާއި ގުޅިގެންނެވެ. ދަންނާށެވެ! އަދި އެ ހިޔަނި ބަދަލުވަމުން ވެސް، އެ إِلٰهُގެ
އަމުރުފުޅަށް ބޯލަނބައި ކިޔަމަންތެރިވެގެންނެވެ. އެ إِلٰهُގެ ކަނޑައެޅުއްވުންތަކާއި
ބާރުފުޅުގެ ދަށުގައެވެ.

186- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

އަދި، އެ އިލާހުގެ ގަދަރުބޮޑުކަމާއި މާތްވަންތަކަމާއި ބޮޑުކަމުން، އެ އިލާހަށް
ބިރުވެތިވެ ނިކަމެތިވެގެންވާ ހާލުގައެވެ.[187]

وَلِلَّهِ يَسۡجُدُ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِي ٱلۡأَرۡضِ مِن دَآبَّةٖ وَٱلۡمَلَٰٓئِكَةُ وَهُمۡ لَا يَسۡتَكۡبِرُونَ ﴿٤٩﴾

(49) އަދި އުޑުތަކުގައި ވާހައި އެއްޗަކާއި، ބިމުގައި ވާހައި އެއްޗަކާއި،
އެންމެހައި ދިރޭ ތަކެތި ބޯލަނބައި ގޮތުގައި ކިޔަމަންތެރިވެ ސަޖިދަކުރަނީ، اللهُ ﷻ އަށެވެ.
އަދި އެ މަލާއިކަތުން ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގެން، މަތިވެރިކަމުން ފަސް ސަޖިދަކުރައްވައި،
ތަސްބީޙަ ވިދާޅުވަނީ، ހަމައެކަނި اللهُ ﷻ އަށެވެ. އަދި ތަކައްބުރުގައި ފަސް، އެ އިލާހުގެ
އަމުރުފުޅުތަކާ ޚިލާފުވެވަޑައިގެން، އެ އިލާހަށް އަޅުކަންކުރުމަކުން އިސްތިކްބާރުކުރައްވައި،
މަލާއިކަތުން ބޮޑާވެވަޑައިގެން ނުގަންނަވަތެވެ.

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގައި، اللهُ ﷻ ގެ މަލާއިކަތުން، އެ އިލާހުގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް
ކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގެން، އެ އިލާހަށް ސަޖިދަކުރައްވައި، އެ އިލާހަށް އަޅުކަންކުރައްވާ
ވާހަކަ، ޚާއްސަ ގޮތެއްގައި ފާހަގަކުރައްވައިފައި މި ވަނީ، އެ މަލާއިކަތުންގެ
މަތިވެރިކަމާއި، ޝަރަފުވެރިކަމުގެ ބޮޑުކަމުންނެވެ. އަދި އެ މަލާއިކަތުން، އެ އިލާހަށް
އަޅުކަންކުރައްވާތީ ޝަރަފުވެރިކުރުމުންނެވެ.

އަދި، اللهُ ﷻ ހައްޤުގައި ހަދާފުޅުކުރެއްވި އެންމެހައި މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ތެރެއިން،
ކިޔަމަންތެރިކަމާ އެކު، އެ އިލާހަށް ސަޖިދަކުރުމާ ބަރާބަރު، ޖިންނިންނާއި އިންސީންގެ
ތެރެއިން، އެ އިލާހަށް ދުރުވި ނުކިޔަމަންތެރިވާ ބަޔަކުވެސް ހަމަ އުޅެއެވެ.[188]

187- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
188- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدُّكْتُور عَائِضِ الْقَرْنِي

يَخَافُونَ رَبَّهُم مِّن فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ۩ ﴿٥٠﴾

﴿50﴾ اللهُ ﷻ ގެ މަލާއިކަތުން، އެ މަލާއިކަތުންގެ ވެރި رَبُّ، اللهُ ﷻ އަށް
ބިރުވެތިވެވަޑައިގަން ތިއްބަވާ ބާރުފުޅުގައި، އެ إِلٰه އަށް އަޅުކަންކުރެއްވުމުގައި
ދެމިތިއްބަވަތެވެ. اللهُ ﷻ އީ، އެ إِلٰهُ ގެ ޚަލްޤުތަކުންގެ ތެރޭގައިވާ ހުރިހާ ގާތްކަމާއި
އިތުރުކަން ބޮޑު މަލާއިކަތުންނަށްވުރެން އަދި އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުންނަށްވުރެން
މަތީގައި، އެ إِلٰهُ ގެ ގަދަރުވެރިވަންތަކަމާއި މާތްވަންތަކަމާ އެކަށޭނަ ގޮތުގެ މަތިން،
އެ إِلٰهُ ގެ ޢަރުޝުފުޅުގެ މަތި އިސްތިވާވެވޮޑިގެންވާ، މަތިވެރިވަންތަ اللهُ އެވެ. އަދި،
اللهُ ﷻ ގެ މަލާއިކަތުންނަށް، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރައްވާ ކޮންމެ ކަމެއް ވެސް،
އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަކަށް، ލަސްލަހެއް ނެތި، ހުރިހާ ކިޔަމަންތެރިކަމާ އެކު،
އެ މަލާއިކަތުން ކުރައްވައެވެ.[189]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތަކީ ސަޖިދައިގެ އާޔަތެކެވެ. އަދި ސަޖިދައިގެ ކޮންމެ އާޔަތެއް
ކިޔުން ކަމުގައި ވިއަސް ނުވަތަ އަޑުއެހުން ކަމުގައި ވިއަސް، މިއާޔަތުގެ ސަޖިދަކުރުމަކީ
ސުންނަތެކެވެ. މިއާޔަތުގެ ސަޖިދަކުރާއިރު ކުރަނީ އެންމެ ސަޖިދައެކެވެ.

وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَّخِذُوا إِلَٰهَيْنِ اثْنَيْنِ ۖ إِنَّمَا هُوَ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ ۖ فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ ﴿٥١﴾

﴿51﴾ އަދި މީސްތަކުންގެ ގާތަށް، اللهُ ﷻ ފޮނުއްވި ރަސޫލުންގެ ދުލުފުޅުމަތިން،
އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރައްވައިފައި ވަނީ، اللهُ ﷻ އާ އެއްވެސް ބައިވެރިއަކު
ވާކަމުގައި ނުހިފައިގެން، އެ إِلٰهُ އާ އެއްވެސް ދަރިއަކު ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކު ނުކުރުމަށެވެ.
ދެ އިލާހުން ނުވަތަ އެއަށްވުރެން ގިނަ އިލާހުން ވަކިކަމުގައި ނުހިފުމަށްކުރެއްވިއެވެ.

އަދި، الله ﷻ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ޝަރީކަކަށް އަޅުކަން ނުކުރުމަށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އީ އެއްކައުވަންތަ إلٰهެވެ. ވީމާ، އަޅުކަންކުރުން ޙައްޤުވެގެން ވާނީ، ހަމައެކަނި، އެ إلٰهަށެވެ. ފަހެ، ތިމަން إلٰهަށް ދުރި ނުކިޔަމަންތެރިވެ، ތިމަން إلٰهާ އެއްވެސް ޝަރީކެއް ބައިވެރިނުކޮށް، ތިމަން إلٰهُ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ޝަރީކަކަށް އަޅުކަންނުކޮށް ސުޖޫދުނުކުރި ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إلٰهُ ދެއްވާނެ ބަރަކާތްތަކުގެ ބިރުވެތިވެ، ހަމައެކަނި، ތިމަން إلٰهަށް ތިޔަބައިމީހުން ތަޤުވާވެރިވާށެވެ!

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބެއް ކަމުގައި ابن عبّاس ﵄ ވިދާޅުވިއެވެ. ކަންވެސް ހުއްޓާ، ކަޢުބާގެ އަރިހުގައި ހުންނަވައިގެން، رَسُولُ اللهِ ﷺ ނަމާދުކުރައްވަމުން ސަޖިދައިގައި އޮންނަވައިގެން، يَا رَحْمٰن يَا رَحِيمُ މި ދުޢާއިން ވިދާޅުވެ ދުޢާކުރެއްވި އަޑު ވަރަށް މުޝްރިކުންނަށް އިވުމުން އަހަރުމެން ބުނިކަމުގައި ވެއެވެ. މީގެ ކުރިން مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهِ ދުޢާކުރައްވައި އެދުއްވީ، އެކަކު إلٰهަކަށެވެ. اللهަށެވެ. ނަމަވެސް، މިހާރު އެ ދުޢާކުރައްވަނީ، ދެ އިލާހުންނަށެވެ. اللهަށާއި، الرحْمٰنަށެވެ. اللهُ ގަންދީ ބުނަމެވެ. الْيَمامَةގެ رَحْمٰنُ ފިޔަވައި އެހެން رَحْمٰنަކު ތިމަންމެން ނުދަންނަމެވެ. ފަހެ، އަހަރުމެން އެބުނީ الْيَمامَةގެ رَحْمٰنُއަށް، مُسَيْلَمَةُ الْكَذَّابއެވެ. ދެން، އަހަރުމެން އެ ދެއްކި ވާހަކައަކާ ގުޅިގެން މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[190]

وَلَهُۥ مَا فِي ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ وَلَهُ ٱلدِّينُ وَاصِبًاۚ أَفَغَيْرَ ٱللَّهِ تَتَّقُونَ ٥٢

190- تَفْسِيرُ الْكَشْفِ وَالْبَيَانِ لِلْإِمَامِ الثَّعْلَبِي وَالتَّفْسِيرُ الْوَسِيطُ لِلْإِمَامِ الْوَاحِدِي

(52) އަދި އުޑުތަކާއި ބިމުގައި ވާހައި އެއްޗެއް އުފެއްދެވުމާއި، އެ ތަކެތީގެ
ހުރިހައި ކަމެއް ތަދުބީރުކުރެއްވުމާއި، އެ ތަކެތީގެ މިލްކުވެރިކަން ވެސް، ހަމައެކަނި،
الله ﷻ އަށެވެ. އަދި އަބަދުވެ، ހުރިހައި ޙާލެއްގައި ވެސް، އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކު
ކިޔަމަންތެރިވެ، މުޚްލިޞްވެ، އަޅުވެތިވުން ވާޖިބުވެގެން ވަނީ ހަމައެކަނި، އެ إِلٰه އަށެވެ.
ފަހެ، އެހެންކަމުން، ބޮޑުވަންތަ الله ﷻ ފިޔަވައި، އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް
ބިރުވެތިވެ، އެ إِلٰهُ ނޫން ފަރާތަކަށް އަޅުކަންކުރުން ހުއްދަވާނޫހެއްތޯ! ޝައްކެއްނެތެވެ.
އެ إِلٰهُ ފިޔަވައި އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އަޅުކަންކުރުން ހުއްދަވާނޫ އެއްވެސް
ގޮތެއް ނެތެވެ. ކަން މިހެން ހުރުމާ އަދި ވެސް، ތިޔަބައިމީހުން ބިރުވެތިވަނީ،
الله ﷻ ނޫން ފަރާތްތަކަށްހެއްތޯ؟[191]

وَمَا بِكُم مِّن نِّعْمَةٍ فَمِنَ ٱللَّهِ ۖ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ ٱلضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْـَٔرُونَ ﴿٥٣﴾

(53) އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިފައި ވާނަމަވާ އިޙްސާންތަކާއި، ރިޒުޤުތަކާއި،
ފުރިހަމަ ސިއްޙަތްތަކާއި، ރިޒުޤުގެ ތަނަވަސްކަމާއި، ދަރިންނާ އަދި މި ނޫން ވެސް
ހުރިހައި ނިޢުމަތްތަކެއް، الله ﷻ ގެ ބަރަކާތުން ލިބިފައިވާ ނިޢުމަތްތަކެވެ.
ދެން އެއަށްފަހު، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަލިމަޑުކަމެއް، ބަލާއެއް، ދުސްބޭބޯނެއް އަދި
ތަދުމަޑުކަމާއި ބިރުވެރިކަން ގަދަ ކަމެއް ވިޔަސް ޖެހިއްޖެ ނަމަ، ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުން
ނުހަނު ނިކަމެތިވެ ދިޔަ ދުޢާކޮށް، އެ ކަމުން ސަލާމަތްކުރެއްވުމަށް އެދި އާދޭސް
ދަންނަވަނީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُ ގެ ބަރަކާތުގައެވެ. ވީއިރު، އަޅުކަންކުރުން
ހައްޤުވެގެންވަނީ، ހަމައެކަނި ނިޢުމަތްތަކާއި ދެއްވައި މުސީބާތްތަކުން
ސަލާމަތްކުރެއްވުމުގެ ވެރި، الله ﷻ އަށް ކަން ކަށަވަރެވެ.

191- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވީމާ، އެ إِلٰهُ ނޫން އެހެން އެއްވެސް ފަރާތަކަށް އަޅުކަމެއް ކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ.192

ثُمَّ إِذَا كَشَفَ ٱلضُّرَّ عَنكُمْ إِذَا فَرِيقٌ مِّنكُم بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾

﴿54﴾ ދެން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޖެހުނުނަދަޖެހުން ދަތި ބާރުލާއި، ބަލާއަކާއި،
މުޞީބާތްތަކުން ތިޔަބައިމީހުން މިންޖުކުރައްވައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ކިބައިން،
އެ إِلٰهُ، އެ ކަންތައްތައް ދުރުކުރައްވައިދި ނަމަ، އެހެއިރުން، ތިޔަބައިމީހުންގެ
ތެރެއިން އެއް ބަޔަކު ފަރަނި، އެ ބަލާމަތް ދުރުކޮށްދެއްވައި، އެ ޖެހުން ބާރުވުން
ސަލާމަތްކޮށްދެއްވި، އެބައިމީހުންގެ ވެރި ربّ، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىއާ އެހެނިހެން ފަރާތްތައް
ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރަނީއެވެ.193

لِيَكْفُرُوا۟ بِمَآ ءَاتَيْنَٰهُمْ ۚ فَتَمَتَّعُوا۟ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿٥٥﴾

﴿55﴾ ދެން، އެބައިމީހުންނަށްޖެހި ބަލާމަތަކާއި، މުޞީބާތްތަކާއި، ދަތި ބާރުގެން،
ތިމަން إِلٰهُ، އެބައިމީހުން މިންޖުކުރައްވައި، އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން އެ ކަންތައްތައް
ދުރުކުރައްވައި، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް އިޙްސާންތެރިވެވޮޑިގެންނެވި، އެ ފަދަ
ބޮޑު ނިޢުމަތްތައް، ތިމަން إِلٰهُ، އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވުން، އެބައިމީހުން ފަރަނި،
އެ ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކުރުމަށް ކާފިރުވުމަށެވެ. އަދި، އެބައިމީހުންނަކީ އަޅުކަމުގައި
ބުދުތަކާއި އެ ނޫން ވެސް ތަކެތި، ތިމަން إِلٰهَއާ ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރުމުންނެވެ.
އޭ ކާފިރުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ ކަންތައްތައް ހުރި ބާރުލާތެއް ފަދައިން ކަމުގައިވާނީ،
ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބިދިނުމާ އަދާގައި މަޖާކުރި، ބަދުހުގައި ކުޑަ
ދުވަސްކޮޅަކު ތިޔަބައިމީހުން ލިބޭ ތިބި ޢަޒާބުގައި ނިކަން ދެނެގަންނާނެއެވެ!

192- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
193- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ތަޅާ، ތިމަން اللهއަށް އުޅުނީ ޝުކުރުކުރުން، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކުރުން ކާފިރުވެ އުޅުމުގެ ނުބައި ނަތީޖާ، ޒިޔާދަށް ދުވަހުން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނިކަންހުރި އެނގޭނެއެވެ.194

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ ۗ تَاللَّهِ لَتُسْأَلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَفْتَرُونَ ﴿٥٦﴾

(56) އަދި އެ މުޝްރިކުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވި ނަޢަމް ސޫފިޔާއި، ދަނޑުވޮޅުން ބަޔެއް، އެ ތަކެއްޗަކަށް އެބައިމީހުން އެ އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކަށް ޚާއްޞަކޮށް، އެ ބުދުތަކުގެ ޚިދުމަތުގައި އެ ތަކެތި ހޭދަކޮށް އޭގެ އުޅުމަކީ، އެބައިމީހުންނަކީ ނުބައިކަން ބޮޑު ޝިރުކުގެ ޢަމަލުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ޢަމަލެކެވެ. އަދި ބުދުތަކަށް އަޅުކަންކޮށް، އެ ބުދުތަކުގެ ޚިދުމަތުގައި އެ މުދަލު އެބައިމީހުން ހޭދަކޮށްއުޅެނީ، އެ ބުދުތަކާ ޤުރުބަވުމުގެ ބޭނުމުގައެވެ.

ނަމަވެސް، އެ ބުދުތަކަކީ، އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރާ މީހުންނަށް އެއްވެސް ފައިދާއެއް އަދި ގެއްލުމެއް ވިޔަސް ދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންނުވާ ތަކެއްޗެވެ. އަދި ހަމަ އެހެންމެ، އެ ބުދުތަކަކީ، އެ ތަކެތީގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް ފައިދާއެއް ލިބިދޭނެގޮތް އަދި އެ ތަކެއްޗަށް ލިބޭ ގެއްލުމަކުން ވެސް ސަލާމަތްވުމުގެ ގޮތް އަދި ކުޅަދާނަކަމެއް ދިފާޢުކޮށްލެވޭ ނުވާ ތަކެތި ގޮތެވެ.

ވީމާއެކު، އެބައިމީހުންގެ އެ ނުބައިކަން ބޮޑު ޝިރުކުގެ ޢަމަލަށް އިންކާރުކުރައްވައި، الله ﷻ ގެ ޤަސަމްފުޅު ގަންދެއްވައި، ހުވާގެ ބަސްފުޅު ވަޙީކުރައްވައި، އެބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ އަންގަވައެވެ.

194- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ لِلدَّكْتُور عائِضِ الْقَرْنِي

ހަމަކަށަވަރުން، އެ ބުދުތަކަކީ، الله ﷻ އަށްވާ ބައިވެރިން ކަމުގައި ބުނެ، އެ إِلٰه އަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުހުތާން ދޮގުހަދައި، އެ إِلٰهُ، އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި މުދަލުން ބައެއް، އެ ބުދުތަކުގެ ނަމުގައި ހޭދަކޮށް އެބައިމީހުން އުޅުނުކަމާމެދު، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުންނާ ސުވާލުކުރެއްވޭނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.[195]

ދަންނާށެވެ! މުޝްރިކުންގެ މުދަލުން ބައެއް، އެބައިމީހުން އަޅުކަން ކޮށް އުޅޭ ބުދުތަކަށް، އެބައިމީހުން ހާއްސަކޮށް އުޅޭ ވާހަކަ، سُورَةُ الْأَنْعَامُ ގެ ސަތޭކަ ތިރީސް ހަވަނަ އާޔަތުގައި ވެސް، الله ﷻ ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވެއެވެ.

وَيَجۡعَلُونَ لِلَّهِ ٱلۡبَنَٰتِ سُبۡحَٰنَهُۥ وَلَهُم مَّا يَشۡتَهُونَ ﴿٥٧﴾

(57) އަދި މަލާއިކަތުންނަކީ، الله ﷻ އަށްވާ ދަރިދަރިކަނބަލުން ކަމުގައި ބުނެ، އެ إِلٰه އަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުހުތާން ދޮގުހަދައި އުޅޭ ބަޔަކު ކަމުގައި އެ ކާފިރުން ވެއެވެ. ސުބްޙާނަހޫ. އަންހެން ދަރިކަނބަލުކަމަށް ވިއަސް އަދި ފިރިހެން ދަރިކަލުކަމަށް ވިއަސް، ބޭނުންފުޅުވުމުގެ ސިފައަކީ، އެއްވެސް ބާވަތެއްގައި، الله ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށްދެވޭނޭ ސިފައެއް ނޫނެވެ. އެކަންކަމުން، އެބައިމީހުން އެ ދައްކަނި އުޅޭ ބާޠިލު ދޮގު ވާހަކަތަކުން، الله ﷻ ބަރީއަވެވޮޑިގެންވުމާ އެކު، އެންމެމަތި އުސް ސިފަތަކުން، އެ إِلٰهُ މުސްތަޙިއްޤުވެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި އަންހެން ދަރިން ލިބުމަށް ނުރުހޭ ބަޔަކު ކަމުގައި އެބައިމީހުން ވާ ބާރު، الله ﷻ އަށް އަންހެން ދަރިދަރިކަނބަލުންވާ ކަމުގައި ހަދައެވެ. އަދި އެބައިމީހުން އެދޭ ފިރިހެން ދަރިން ވަނީ، އެބައިމީހުންނަށް ކަމުގައި ހަދައެވެ. އެބައިމީހުން އެ ބަހައިދޭ ބެހުމުގައިވަނީ ބާޠިލުކަމުގެ ބޮޑުކަމާއެވެ![196]

195- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

196- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِٱلۡأُنثَىٰ ظَلَّ وَجۡهُهُۥ مُسۡوَدّٗا وَهُوَ كَظِيمٞ ﴿٥٨﴾

﴿58﴾ އެއިން ހެޔޮޚަބަރު، އަންހެން ދަރިއަކު ލިބުނު ކަމުގެ ވާހަކައިން
ޚަބަރުދެވިއްޖެ ނަމަ، އޭ ކަމާމެދު ނުރުހި، ލިބުނު ހިތާމައާއި ހާސްފިކުރުގެ ސަބަބުން،
އޭ މޫނުގެ ކުލަ ކަޅުވެދެއެވެ. އަދި ހިތާމައާއި ރުޅިވެރިކަމުން ފުރިގެންވާ ހާލު،
އޭ ކަން ފޮރުވުމަށްޓަކައި ވަންހަނާކުރެއެވެ.[197]

يَتَوَٰرَىٰ مِنَ ٱلۡقَوۡمِ مِن سُوٓءِ مَا بُشِّرَ بِهِۦٓۚ أَيُمۡسِكُهُۥ عَلَىٰ هُونٍ أَمۡ يَدُسُّهُۥ فِي ٱلتُّرَابِۗ أَلَا
سَآءَ مَا يَحۡكُمُونَ ﴿٥٩﴾

﴿59﴾ އަދި އެއިން ހެޔޮޚަބަރު އަންހެން ދަރިއަކު ލިބުނު ކަމުގެ ޚަބަރު ދެވިއްޖެ ނަމަ،
އަންހެން ދަރިއަކު ލިބުނުކަމަށް ބަލައި، އޭ މީހުންގެ ގައުމަށް ވެރިވާ ހިތާމައާއި
ހާސްފިކުރުގެ ސަބަބުން، އޭ ކަމާ ނުރުހުމުގެ، ތަކުގެ މީހުންނަށް ނުފެނި ފިލާފިލައިގެން
އުޅެން، އޭ މީހަކު ފަރައެވެ. އަދި އޭ ވަގުތު އޭނާގެ ހިތަށް އަރައެވެ. "މި ދަރިފުޅު
ހިތާމައާއި ހާސްފިކުރާއެކު ބަލައި، އޭ ކުއްޖާ ދަރިކޮށްބައި ބޭގެ
ފަސްގަނޑުގެ ތެރޭގައި ވަޅުލާނެއޭ ބާވައެވެ! ނުވަތަ މި ލިބުނު ނިކަމެތިކަމާއި ދެރަކަމާ
އެކު ވެސް، އޭ ކުއްޖާ ނުމަރައި، އޭ ކުއްޖާ ގެންގުޅެ ބޭނުންކުރާނެ ބާވައެވެ!"

ވީމާ، އަންހެން ދަރިއަކު ލިބިއްޖެ ނަމަ، އޭ ދަރިފުޅަކަށް ހަދާނެ ގޮތެއް ނޭނގި، ނުހަނު ބޮޑު
ބަލިވާން ކަމުގެ ތެރޭގައި އޭ ހެޔޮގެ މީހާ ހުރެއެވެ. ފަހެ، ނިކަން ވިސްނައިބަލާށެވެ!
ފިރިހެން ދަރިން ލިބުމަށް އެދި، އަންހެން ދަރިން ލިބުމަށް ނާރުހި ބަލަނީ ކަމުގައި
އޭ ހެޔޮނުވާ ބަހުގައި ވެސް، الله ﷻ އަށް އަންހެން ދަރިދަރިކަލުބަފުޅުން ވާކަމުގައި
އެބައިމީހުން ބުނެއެވެ.

197– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

“އެބައިމީހުން އެ ކުރާ ފައިސަލާތަކީ އަދި އެބައިމީހުން އެ ނިންމާ ނިންމުމަކީ، ކިހައި
ދެކޮޅުގެ ފައިސަލާއެއް އަދި ކިހައި ނުބައިކަން ބޮޑު ނިންމުމެއްހެއްޔެވެ؟ އަދި
އެބައިމީހުން އެ ކުރާ ޙުކުމަކީ ހައްދުފަހަނައަޅާ ނުބައި ޙުކުމެކެވެ.”[198]

لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِٱلْـَٔاخِرَةِ مَثَلُ ٱلسَّوْءِ ۖ وَلِلَّهِ ٱلْمَثَلُ ٱلْأَعْلَىٰ ۚ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾

(60) އާޚިރަތް ދުވަހަށް އީމާންނުވާ އަދި އެ ދުވަހަށް ބަލައި، ތައްޔާރުނުވާ މީހުންގެ
ކިބައިގައިހުރީ އަދި އެބައިމީހުންނަށް ވަނީ، ޖާހިލުކަމާއި، ދަރިފުޅުންނާއި،
ކަނބަލުން ބޭނުންވުމާ އަދި މި ނޫން ވެސް އެހެން ސިފަތަކާއި މިސާލުތަކެވެ. އަދި
ހުރިހައި ރިވެތި މާތް ސިފަފުޅުތަކާއި ކަމާލީ މިސާލުތައް ޚާއްޞަވެ ވާގޮތުން
ވަނީ، ﷲ ﷻ އަށެވެ. އަމިއްލަ ޒާތުފުޅުގައިވާ ޤުދުރަތުވެރިކަމާއި، ހައިބަތްވަންތަކަމާއި،
ރަޙްމަތްވަންތަކަމާއި، ކަމާލްވަންތަކަމާއި، ތަނަވަސްވަންތަކަމާއި، ޚަލްޤުތަކާ ބޭނުންނުވުމާ
އަދި މި ނޫން ވެސް، މި ފަދަ އެންމެހައި ފުރިހަމަ ސިފަފުޅުތަކާއި މިސާލުތަކެވެ.
އަދި، ﷲ ﷻ އީ، ވެރިކަމާއި ރަސްކަމުގައި ޢިއްޒަތްވަންތަ، އެންމެހައި ކަންތައްތައް
ތަދުބީރުކުރެއްވުމާއި ސަރުކާރުކުރެއްވުމުގައި، ޙިކްމަތްވަންތަ إِلٰه އެވެ.[199]

وَلَوْ يُؤَاخِذُ ٱللَّهُ ٱلنَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكَ عَلَيْهَا مِن دَآبَّةٍ وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰٓ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ
فَإِذَا جَآءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَـْٔخِرُونَ سَاعَةً ۖ وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾

(61) މީސްތަކުންގެ ކިބައިގައިހުރި އަނިޔާވެރިކަމާއި، ޢުދުވާންވެރިކަމާއި،
ކުށްފާފަތަކުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންނަށް ޢުޤޫބާދެއްވުން، ﷲ ﷻ
އަވަސްކޮށްދެއްވީ ނަމަ، މި ބިންމަތީގައި ހިނގައިބިނގައިވާ ދޫނިޔަކުން، އެއްވެސް
ދިރޭ އެއްޗެއް، އެ إِلٰه ދޫކޮށް ނުލައްވާނެއެވެ.

198- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
199- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެހެނީއްކަމަކު، އެބައިމީހުންނަށް ބަލާއި، އެ إِلٰهُ ކަނޑައަޅުއްވައިފައިވާ އަޙަދު ހަމަވެއްޖެއްދަން ގާނދެން އެބައިމީހުންނަށް އުފާވާތީ ނުދެއްވައި ޖަސްކުރައްވަނީއެވެ. ވުގާއްކު، އެ ބައަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އަޙަދު ހަމަވެއްޖެ ނަމަ، އެންމެ ހިނދުކޮޅަކަށް ވެސް، އެ ބައެއްގެ މަރުހިއްޖެވުން ހަމަ ނުކުރައްވާނެއެވެ. އަދި އެ ބައަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ އަޙަދު ހަދަށުވަނީސް، އެ ބައެއްގެ މަރުހިއްޖެވުން އަވަސް ނުދެ ކުރައްވާނޭ ދެއެވެ.200

وَيَجۡعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكۡرَهُونَۚ وَتَصِفُ أَلۡسِنَتُهُمُ ٱلۡكَذِبَ أَنَّ لَهُمُ ٱلۡحُسۡنَىٰۖ لَا جَرَمَ أَنَّ لَهُمُ ٱلنَّارَ وَأَنَّهُم مُّفۡرَطُونَ ٦٢

﴿62﴾ އަދި އެ ކާފިރުންނަށް އެންމެ ނުބައި އެއް ކަމަކީ، އަންހެން ދަރިން ލިބުމުން، އެ ދަރިން އެބައިމީހުންނަށް ނިސްބަތްކުރުން ނޫނޭ ބޮޑުކަމި، اللهُ ﷻ އަށް އަންހެން ދަރިދަރިކަނބަލުން ނިސްބަތްކުރުމެވެ. އަދި އާޚިރަތުގެ ދުވަހުން، އެބައިމީހުން މަރްޙަބާކުރާއްވިޔާ ނަމަ، ނިޢުމަތްތަކުން ފުރިގެންވާ ސުވަރުގެ ލިބޭނީ، ހަމައެކަނި އެބައިމީހުންނަށް ކަމުގައެވެ، ފިރިހެން ދަރިން ނިސްބަތްވީ ވެސް އެބައިމީހުންނަށް ކަމުގައެވެ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ޚިޔާލީ ހެވެއް ވީ އެބައިމީހުންނަށް ކަމުގައި ބުން، އެބައިމީހުންގެ ދޮގުތަކުން އެބައިމީހުން އެ ހަދަނީ ބުނާކަން ދޮގުތަކެވެ. ހަމައިގާ އެބައިމީހުން އެ ބުނާ ގޮތަކަށް އެ ކަލާއެއް ނުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، ކާފިރުތަކުންނަށް ބަލާއި، ކަނޑައެޅިފައި ވަނީ ނަރަކަ ކަލާފުދަކު ސަލާމަތްނުވާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެބައިމީހުން ނަރަކައަށް ވައްދައި، އެ ތަނަށް ދޫކޮށްލެއްވުމަށް ފަހު، އެބައިމީހުން ވާނީ، އެ ބައެއްގެ މައްޗަށް ހަނދާންނުކުރެވިފައިވާ ބައެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

200- تفْسِيرُ الْوَسِيطِ لِلْإمَامِ الْوَاحِدِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވީމާ، ދުވަހަކު ވެސް އެބައިމީހުންނަކަށް އެ ނަރަކައިން ނުނިކުމެވޭނެއެވެ.[201]

تَٱللَّهِ لَقَدۡ أَرۡسَلۡنَآ إِلَىٰٓ أُمَمٖ مِّن قَبۡلِكَ فَزَيَّنَ لَهُمُ ٱلشَّيۡطَٰنُ أَعۡمَٰلَهُمۡ فَهُوَ وَلِيُّهُمُ ٱلۡيَوۡمَ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ٦٣

﴿63﴾ الله ﷻ ގެ ޤަސަމްފުޅު ގަންދެއްވައި ހުރާ ބަސްފުޅު ވަޙީކުރައްވައި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް، އެ إِلٰهُ އަންގަވައެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ކުރީގެ އުންމަތްތަކަށް ވެސް، ތިމަން إِلٰهُ، ރަސޫލުން ފޮނުއްވިކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. ނަމަވެސް، ރަސޫލުން ގެންނެވި ދީނާމެދު ދެކޮޅަށް ކާފިރުވެ، الله ﷻ ތިޔައި އެހެނިހެން ތަކުރާރުކުރާ ޢަޤީދާތަކާއި، ޝިރުކުގެ ޢަމަލުތަކާއި އަރައިގަތުމަށް ރަނގަޅު ގޮތްކަމުގައި، އެ އުންމަތްތަކުގެ ލޮލުގައި ތެރެއިން ގިނަ ބައިކަން ދައްކައި، އެ ނަފްސައި ޢަމަލުތަކެއް، ޝައިޠާނާ އެބައިމީހުންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށްދިނެވެ.

އެހެންކަމުން، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު އެބައިމީހުންނާ، ރަސޫލުން ގެންނެވި ދަޢުވަތު ޤަބޫލުނުކޮށް، އެ ރަސޫލުން ދެއްކި ނަސޭހަތްތަކާ ދެކޮޅަށް، އެބައިމީހުންގެ އަރިހުގައި އަޅާ ސަމާލުކަމެއް ނުދީ ޝައިޠާނާ ކޮށްދެއި ބަލައި، އެ ޝައިޠާނާގެ ފަހަތުން ދިޔަ ބައެއް ކޮށްދެއެވެ. ވީމާ، ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ޝައިޠާނާ ވާނީ ނަތީޖާއެއްގައިވާ އެބައިމީހުންގެ އެކުވެރިޔާ ކޮށްދެއެވެ. އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން އެބައިމީހުންނަށް ބޮޑު ވާނީ، ވޭންދެނިވި އަޒާބެވެ.[202]

201- تَفْسِيرُ الْوَسِيطِ لِلْإِمَامِ الْوَاحِدِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِبِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

202- اَلْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي وَالْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

وَمَآ أَنزَلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ ٱلَّذِي ٱخۡتَلَفُواْ فِيهِ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٗ
لِّقَوۡمٖ يُؤۡمِنُونَ ٦٤

﴿64﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ދީނުގެ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން، އެ ކަންތައްތަކާމެދު މީސްތަކުން ޚިލާފުވެ އުޅޭ ކަންތައްތަކާއި ޝަރުޢީ ޙުކުމްތައް އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށް ފުރިހަމައަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވުމަށް ޓަކައި މެނުވީ، އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ، ކީރިތި ޤުރުއާން ބާވައި ނުލައްވަމެވެ. އަދި، އެ ފޮތުގައިވާ ވާހަކަތައް، އެންމެހައި މީސްތަކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ބަޔާންކޮށްދެއްވުމުން، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށްހުރި ޙުއްޖަތެއް ކަމުގައި އެ ޤުރުއާން ވުމަށެވެ. އަދި، الله سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ޤަބޫލުކުރުން، އެ ޤުރުއާނުގައިވާ ވާހަކަތައް ތެދުކުރުން، އިބަ ރަސޫލާއާ ތަބާވާ މުއުމިނުންނަށް ޓަކައިވާ، ހިދާޔަތެއް ކަމުގައާއި ރަޙްމަތެއް ކަމުގައި، އެ ޤުރުއާން ވުމަށެވެ. ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުވެސް، އެ ޤުރުއާނުން ފައިދާ ލިބިގަންނާނީ އެ ފަދަ މުއުމިނުން އެކަންޏެވެ.[203]

ދަންނާށެވެ! الله سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކަން ޤަބޫލުކުރުން، ހުރިހައި ހަމަކަށަވަރު ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُއަށް އަޅުކަންކުރުމާއި، ދުނިޔެ ނިމުމަށްފަހު، އެންމެހައި ހަށިގަނޑުތަކުން، އަމުރުން ދިރުއްވައި އެބައިމީހުންގެ ޙިސާބުބެއްލެވުން، ޖަޒާދެއްވުމާއި، މި ނޫން ވެސް އެތައް ކަމެއް، އެ ކަންތައްތަކާމެދު މީސްތަކުން ޚިލާފުވެ އުޅޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނެއެވެ.[204]

وَٱللَّهُ أَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءٗ فَأَحۡيَا بِهِ ٱلۡأَرۡضَ بَعۡدَ مَوۡتِهَآۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗ لِّقَوۡمٖ يَسۡمَعُونَ ٦٥

203- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
204- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿65﴾ އަދި އުޑާއި ބިމާ ދެމެދުން ހިނގާ ވިލާތަކުން ވާރޭ ވެއްސަވައި،
اللهُ ﷻ އެވެ. އަދި ބިންގަނޑު ހިކި ހަނަފަސްވެ މަރުވެފައި އޮތުމަށް ފަހު، އުޑުން
ވެއްސެވި ފެނުގެ ސަބަބުން، އެ ބިންގަނޑު އަލުން ދިރުއްވައި، އެ ބިމުން ވިނަތަކާއި
ގަސްގަހާގެހި ހަދުއްވައި، އެ إِلٰهُ އެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، ބަޔާންވެދިޔަ ކަންކަމުން ދަލީލުލިބޭ، އެންމެހައި ޚަލްޤުތަކުން
މަރުވެ، ދުނިޔެ ފަނާވެ ނެތިދިއުމަށް ފަހު، އެބައިމީހުން އަލުން ދިރުއްވައި
މަޙްޝަރުކުރެއްވުމަށް، اللهُ ﷻ ކުޅަދުންވަންތަވެވޮޑިގެން ވާކަމާއި، އެ إِلٰهُގެ
އެއްކައުވަންތަކަމުގެ މައްޗަށެވެ. އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ކަލާމްފުޅުގެ އަޑުއަހައި،
އެ ކަލާމްފުޅުގެމާނަ ވިސްނައި ފިކުރުކުރާކަން، އެ إِلٰهُ އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް
އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށް ޢަމަލުކޮށް ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުން ދުރުވެ، އެ إِلٰهަށް
ބިރުވެތިވެ ތަޤްވާވެރިވާ ބަޔަކަށް ޓަކައެވެ.[205]

ދަންނާށެވެ! ވާރޭ ފެނުމަކީ، މަރުވެފައިވާ ބިމަށް ދިރުންދެނި، އެ ބިމުން
ގަސްތައް ހެދޭ ކަމުގެ ކަމުގައި ވާ ފަދައިން، اللهُ ﷻ ބަލައިލުއްވި، ޔަޤީނު ފުރުޞަތުގެ
އަޑުއަހައި، އެ ޤުރުއާނާ ވާހަކަތަކާމެދު ވިސްނައި ފިކުރުކުރާބަޔަކަށް، ގާފިލުކަމުގެ
ސަބަބުން މަރުވެފައިވާ ހިތްތަކަށް އަލުން ދިރުން ދޭ ކަމެކެވެ. ޝުކުރުކުރާށެވެ.
އެ ކަންކަން އެ ގޮތަށް ލެއްވީ، اللهُ ﷻ އެވެ.[206]

وَإِنَّ لَكُمْ فِي ٱلْأَنْعَٰمِ لَعِبْرَةً ۖ نُّسْقِيكُم مِّمَّا فِي بُطُونِهِۦ مِنۢ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ لَّبَنًا خَالِصًا سَآئِغًا
لِّلشَّٰرِبِينَ ﴿٦٦﴾

205- التَّفسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
206- تَفْسِيرُ الْقُرْآنِ الْعَظِيمِ لِلإِمَامِ الْحَافِظِ ابْنِ كَثِيرِ الدِّمِشْقِي

﴿66﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ނަޢަމް ސޫފީ ކަމުގައިވާ ގެރިއާއި،
ބަކަރިއާއި، ޖަމަލުގައި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހަކައިރު ދިނުމަށް އިބްރަތާއި ނަސޭހަތުން
ފުރިގެންވާ ދިރާވަރުތަކެއް ވެއެވެ. އެހެނީ، އެ ތަކެތީގެ ބަނޑުގައިވާ ތަކެތީގެ ތެރެއިން،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ބޮއިމަށް ދެއްވަމެވެ. ޝުކުރުކުރާށެވެ. އެ ބޮއިމަކީ،
އެ ސޫފީގައިވާ ކައިރުގެ ވިސްނަމަކާއި، ހުއި ދަރަ ތަކެތި، އެ ތަކެތީގެ ބަނޑުގެ ތެރެއިން ޚާލިޞް
ހަޖަމުވެފައިން ކިރު، އާދަޔާ ބަނޑުގެ ނަމަ ތަކެއްޗާއި ޚާއްޞަ ދުރުދުރުން އުފެދިގެން
އައިސް، އެ ތަކެތީގެ ވައްގަނޑުތަކުން ނުހުނަނަ ހުރި ކާތަކެއްގެ ޚާލިޞް ހިއްޔެވެ.

ވާހަކަ، އެ ހިތަށް، އެ ބޮ ބައިކަން ދިރުމާވުމުގައިން ނުހަނު ފާސްކަހަ ބޮޑުކަމެއްގެ
ގޮތުގައި، ތިމަން إِلٰهُ ލައްވައިލެއްވީ އަދި ނުހަނު ގިނަގުނަ ފައިދާތަކެއް އެކަމުގައި
އެކުލެވޭ ސަބަބު ހިތުވެ. މިއީ، الله ﷻ ގެ އެންމެ މަތިވެރިކަމާއި، ގަދަފަދަކަމާއި،
ކަނޑައެޅިގެންވާކަމުގެ މައްޗަށް ދަލީލުކުރާ ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން ހެކިތަކެކެވެ.[207]

وَمِن ثَمَرَٰتِ ٱلنَّخِيلِ وَٱلۡأَعۡنَٰبِ تَتَّخِذُونَ مِنۡهُ سَكَرٗا وَرِزۡقًا حَسَنًاۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗ لِّقَوۡمٖ يَعۡقِلُونَ ٦٧

﴿67﴾ އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވާ ރިޒްޤުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ
ކަދުރާއި މާބިސްކަދުރުގެ މޭވާތަކުގައި ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަކައިރުގި ދިނަގެން
އިބްރަތާއި ނަސޭހަތުން ފުރިގެންވާ ދިރާވަރުތަކެއް ވެއެވެ. އެހެނީ، ހަދިގަނެވޭ
ގެއްލުންދިނުމު މަސްތުވާ ބުއިންތަކާއި، ހަދިގަނެވޭ ޙަލާލު ރިޒްގު
ކާބޯތަކެތި ވެސް، އެ މޭވާތަކުން ތިޔަބައިމީހުން ހަދަމުއެވެ.

207- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي

ހަދަކަރަމުންދާން، ބާރަށްވެރިކަމާ ކަންތައްތަކުގައި، الله ﷻ ގެ ކަރަކުރައްވަނިވި ކަމުގެ
މައްޗަށް، ދަލީލުކުރާނޭ ހެކިތައް ވެއެވެ. އެއީ، އެ ހެކިތަކާ ވިސްނައި ފިކުރުކޮށް،
އެކަންކުރުން ޢިބްރަތްލިބިގަތުމަށް އެދޭ ބަޔަކަށް ބިކަށެވެ.

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވީ ބަނގު ރާ ބަރަހަރާމްކުރުމުގެ ކުރީގައެވެ.[208]
ފަހުން، ބަނގު ރާ ބަރަހަރާމްކުރުމުން، މި އާޔަތުގައި މިވާ ބަނގު ރާގެ ޙުކުމް ވަނީ
މަންސޫޚު ވެފައެވެ.

وَأَوۡحَىٰ رَبُّكَ إِلَى ٱلنَّحۡلِ أَنِ ٱتَّخِذِي مِنَ ٱلۡجِبَالِ بُيُوتٗا وَمِنَ ٱلشَّجَرِ وَمِمَّا يَعۡرِشُونَ ﴿٦٨﴾

﴿68﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިބާގެ ރަސްކަލާނގެ އިލްހާމުކުރެއްވިއެވެ، އެބަ ރަސޫލާގެ
ފަރި إِلٰهُ، އެ މާކުއްޗަށް އަނގައިދިނެވެ. ފަރުބަދަތަކުގައްޔާއި، ގަސްގަހާގެހިގައްޔާއި،
މީސްތަކުން ހަދާފައި އުޅޭ ފެންތަކާއި، ހަދައިއުޅޭ އިމާރާތްތަކާއި، ބިނާތަކާއި،
އެ ތަންތާނގެ ފުރާޅުތަކާއި، ބޮޑުކަނިތައް ފަދަ ތަންތާނގައި، ތިޔަ ކުދިންދުރުތައް
ހެދި ހަދައި އުޅޭށެވެ!

ثُمَّ كُلِي مِن كُلِّ ٱلثَّمَرَٰتِ فَٱسۡلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ ذُلُلٗاۚ يَخۡرُجُ مِنۢ بُطُونِهَا شَرَابٞ مُّخۡتَلِفٌ أَلۡوَٰنُهُۥ
فِيهِ شِفَآءٞ لِّلنَّاسِۚ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗ لِّقَوۡمٖ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾

﴿69﴾ ދެން އެ ހުރިހާ ގަސްތަކުން ކާށެވެ، މިއީ ތިޔަ ކުދިންދުރު އެކީ ގޮތްތަކެވެ، އެކި ވައްތަރުގެ
ކުލަވާން ކަމި، މީރުކަމާއި ޝިފާ ހުރި ބޮޑު ބޮކިބޮކި ފޮނިތޯށި އުޅޭށެވެ! ދެން، މިއީ
ތިޔަ ކުދިންދުރުގެ ފަރި إِلٰهُ، އެކިކަހަލަ ދައްކަވައިދެއްވާ ގޮތުގެމަތީން އުޅުމި، ފަރުބަދަތަކާއި
ގަސްތަކަށް ގޮސްއަރާށެވެ، އެ إِلٰهُ ފަސޭހަކުރައްވައިދެއްވި މަގުތަކުން ނިކުމެ ފުރައި އުޅޭށެވެ!

[208]– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ރިޒްޤުދެއްވުމުން ބަލައި، ހަމަހަމަކަ ހިފެހެއްޓުމުގެ ދުރުހެލިކަމާ ނުހަމަވެސް، މަޖުބޫރު
އެ ހަމަތަކަށް އެނބުރި އާދެވޭނީ މަގު ވެސް، ތިމަ ކަލޭގެފާނުމެންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ
ފަސޭހަކަންދެއްވީމެވެ. ދަންނާށެވެ! ތަޤްވާ ބާވަތްބާވަތުގެ ޢަމަލު ކަމަށް އަދި ކަރުނަވެރިވާ
މާލާމާލީން ފަސްބައިމަން ފަރު، އެ ކަލޭގެފާނުމެންގެ ބޭނުން ހުރި ކަރުނައި، ރިދާ ކަރުނާ،
އަދި އެ ނޫން ވެސް ކަރުނަވެރިވެރި ހުންނަ ބައިގެއް ކަމުދައިވާ މާލުއި ނުކުމެއެވެ.
އަދި އާދައި، މީސްތަކުންގެ ބަލިތަކުންވާ ޝިފާއެއް، ﷲ ﷻ ލައްވައިއެވެ.

ޝަރުޢައްނުތެވެ. މާލުއި ކަލޭގެފާނު އެ ކަރާ ކަނޑައެޅުމެއްކަމުގައި، އެ ތަކުރާރުގެ ހާޞިލުވާނަމަ
إِلٰهُގެ އެއްކަލާނގެކަމުގެ މަތީގައި، ކަނޑައެޅިގެންވާ ކަރުނަވަނީ ބޭނުކުރައްވާ
މަސްތަކުން ދަރިދަރިހުރުމެއް ޚަވާތަކުގެ ހާދި ވާރަކުން ކަރާވަރުވެ. އެއީ، އެ ހުރިތަކާރުގެ
ފިސާރިއަށް ދުކޮރަމަކުން، އައިސް ފިޔަދަރިހޮކީ މުމަގެން ބާޒު ބަރާބަރު ބަލައެވެ.[209]

وَٱللَّهُ خَلَقَكُمۡ ثُمَّ يَتَوَفَّىٰكُمۡۚ وَمِنكُم مَّن يُرَدُّ إِلَىٰٓ أَرۡذَلِ ٱلۡعُمُرِ لِكَيۡ لَا يَعۡلَمَ بَعۡدَ عِلۡمٖ شَيۡـًٔاۚ
إِنَّ ٱللَّهَ عَلِيمٞ قَدِيرٞ ٧٠

﴿70﴾ އަދި ތިޔަބައިމީހުން އުފެއްދެވީ، ﷲ ﷻ އެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ދުނިޔެއިން
އަރުވަން ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަޖަލު ހަމަވުމުން، ތިޔަބައިމީހުން މަރުގެންނަވައި،
އެ إِلٰهُއެވެ. އަދި ތިޔަބައިމީހުން ދިރިދުނިޔޭގައި އުޅެނިކޮށް، އަހަރުގިނަވެ ދުރުވުމުން
ގެންދެވޭ ބަޔަކު ވެސް ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރޭގައި ވެއެވެ. އެއީ، އިންސާނާއަށް
އެއްޗެހި އެނގިގެންވުމަށް ފަހު، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޭނގޭ ބުއްދި ކުޑަ ހާލަތަށް
ފަދައިން، ދެން އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޭނގޭ ހާލަތަކަށް ގެންދިއުމަށް ޓަކައެވެ. އެއީ
ފަރާތްތަކުން ބަލައެވެ.

209– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ޝަރީކުކުރަނީއެވެ. اللهُ ﷻ އީ، ހުރިހާ ކަމެއް މާލިކުވެ ދެނެވޮޑިގެންވާ އަދި ކާރިތް ކަމެއް
މައްޗަށްވެ، ކަލާނގެކަމުގައި إلهُ ވެވެ. ޝަރީކުކުރަނީއެވެ. އިންސާނާ އަށްދުވެރިވެވުމުގައި
ގިނަދުވަހު، اللهُ ﷻ ކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއިކެ، އެ އިންސާނާ މަތިވުމަށް ފަހު
ދުވަސް ފަހަރެއް ދިޔުއްވުމުގެ މައްޗަށް، އެ إلهُ ކަލާނގެ ވަންތަވެވޮޑިގެންވާ ކަން
ކަނޑައެޅެވެ.[210]

ދަންނާށެވެ! އިންސާނާ އަށްދުވެރިވުމުގައި ގިނަދުވަހު، އެ އިންސާނާއަށް އެއްޗެހި
އެނގިދިނުމަށް ފަހު، އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޭނގޭ ހިތުގާ ކުޑަ ކުއްޖަކު ފަދައިންނެވެ،
ދުން އަށުން އެއްވެސް އެއްޗެއް ނޭނގޭ ފަދަ ގޮތަކަށް، މަތުވެވާ ހަމައަށް ދުނިޔޭގައި
ދޫކޮށްލައްވައެވެ.

وَٱللَّهُ فَضَّلَ بَعۡضَكُمۡ عَلَىٰ بَعۡضٖ فِي ٱلرِّزۡقِۚ فَمَا ٱلَّذِينَ فُضِّلُواْ بِرَآدِّي رِزۡقِهِمۡ عَلَىٰ مَا
مَلَكَتۡ أَيۡمَٰنُهُمۡ فَهُمۡ فِيهِ سَوَآءٌۚ أَفَبِنِعۡمَةِ ٱللَّهِ يَجۡحَدُونَ ﴿٧١﴾

﴿71﴾ އަދި، اللهُ ﷻ ވަނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ބައެއްގެ މައްޗަށް، ރިޒްޤުގެ ތަނަވަސްކަމުގައި،
މަތިވެރިކޮށްދެއްވައި، ތިލަކުރިމަށްކަމަށް އެއް ބައެއްގެ މައްޗަށް އަނެއް ބައެއް
މަތިކުރެއްވައި، މިސްކީނުކަމުގައި ފަޤީރުންގެ ބޭފުޅުނާއި މުއްސަނދިންނާއި،
ވެރިންނާއި، ނޫކަރުންނާއި، އަދިން ތަށްވައިފައެވެ. ނަމަވެސް، ތަބާވެއްޖެނަމަ
ބޭފުޅުންނާއި މުއްސަނދިންނާ ނޫކަރުންނަށް، اللهُ ﷻ ދެއްވި ރިޒްޤުން، އެބައިމީހުންގެ
އަތްދަށުގައި، ދާޚިލުވެތިބުމާއި ވެވަށް، އެ ރިޒްޤު ބަހައި އެއް ބައިމީހުން ކުރިމަތި
ވުމަކަށް، އެ މުއްސަނދިން ނޫކަރުންނަށް ނުދެއެވެ.

210- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَز تَفْسِير لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ފަހެ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، ﷲ ﷻ ދެއްވި މުދަލު ބެހުމުގައި ސާހިބުންނާއި އަޅުން
ހަމަހަމަވުމަށް ތިޔަބައިމީހުންގެ ހިތްތައް ނުރުހޭއިރު، ﷲ ﷻ ޚަލްޤުކުރައްވައިފައިވާ
ބައެއް ތަކެއްޗާއި، އެ إِلٰهُ ޚަލްޤުކުރެއްވި ބައެއް ތަކެތީން ތިޔަބައިމީހުން ހަދައިފައިވާ
ބުދުތަކާއި އެ ނޫން ވެސް ބައެއް ތަކެތި، އެ إِلٰهާ އެއްހަމަކޮށް، ހަމަހަމަކޮށް،
އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކޮށް، އެ ތަކެއްޗަކީ، إِلٰهަށްވާ ބައިވެރިން ކަމުގައި ބުނެ،
ޝިރުކުކުރުމަށް ތިޔަބައިމީހުން ތިހެ ރުހެނީ ކީއްވެގެންހެއްޔޯ؟ އަދި އެ ފަދަ
ކަމެއްކުރުން ރުހޭނީ ވެސް ފަހެ ކަންތައްތަކުންހެއްޔޯ؟

ސަބަބެއްނެތެވެ. ތިމާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ކުރާ އެންމެ ބޮޑު އަނިޔާއަކީ،
ﷲ ﷻ އާ އެހެނިހެން ފަރާތްތަކާއި ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުކުރުމެވެ. އަދި،
ﷲ ﷻ ޚަލްޤުކުރެއްވި ބައެއް ތަކެތި، އެ إِلٰهާއެއްހަމަކޮށް، އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކޮށް،
އެ إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކޮށް ދެކޮޅުހަދައި، ޝިރުކުކުރުމަށްވުރެން
ނުބައިކަން ބޮޑު އެހެން ކަމެއް، އެއްވެސް ބަޔަކަށް ކުރެވޭނެހެއްޔޯ؟ ނުކުރެވޭނެ ކަން
ކަށަވަރެވެ. ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު ވެސް، އެ ކާފިރުން، އެ އިންކާރުކުރަމުން
ދެކޮޅުހަދަނީ، ﷲ ﷻ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކުގައި ހެއްޔޯ؟[211]

وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنۡ أَنفُسِكُمۡ أَزۡوَٰجٗا وَجَعَلَ لَكُم مِّنۡ أَزۡوَٰجِكُم بَنِينَ وَحَفَدَةٗ
وَرَزَقَكُم مِّنَ ٱلطَّيِّبَٰتِۚ أَفَبِٱلۡبَٰطِلِ يُؤۡمِنُونَ وَبِنِعۡمَتِ ٱللَّهِ هُمۡ يَكۡفُرُونَ ٧٢

﴿72﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! އަދި، ﷲ ﷻ ވަނީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަޔަކު އަނބީން ހެއްދެވިއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން،
އެ ކަނބަލުންގެ ކިބައިން ހިތްހަމަޖެހުމާއި އަރާމު ލިބިގަތުމަށެވެ.

211- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ކަނބަލުންނާ ޖިމާއުވުމުން ތިމަބައިމީހުންނަށް ދަރިން ލިބޭނޭ ގޮތް، އެ إِلٰهُ މިންވަރުކުރެއްވި ގޮތުގެ. އަދި އެ ދަރިންގެ ކިބައިން ކާފަދަރިންތަކާ، ތިމަބައިމީހުންގެ ނަސްލު ދެމިގެންދާނޭ ގޮތް، އެ إِلٰهُ މިންވަރުކުރެއްވީމެވެ. އަދި ގޮވާމުގެ އައްޗެހިތަކާއި، ތަރުކާރީ ބާވަތްބާވަތުގެ މޭވާއާއި، އެއްގަމު މަހާއި، ކަނޑު މަހާ އަދި މި ނޫން އެހެނިހެން ތައިތަރުހެ ބަރަކާތް ރަނގަޅު ތަކެތިން ތިމަބައިމީހުންނަށް ރިޒްޤުދެއްވީމެވެ.

ތެރެ، اللهُ ﷻ އެ ފުރަ ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތައް ތިމަބައިމީހުންނަށް ދެއްވައިދެއްވި ވުމާ އެކު ވެސް، ބުދުތަކާއި އެ ނޫން ވެސް ތަކެތި، އިލާހުން ކަމުގައި ބަލައި، އެ ތަކެއްޗަށް އަޅުކަންކުރެނީ، ބާޠިލަށް އީމާންވެ، اللهُ ﷻ ދެއްވައިދެއްވާ، ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތަކަށް ފުރަ ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތަކާ އިންކާރުކުރާނީ އެބައިމީހުން ކާފިރުވަނީއެވެ؟ އަދި އެ ނިޢުމަތްތައް ދެއްވި ކަލަކު ބަލައި، اللهُ ﷻ އަށް ޝުކުރުވެރިވެ، އެ إِلٰهُގެ އަޅުކަމުގައިވެރިކަން ތިރީގައި ގޮތުގައި، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهُއަށް އަޅުކަންކުރުމަށް އެ ކާފިރުން އިންކާރުކުރަނީއެވެ؟[212]

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا مِّنَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ شَيْـًٔا وَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٧٣﴾

﴿73﴾ اللهُ ﷻ ފިޔަވައި، އެ ތަކެތީގެ މުޝްރިކުން އަޅުކަންކުރަން އެ އުޅޭ ތަކެތީކަށް، އެބައިމީހުންނަށް ދަކައި އެއްވެސް ކަހަލަ ރިޒުޤެއް ދީ ބާރެއް އަދި ވިހިކަމެއް ވެސް، އެ ތަކެއްޗަކަށް ދިމާވާން އެއްބާރެއް ނެތެވެ. އަދި އުޑުން ވާރޭވެހުން ގޮތަށް، ބިމުން ދަނޑުގޮވާން ގަޑަށް ގޮތް ފެތުވިކަން، އެބައިމީހުންނަށް ރިޒުގު ދިނުމަށި، އެބައިމީހުން އަޅުކަންކުރާ އުޅޭ ތަކެއްޗަކީ ވާވަލުގައި ވެސް ކުރެވޭނެ ކަމެއް ނެތެވެ.

212– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އުޅެނީ، އެއީން އެއްވެސް އެއްޗަކަށް ދިރުމެއް، އެނގުމެއް އަދި އެއްވެސް ކަމެއް ކުރުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ވެސް ލިބިގެންނެއް ނުވެއެވެ. ވީއިރު އެ ބުދުތަކަށް ކޮންތާކުރީ ކޮންކަމަކަށްހެއްޔެވެ؟ ޝަރީކުއްލަކާރެވެ. ކައުނުގައިވާ ހުރިހައި އެއްޗެއް މިލްކުވެގެން ވަނީ، އެއްކައުވަންތަ، ބަރަކާތްވަންތަ، ﷲ ﷻ އަށެވެ.[213]

فَلَا تَضۡرِبُواْ لِلَّهِ ٱلۡأَمۡثَالَۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَعۡلَمُ وَأَنتُمۡ لَا تَعۡلَمُونَ ٧٤

﴿74﴾ ދާ މިސްލުކުރަންނުވާށެވެ! ﷲ ﷻ ޓަކައި، މިޔަބައިމީހުން ތިޔަ އަޅުކަންކުރާ ބުދުތަކާއި އެ ނޫން ތަކެއްޗަކީ، އެއްވެސް ބަދަލަކަށް ފައިދާއެއް އަދި ގެއްލުމެއް ވެސް ދިނުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެން ނުވާ ތަކެތި ކަން މިޔަބައިމީހުން ދަންނަވާށެވެ. ވީއިރު، ބުދުތަކާއި އެ ނޫން ވެސް ތަކެތި، ﷲ ﷻ އާ ހަމަހަމަކޮށް، އެއްގޮތްކޮށް، މިސާލުޖަހައި، އެ އިލާހަށް ކުރާ އަޅުކަމުގައި އެ ތަކެތި ބައިވެރި ނުކުރާށެވެ!

ހަމަކަށަވަރުން، ހުރިހައި ކަމެއްގެ ޙަޤީޤަތައި، މިޔަބައިމީހުންނަށް ހުރިހައި ކަމެއް، ﷲ ﷻ، ޤަދަރު ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި، ﷲ ﷻ ގެ ޢަޒީމުވަންތަކަމާއި، ޖަލާލުވަންތަކަމުގެ ބޮޑުކަން މިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ. އަދި މިޔަބައިމީހުން މިޔަކަށް ޖާހިލުވެގެން، ޝިރުކުގެ އަނދިރިކަމުގެ ތެރެއިގައި، އެ ކަމުގެ ނުބައި ނަތީޖާ ވެސް މިޔަބައިމީހުންނަކަށް ނޭނގެއެވެ.[214]

ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا عَبۡدًا مَّمۡلُوكًا لَّا يَقۡدِرُ عَلَىٰ شَيۡءٖ وَمَن رَّزَقۡنَٰهُ مِنَّا رِزۡقًا حَسَنًا فَهُوَ يُنفِقُ مِنۡهُ سِرًّا وَجَهۡرًاۖ هَلۡ يَسۡتَوُۥنَۚ ٱلۡحَمۡدُ لِلَّهِۚ بَلۡ أَكۡثَرُهُمۡ لَا يَعۡلَمُونَ ٧٥

213- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

214- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدٍ عَلِي الصَّابُونِي

(75) މުޝްރިކުން ގެންގުޅޭ ޢަޤީދާގެ ފާސިދުކަން ބަޔާންކުރެއްވުމަށް ޖަކަހި،
ދު މީހެއްގެ މިސާލުން، ﷲ ﷻ މިސާލުޖެއްސެވިއެވެ. އެކަކީ، އެ މީހެއްގެ
މިލްކުގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވާ، އެއްވެސް ކަމެއްކުރުމުގެ ކުޅަދާނަކަމެއް އަދި
އިޚްތިޔާރެއް ވެސް ލިބިގެންނުވާ، އެހެން މީހެއްގެ މިލްކުގައި ހުރޭ އަޅެކެވެ.
އެހެންކަމުން، ﷲ ގެމުދުގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް ޝަރީކަކަށް ހޯދައެއް ނުކުރެވެއެވެ.
އަދި އެ ދުރުން ހަމަ ކަމެއް ވެސް ނުކުރެވެއެވެ. އަދި އެއީ، ﷲ ﷻ ގެ އެއްކަލާނގެކަން
ޝުކުރުކުރުން ލާޒިމުކަމެވެ.

އަންނަނި، ތިމަން إِلٰهُ، އެ މީހަކަށް ބަޔާނު ހިޤުދުއްވުމުން، ސިފައިގާ ދެއްވުމުގައި،
ތިމަން إِلٰهُ ގެ މުޅިކަމުގައި އެ ރަހުމަތަށް ހާމަކުރެއްވި ދެކޮޅު މިނިވަންކަމެވެ. އަދި އެއީ، ﷲ ﷻ ގެ
އެއްކަލާނގެކަން ރަބުއްބިޔާ ދެއްވިފައިވާ ތަނުގައި ޝުކުރުކުރުމަކީ. ބިލާ، ނިޢުމަތް ދަންނަވާށެވެ!
ހާދަވަސް އެއްވެސް މީހަކު، މި ބަދަލުން ދެ މީހުން ހަމަހަމަވާނެ އެއްގޮތަކަށް ޤާނޫނު ކަމުގައި
ބަލާނެ ހެއްޔެވެ؟ ޝަރުޢީ ދެއްކުމެވެ. ހަމައެކަނި އެއްވެސް މީހަކު، އެ ދެ މީހުންނަކީ،
އެއްގޮތަށް ހަމަހަމަވެގެންވާ ދެ މީހުން ކަމުގައި ނުބަލާނެއެވެ.

އަދި ވެސް ތިމަން ޢިބާދަތަށް ނިޢުމަތް ލިބިދެއްވި ފުރިހަމަ ކަލާނގެއަށް ޝުކުރުކުރާށެވެ! ﷲ ﷻ އީ،
އެ إِلٰهُ އިލާހުގެ ޙައްޤު ޤާނޫނު ކަމެއް ހެދެވޭ، ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ޙަޤީޤަތުގައި
ދުނިޔޭގެ ހުރިހާ އެއްޗެއްގެ ވެރި، ހާލިޤުވެގެންވާ إِلٰهُ އެވެ. ވީއިރު، އެއްވެސް
ކަމެއްކުރުމުގެ ކުޅަދާނަކަން ލިބިގެންނުވާ އަދި އެއްވެސް އެއްޗެއް މިލްކުވެގެންނުވާ
ބުދުތަކާއި އެ ދެ އެކަނިކަން ވަކިކުރި، ﷲ ﷻ އާ ހަމަހަމަ އެއްގޮތަށް ބަލައިގަންނަކަން
އަދި ކިހިނެއްތޯ ހެދެނީ؟

ޝަރީކުކުރުމެވެ. އެއްވެސް މަސްލަހަތެއް، ﷲ ﷻ އާ އެއްފަދަ ނުވާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ.
ދަންނާށެވެ! އިންސާފާއި ބާރުދާރި، ތަދްބީރާއި، ހަމަ މިލްކުވެގެންވަނީ އަދި
އިންސާފާއި ބާރުދާރި، ތަދްބީރާއި، ހަމަދަންނަވާ އަދި އެ ތުމޫން ހުރިހައި އަޅުގަނޑުމެން
އެ ޚަލްޤުކަތް ކުރުން ބަރުދުވެގެންވަނީ، ހަމައެކަނި، ﷲ ﷻ އަށެވެ. ނަމަވެސް،
ބާރުދާރި، ތަދްބީރާއި، ހަމަދަންނަވާ އަދި ހުރިހައި އަޅުގަނޑުމެން އެ ޚަލްޤުކަތް ކުރުން
ބަރުދުވެގެންވަނީ، ހަމައެކަނި، ﷲ ﷻ އަށް ކަމެއް މުޝްރިކުން ނުދަނެތެވެ.[215]

وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا رَّجُلَيۡنِ أَحَدُهُمَآ أَبۡكَمُ لَا يَقۡدِرُ عَلَىٰ شَيۡءٖ وَهُوَ كَلٌّ عَلَىٰ مَوۡلَىٰهُ أَيۡنَمَا يُوَجِّههُّ لَا يَأۡتِ بِخَيۡرٍ هَلۡ يَسۡتَوِي هُوَ وَمَن يَأۡمُرُ بِٱلۡعَدۡلِ وَهُوَ عَلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ﴿٧٦﴾

﴿76﴾ އަދި، މުޝްރިކުން ގެންގުޅޭ ބުދުތަކާއި ޙައްޤުކަލާނގެ ކަމުގައިވާ ﷲ ﷻ އާ
ދެ ފިރިހެނުންގެ މިސާލުން ވެސް، ﷲ ﷻ މިސާލު ދައްކަވައިފިއެވެ. އެކަކީ، އެއްވެސް
އަޑެއް ނުއިވޭ، ވާހަކައެއް ވެސް ނުދައްކާ އަދި އެއްޗެއް ނުވިސްނޭ
މަންމަނުކުވެ. އަދި އޭނާގެ ކިބައިގައިހުރި ބީރުކަމާއި މަންމަނުކަމުގެ ބޮޑުކަމުން
އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސަށް ވިޔަސް އަދި އެހެން މީހަކަށް ވިޔަސް އެއްވެސް ފައިދާއެއް
ކޮށްނުދެވެއެވެ. އޭގެ އިތުރުން، އޭނާ ބުރައެއްކަމުގައި ބަލާމުވެ ހުންނަ މީހެއްގެ
މައްޗަށް ވެސް، އޭނާ ވާހުރީ ނުހަނު ބޮޑު ބުރައަކަށެވެ. އަދި ކަމެއްކުރުމަށް ބަލައި،
ތަނަކަށް ފޮނުވިކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ފޮނުވިކަމެއް ރަނގަޅުކޮށް ކަމިއްޔާބުވެގެންނެއް
އޭނާ ނައްތުއެވެ. އަދި އަނެކާ، ހުރިހައި ރިއްސުމަކާއް ސަވާމަނުހުރި އަދި ވިޔާގެ
އަމިއްލަ ނަފްސާއި، އެހެން މީހުންނަށް ވެސް ފައިދާކުރާ މީހެކެވެ.

215– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

އަދި އޭނާއަކީ، އެއްވެސް ގުދުރަތެއް ނެތް ސިފަ ތެދު މަގުގައި ސާބިތުވެހުރެ،
އަދުލު އިންސާފުގެން ކަންތައްތައް ކުރުމަށް އަމުރުކުރާ އެކު މީހާއެވެ. ފަހެ، ދެމީ
މިސާލު އެއްވެސް ބަހެއްގެ ނަޒަރުގައި މި ދެ މީހުން ހަމަހަމަވެ އެއްގޮތަކަށްވާނެހެއްޔެވެ؟
ޝައްކެއްނެތެވެ. އެ ދެ މީހުން ހަމަހަމަވެ އެއްގޮތަކަށްނުވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ. ކަން
މިހެން ހުރިއިރު، އެއްވެސް އަޑެއް ނާއިވާ، އެއްވެސް ވާހަކައެއް ނުދެއްކޭ އަދި
އެއްވެސް ބިއްސަވުންނެތް ބުދުތަކާކަން އަޅުކަންކަން، ﷲ سبحانه وتعالى އާ އެ ހަގީގީ އެއްގޮތްކަން،
ހަމަހަމަކޮށް، އެ إِلٰهއާ އެ ހަގީގީ ބައިވެރިކޮށް، ކިހަކަށްވިޔަސް ޝިރުކުކުރަނީހެއްޔެވެ؟

އަދި، ﷲ سبحانه وتعالى އީ، ޙައްގު ކަލާނގެ މައްބޫދު ކަލާނގެކަމުގައިވާތީ، އެންމެހައި
ނިޢުމަތްތަކެއް ދެއްވާ، ހުރިހާ ހެޔޮ ކަލާނގެ ވެރި إِلٰهُ ކަމުގައި ވާއިރު، އެ إِلٰهއަށް
އަޅުކަން ނުކޮށް، އެ ނިޢުމަތަކީ ޝިރުކުވެރިވުމުން ދިނަ އަޅުކަންކުރަނީ، އެ ނިޢުމަތަކީ،
އެއްވެސް ކަމެއްކުރުމުގެ ކުޅަދުނަކަން ބިދިހަރިނުވާ ނިޢުމަތަކާ ޝިރުކުވެރިވުމުންނަން
ހަނާ ނާރަގީހެއްޔެވެ؟[216]

وَلِلَّهِ غَيۡبُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضِۚ وَمَآ أَمۡرُ ٱلسَّاعَةِ إِلَّا كَلَمۡحِ ٱلۡبَصَرِ أَوۡ هُوَ
أَقۡرَبُۚ إِنَّ ٱللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيۡءٖ قَدِيرٞ ٧٧

﴿77﴾ އުޑުތަކާއި ބިމުގައި ޣައިބު ވަންހަނާވެގެންވާ ހުރިހައި ކަމެއްގެ ޢިލްމު
ލިބިގެންވަނީ، ހަމައެކަނި ﷲ سبحانه وتعالى އަށެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި، ޤިޔާމަތް ވާނެ ވަގުތުވެސް،
އެ ދުވަހުން ހިނގާނޭ ކަންތައްތައް ވެސް ހިމެނެއެވެ. ދަންނާށެވެ! ޤިޔާމަތް ޤާއިމުވުމުގެ
ވަގުތު ޖެހުމުން، އެ ކަންވާނީ، ލޮލުގެ އެއްފިޔަޖެހުން ކަހަލަ ކުއްލިކަމާއިއެކު ދިގު
ނުވެއެވެ. ނުވަތަ އޭގެ، އެއަށްވުރެވެސް އަވަހަށް ހިނގާނޭ ކަމެކެވެ.

216– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ އީ، ކޮންމެ ކަމެއްގެ މައްޗަށް، ކަދަރުވެރިވެވޮޑިގެންވާ إلٰهެވެ.[217]

وَٱللَّهُ أَخْرَجَكُم مِّنۢ بُطُونِ أُمَّهَٰتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْـًٔا وَجَعَلَ لَكُمُ ٱلسَّمْعَ
وَٱلْأَبْصَٰرَ وَٱلْأَفْـِٔدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

﴿78﴾ އޭ މީސްތަކުންނޭވެ! ތިޔަބައިމީހުންގެ މަންމަމެންގެ ބަނޑުގައި ތިޔަބައިމީހުން
ބަރާހުވެ ތިބުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމުން ފަހު، އެ މަންމަމެންގެ ބަނޑުން ތިޔަބައިމީހުން
ނެރުއްވީ، الله ﷻ އެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ވަށައިގެން ހިނގާ އެއްވެސް ކަމެއް
ތިޔަބައިމީހުން ނުދަންނަ ހާލުގައެވެ. އަދި ތަފާތު ހުނަރުތަކާއި އިދުރާކުތައް އުނގެނި
ދަސްކޮށް، ކަންތައްތައް ދެނެގަތުމުގެ ވަސީލަތްތައް ކަނުގައިވާ، އިވުމާއި ފެނުމުގެ
ބާރުސްތަކާއި، ވިސްނައި ދެނެގަތުން ދަސްކުރުމުގެ ގިނަވަރުން ކަނުގައިވާ، ހިތްތައް
ތިޔަބައިމީހުންގެ ހަށިތަކުގައި ލެއްވީ، الله ﷻ އެވެ. އެއީ، އެ އަގުހުރި މަތިވެރި
ނިޢުމަތްތަކަށް ދެއްވިކަމުން ބާއްވާ، الله ﷻ އަށް ޝުކުރުކުރުމަށް، ހަމައެކަނި، އެ إلٰهަށް
ތިޔަބައިމީހުން އަޅުކަން ކުރުމަށްޓަކައެވެ.[218]

أَلَمْ يَرَوْا۟ إِلَى ٱلطَّيْرِ مُسَخَّرَٰتٍ فِى جَوِّ ٱلسَّمَآءِ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا ٱللَّهُ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ
لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٧٩﴾

﴿79﴾ الله ﷻ ގެ އަމުރުފުޅާއި އިރާދަފުޅުގެ ދަށުން، އުޑުގައި ބިލާ ދެފަތް، ވައިގެ
ތެރޭގައި އުދުހި އުޑޭ ދޫނިތަކެއް، އެ މުޝްރިކުންނަށް ފަހެ ނުފެނުނީހެއްޔެވެ؟
ޝަކެއްނެތެވެ. ނުހަނު ފުރިހަމަ ގޮތަކަށް އެ ދޫނިތައް އުފައްދަވައި، އެ ތަކެއްޗަކަށް،
الله ﷻ ދެއްވި ކުޅަދާނަކަމުގެ ދަށުން ބިން މައްޗަކަށް ނުވެއްޓި، ޖައްވުގެ
ތެރޭގައި އުދުހި އުޑޭ އެއްޗެއްގެ ގޮތުގައި، އެ ދޫނިތައް ހިފެހެއްޓެވުމުން ނުވެއްޓެއެވެ.

217– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
218– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ހިފަހައްޓަވާތީން، އެ ދޫނިތައް ބިން މައްޗަށް ނުވެއްޓި، ޖައްވުގެ ތެރޭގައި
އެ ގޮތަށް އުދުހިއުދުހި އެ އުޑުއްދުގައި ވެސް، ރަސްކުވުނުގެ ރަސްކުވާކަން ތެދެއްކަން
އީމާންވާ ބަޔަކަށް، اللهُ ﷻ ގެ އެއްކަލައުވަންތަކަމާއި ކަލަކުގަދަރުވަންތަކަން އެނގެނިވި
ދަލީލުތައް ވާކަން ކަށަވަރެވެ.[219]

وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنۢ بُيُوتِكُمۡ سَكَنٗا وَجَعَلَ لَكُم مِّن جُلُودِ ٱلۡأَنۡعَٰمِ بُيُوتٗا تَسۡتَخِفُّونَهَا يَوۡمَ ظَعۡنِكُمۡ وَيَوۡمَ إِقَامَتِكُمۡ وَمِنۡ أَصۡوَافِهَا وَأَوۡبَارِهَا وَأَشۡعَارِهَآ وَمَتَٰعًا إِلَىٰ حِينٖ ٨٠

﴿80﴾ އަދި ތިޔަބައިމީހުން ހަނުގައި ގޮއްވާ ތިބޭއިރު، ތިޔަބައިމީހުންނާއި
ތިޔަބައިމީހުންގެ އަނބިދަރިން އަރާމުކުރުމަށް ބަހައި، ހަމަޖެހުމާ އެކު ހިމާޔަތް ލިބިގެން ތިބެނިވި
ތަންތަނުގެ ގޮތުގައި، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޭގެދޮރު، اللهُ ﷻ ހައްދަވައިދެއްވީއެވެ. އަދި
އެއްތަނުން އަނެއްތަނަށް ތިޔަބައިމީހުން ދަތުރުތަކުގައެއްގާއި، ކުރު މުއްދަތަކަށް
ތިޔަބައިމީހުން ތަންތަނަށް ދާއިރު ވަގުތީ ގޮތުން ބުރަނުވާގޮތަށް ބަހައި، ނަގާފަ
ސޫފީގެ ހަމުން ތައްޔާރުކުރެވޭ، އުފުލުމަކާއި، ގެންގުޅުމަށް ނުހަނު ފަސޭހަ އަދި
އެހެއިން ފުރައި ޓެންޓުގެތަށް ހެއްދެވީއެވެ.

އަދި ކަންބަލި ބަކަރީގެ ކުރިހިންނާއި، ޖަމަލުގެ ކުރިހިންނާއި، އާދައިގެ ބަކަރީގެ
ކުރިހިން އަދި އެ ތަކެތީގެ ހަމުން، ގެފިލި ސާމާނާއި، ހެދުމާއި ގެންގުޅޭ ތަކެއްޗާއި،
ދޫފަރާއި، ގޮދަޑިއާއި، ތަނބުއާއި، ބާލީސް ފަދަ ތަކެއްޗާއި، ކުރިއަށް ކާޅ އަދި
ރިވެތިކަމަށް ބޭނުންކުރާ ތަކެއްޗާއި ތަކެތި ކުރީގެ ގޮތް، އެ إِلٰهُ ގެ މިނިވަންކުރުގެ ދަރުން،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބަހައި ދަރުވެރިކަންދެއްވީއެވެ.

219– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

އެއީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަޖަލު ހަމަވެއްޖެއުމަށް ދާންދެން، އެ ތަކެތީން ތިޔަބައިމީހުން
ފައިދާ ލިބިގަތުމަށް ޓަކައެވެ.[220]

وَٱللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظِلَٰلًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنَ ٱلْجِبَالِ أَكْنَٰنًا وَجَعَلَ
لَكُمْ سَرَٰبِيلَ تَقِيكُمُ ٱلْحَرَّ وَسَرَٰبِيلَ تَقِيكُم بَأْسَكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ يُتِمُّ نِعْمَتَهُۥ
عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ ﴿٨١﴾

﴿81﴾ އަދި ތިޔަބައިމީހުން އަވީން ސަލާމަތްވުމަށް، ޚަލްޤުކުރެއްވިތަކުން ލިބިގަތުމަށް ޓަކައި،
ހިޔާތަކައި ގަސްތަކާ އަދި އެ ނޫން ވެސް އެ ފަދަ ތަކެތި ލައްވައި، އެ ތަކެތީން
ހިމާޔަތްވާނޭ ގޮތް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި، الله ﷻ މިންވަރުކޮށްދެއްވިއެވެ.
އަދި ބޭނުން ޖެހިއްޖެ ވަގުތަކު، ޚަލްޤުކުރެއްވިތަކުން ލިބިގަތުމަށް ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ވަޅުކަޅިތަކުގެން ތިބޭނޭ ހުރަގަ ފަދަ ތަންތަން ފަރުބަދަތަކުގައި ލެއްވިއެވެ.
އަދި ހޫނުކަމުން ސަލާމަތްވުމަށް ބޭނުންކުރާނޭ ހެދުންތަކެއް، ކަފާއި
ކޮއްޓި ފަދަ ތަކެތީން ތައްޔާރުކުރުމަށް ގޮތް ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި،
އެ إِلٰهُ މުދުވެރިކޮށްދެއްވިއެވެ.

އަދި ހަނގުރާމައިގެ ވައިރާނގައި ތިމާގެ ނަފްސު ދިފާއުކޮށް ރައްކާތެރިވުމަށް
ބޭނުންކުރާނޭ ދަގަނޑު ދަގަނޑާއި އަށްޖެހަ ފަދަ ތަކެތި ހެދުން ގޮތް ވެސް،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޓަކައި، އެ إِلٰهُ މިންވަރުކޮށްދެއްވިއެވެ. އަދި މި ފަދަ ގިނަގުނަ
ނިޢުމަތްތައް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އެ إِلٰهُ ދެއްވާ ފުރިހަމައިން، ބަރުދު ދިނުމަށްގެން ހަސްތޫރުން
ފުރިހަމަވާއި، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެ ދީން ގަބޫލުކޮށް ދެއްވުމުގެ ނިޢުމަތް ވެސް،
އެ إِلٰهُ ވަނީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވައިފައެވެ.

220– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އެއީ، އެ إِلٰهُގެ އަންގަވަފައި އަމުރުފުޅުތަކެއް ބޮޑުކަމާއި ކިބުރުވަންތަވެ،
ތިޔަބައިމީހުންކުރާ ހުރިހައި އަޅުކަމެއް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهަށް ޚާލިޞްކުރުމަށެވެ.
އަދި ތިޔަބައިމީހުންކުރާ އަޅުކަމުގައި އެއްވެސް އެއްޗެއް އަދި ފަރާތެއް ވިޔަސް،
އެ إِلٰهާ ބައިވެރިކޮށް ޝިރުކުނުކުރުމަށެވެ.221

فَإِن تَوَلَّوْاْ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ ٱلْبَلَٰغُ ٱلْمُبِينُ ﴿٨٢﴾

﴿82﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިޔަ ރަސޫލާއަށް، الله سبحانه وتعالى ދެއްވި މުޢުޖިޒާތްތައް
މުޝްރިކުންނަށް ފެނި، ތިޔަ ރަސޫލާއަށް ދެއްވުން ރިސާލަތުގެ ތެދުކަން
ދުރުވެ ބަޔާންވެ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހުއްޖަތް ގާއިމުވެވަން ވަރު ވެސް،
އެބައިމީހުން، ތިޔަ ރަސޫލާގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލުނުކޮށް ދެކޮޅުހަދައި، އެ ދަޢުވަތުން
ފުރަގަސްދީ މޫނު އަނބުރައިފި ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ ކަމާމެދު، ތިޔަ ރަސޫލާ
ހިތާމަފުޅުނުކުރައްވާށެވެ!

އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް ލާޒިމީ، އެ ދީނަކާއިގެން،
ތިޔަ ރަސޫލާ ފޮނުއްވުނު ދީން، ވިސްނަވައިދިނުން ބަޔާންކޮށްދިނުމެވެ، އެ ދީނުގެ
ހުކުމްތައް އެބައިމީހުންނަށް އިއްވައިދިނުމުގެ ވަސީލަތްތަކުން އެކަށީގެންވެއެވެ. ހިދާޔަތު
ދިނުމަކީ އެއީ މީހުންނަށް ހިދާޔަތް ދެއްވުމަކީ، ތިމަން إِلٰهަށް ނިސްބަތްވެގެންވާ
ކަމެކެވެ.222

يَعْرِفُونَ نِعْمَتَ ٱللَّهِ ثُمَّ يُنكِرُونَهَا وَأَكْثَرُهُمُ ٱلْكَٰفِرُونَ ﴿٨٣﴾

221– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
222– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿83﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ﷲ ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން ދެއްވުން ނިޢުމަތްތަކަށް ބަލާއި،
ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهَއަށް ޢިބާދަތްކުރުން، އެ إِلٰهَއަށް ޝުކުރުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި،
އެ إِلٰهُ ދޫކޮށްލައި އެހެނިހެން ދޭވަތަކަށް ޢިބާދަތްކުރުން، އެ ނިޢުމަތްތަކަށް މުޝްރިކުން
އިންކާރުކުރަނީ، އެ ނިޢުމަތްތައް އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވީ، އެ إِلٰهُ ކަން ރަނގަޅަށް
އެނގޭން ތިބެއެވެ. އަދި މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ގިނަ މީހުންނަކީ، އެ إِلٰهُ ދެއްވި
ނިޢުމަތްތަކަށް އިންކާރުކުރާ ކާފިރުވާ އަދި، އެ إِلٰهُގެ އެއްކަލައުވެރިކަން ޤަބޫލުނުކުރާ
މީހުންނެވެ.[223]

ދަންނާށެވެ! މި އާޔަތުގެ ތަފްސީރުގައި، الْإِمَامُ السُّدِّي ﵁ ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ.
މި އާޔަތުގައި ބުނާ ނިޢުމަތުގެ މުރާދަކީ، مُحَمَّدُ ﷺއަށް ރަސޫލުކަން ދެއްވައި
މުޝްރިކުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުމެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލާ ގެންނެވި ދީނާއި ތަޢާލީމް،
މުޝްރިކުންނަށް ރަނގަޅަށް އެނގެއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު ވެސް، މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން
ގިނަމީހުން، އެ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކޮށް ކާފިރުވެ، އެ ރަސޫލާގެ ދީނަށްވެސް
އިންކާރުކުރެއެވެ.[224]

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِن كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا۟ وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٨٤﴾
﴿84﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ޤިޔާމަތް ދުވަހުގެ ދުވަހުން، ހިނގާނޭ ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން
ހަނދާންކުރައްވާށެވެ، އެ ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކައިން، މުޝްރިކުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ
ހަބަރުދެއްވާށެވެ! އަދި އުޗަތުގެ ފިލާވަޅުގަނޑެވެ! އެ ދުވަހުން، ކޮންމެ
އުންމަތަކުންވެ، އެ އުންމަތެއްގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިވެރިއަކު، އުޗަތުގެ
ތެރެއިން، ނިކުން إِلٰهُ ފޮނުއްވާނެއެވެ.

223– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
224– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

އަދި އެ ހެކިވެރިޔަކީ، ކޮންމެ އުންމަތަކުން ވެސް، އެ އުންމަތެއްގެ މީހުންގެ ގާތަށް ފޮނުއްވުނު ރަސޫލާއެވެ. ވުމާއެކު، ކޮންމެ ރަސޫލަކު ވެސް އެ ރަސޫލެއްގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، އެ ރަސޫލެއްގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލުކޮށް އީމާންވި މީހުންގެ މައްޗަށާއި، އެ ރަސޫލެއްގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލުނުކޮށް ކާފިރުވި މީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިދެއްވާނެއެވެ. އަދި، އެ ރަސޫލެއްގެ ޤައުމުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، އެ ރަސޫލެއްގެ ދަޢުވަތު ޤަބޫލުނުކޮށް ކާފިރުވި މީހުން ހިންގައި އުޅުނު ދޮގުވެރިކަމާއި، ބަޣާވާތްތެރިކަމާއި، ކުފުރުވެރިކަމާމެދު، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ޢުޛުރުދެއްކުމުގެ ހުއްދަ އެ ކާފިރުންނަކަށް ނުދެވޭނެއެވެ.

އަދި، އެބައިމީހުންގެ ވެރި إلهُ ގެ ރުހިވޮޑިގަތުން އެދި، އެ إلهُ ގެ ޙަޟްރަތަށް ރުޖޫޢަވެ، ތައުބާވެ، އެ إلهُ ރުއްސަވާ މަގަށް އެނބުރި އައުމުގެ ފުރުޞަތު ދެއްވާނޭ ބަޔަކު ކަމުގައި، އެ ދުވަހުން އެބައިމީހުން ނުވެއެވެ. އަދި އަލުން ދުނިޔެއަށް އައިސް ހެޔޮ ޢަމަލުކުރުމަށް ޓަކައި ވަގުތު ދެއްވާނޭ ކަމުގައި ވެސް އެބައިމީހުން ނުވެއެވެ. ސަބަބަކީ، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތަށް ރުޖޫޢަވެ، ތައުބާވެ ހެޔޮ ޢަމަލުކުރުމުގެ ވަގުތު ފާއިތުވެ ގޮސް، ހިސާބުބެލުމާއި ޖަޒާދިނުމުގެ ދުވަސް އައިސްފައިވާ ކަމެވެ. ދަންނާށެވެ! ޢަމަލުކުރުމުގެ ވަގުތަކީ، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތުގެ ދުވަސްތަކެވެ.[225]

وَإِذَا رَءَا ٱلَّذِينَ ظَلَمُواْ ٱلْعَذَابَ فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿٨٥﴾

﴿85﴾ އަދި، الله ﷻ ގެ އެއްކަލަންވަންތަކަން ދޮގުކޮށް ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް އަނިޔާވެރިވި މީހުންނަށް ފެންނާ ޢަޛާބު، އާޚިރަތުގެ ދުވަހުން އެބައިމީހުންނަށް ފެނުނު ހިނދު، އެ ޢަޛާބުން ކޮންމެ ކުޑަ މިންވަރެއް ވިޔަސް އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން ލުއިނުކުރައްވާނެއެވެ.

225– صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي

އަދި ކިޔަންދު ކުޅަ މުޅިހަރަކާތް ވިޔަސް ދެއްކި، އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާ ޢަޛާބު
ލުއިކޮށްދެއްވާނެ ބަހަކު ކުރުގައި ވެސް އެބައިމީހުން ނުވެދެވެ. ވުޖޫދުކު،
އަބަދުގެއަބަދަށް އެ ޢަޛާބުގައި އެބައިމީހުން ދެމިތިބޭނެއެވެ.226

وَإِذَا رَءَا ٱلَّذِينَ أَشۡرَكُواْ شُرَكَآءَهُمۡ قَالُواْ رَبَّنَا هَٰٓؤُلَآءِ شُرَكَآؤُنَا ٱلَّذِينَ كُنَّا
نَدۡعُواْ مِن دُونِكَۖ فَأَلۡقَوۡاْ إِلَيۡهِمُ ٱلۡقَوۡلَ إِنَّكُمۡ لَكَٰذِبُونَ ٨٦

﴿86﴾ އަދި ބުދުތަކާއި އެ ނޫން ވެސް ބައެއް ތަކެއްޗަކީ، الله ﷻ އަށް ބައިވެރިން
ކުރިމީހުން ދުވަހުން، ޤިޔާމަތްދުވަހު އުޅުނުއިރު އެ ތަކެއްޗަށް އެ މުޝްރިކުން އަޅުކަންކުރި
އުޅުނު ތަކެތި، ޤިޔާމަތުގައި ދުށުމުން އެ ބައިމީހުންނަށް ފެނިއްޖެ ހިނދު، الله ﷻ ގެ
ހަޟްރަތުގައި އެބައިމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ އަހަރެމެންގެ ވެރި ރަސްކަލާނގެވެ!
މި ތިބީ ފެންނަނީ، ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، އިބަ إِلٰهَ އާ އެކު ތަކެތި ބައިވެރިކޮށް،
އިބަ إِلٰهُ ކުރައްވައި، އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރި އަޅުކަންކޮށް އުޅުނު ތަކެއްޗެވެ.

މި ދުވަހުން، الله ﷻ ގެ ހަޟްރަތުގައި މުޝްރިކުން ދަންނަވާލުމުން، އެ ބައިމީހުންގެ
އެ ބަސް ރައްދުކުރާ ހާލު، އެ ކަލާނގެތަކާއި އެ ތަކެއްޗަކަށް އަޅުކަންކުރި މީހުންނަށް،
އެބައިމީހުން އެ އަޅުކަންކުރި ތަކެތި ބުނާނެއެވެ. އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
ތިޔަބައިމީހުންނަކީ، ދޮގުވެރިންނެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަފަރާތްތަކުން
އަޅުކަންކުރިގޮތަށް، ފަހަރެއްގައި ވެސް، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަމުރެއް
ނުކުރަމެވެ. އަދި ތިޔަފަރާތްތަކަށް، އަޅުކަންކުރުން ބައިވެރިކުރުމާ ފަރާތްތަކުން
ކުރުގައި ވެސް، ޤަބޫލުކުރަމުން ވެސް ތިޔަފަރާތްތަކުން ނުކުރައްވަމެވެ.

226- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ވީހާ، ތިޔަބައިމީހުންކުރި ޝިރުކުގެ ބަދަލުތަކުގެ ހުރިހައި މަރާތިބުތަކުގައި، ހަމައެކަނި ތިޔަބައިމީހުންނަށެވެ.227

وَأَلۡقَوۡاْ إِلَى ٱللَّهِ يَوۡمَئِذٍ ٱلسَّلَمَۖ وَضَلَّ عَنۡهُم مَّا كَانُواْ يَفۡتَرُونَ ٨٧

(87) އަދި ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެންމެހައި ކާފިރުވެރިންނަށް އެބައިމީހުންގެ ކިބައިގައިހުރި ދެރަކަމާއި، ނިކަމެތިކަމާއި، ކިޔަމަންތެރިކަމާއި، އެއްވެސް ބާރެއް ނެތިކަން ޤަބޫލުކުރެވި، އެ އިލާހަށް ކިޔަމަންތެރިވެ، އެބައިމީހުންގެ ހުރިހައިކަމެއް، الله ﷻ އަށް ހަވާލުކުރާނެއެވެ.

އަދި، الله ﷻ ގެ އަމުރުފުޅުން ބޯލަނބައި ކިޔަމަންތެރިވުމުން ތަކައްބުރުވެ ތިބިކަން، އެ މުޝްރިކުން ދޫކޮށްލާނެއެވެ. އަދި އެ ތަކުރި އެބައިމީހުންނަށް ޝަރީޢަތްތެރިވާން ކަމަށް ބުން، އެ ތަކާޅްކަން އެބައިމީހުން އަޅުކަންކޮށް އުޅުނު ބާތިލު އިލާހުންތައް އެބައިމީހުންގެ ކިބައިން ދުރުވެވެ، އެ ތަކާޅި އެބައިމީހުންނަށް ގެއްލިދާނެއެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެބައިމީހުން އެ ތަކާޅްކަން އަޅުކަންކުރި އުޅުނު އިލާހުންތައް، އެބައިމީހުންނަށް ޝަރީޢަތްތެރިވާން ކަމަށް ބުން، އެބައިމީހުން އެ ދޮގުކަމާއި އުޅުނު ޤަޞްދުކަމާ، އެބައިމީހުން ހަދައި އުޅުނު ބޮޑާކަން ދޮގުވެގެންވެއެވެ.228

ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَصَدُّواْ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ زِدۡنَٰهُمۡ عَذَابٗا فَوۡقَ ٱلۡعَذَابِ بِمَا كَانُواْ يُفۡسِدُونَ ٨٨

227– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

228– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿88﴾އޭ ރަސޫލާއެވެ! اللهُ ﷻ އަށް ކާފިރުވެ، އިބަ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކޮށް
އިންކާރުކޮށް، اللهُ ﷻ ގެ ދީނަށް ވަންނުމުގެ މަގު، މީސްތަކުންނަށް ބަންދުކުރި މީހުންނަށް،
ޢަޛާބުގެ މައްޗަށް ޢަޛާބުދެއްވައި، އެބައިމީހުންނަށް ލިބޭ ޢަޛާބު، ތިމަން اللهُ
އިތުރުކުރައްވާހުށީމެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނާމެދު އެ ގޮތަށް ކަންތައްކުރެއްވޭނީ،
اللهُ ﷻ ގެ އަޅުކަމުން މަގުފުރައްދައި، ބިންމަތީގައި ފަސާދަކޮށް، اللهُ ﷻ އަށް އުރެދި
ކާފިރުވުމުގައި ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިޔުމުގެ ސަބަބުންނެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވޭނެ ޢަޛާބަކީ، އެބައިމީހުންގެ ދެބައިގައިހުރި
ކާފިރުކަމުގެ ސަބަބުން ދެއްވާ ޢަޛާބާއި، اللهُ ﷻ ގެ ދީނަށް ވަންނުމުގެ މަގު، މީސްތަކުންނަށް
ބަންދުކުރުމުގެ ސަބަބުން ދެއްވާ ޢަޛާބެވެ.[229]

وَيَوۡمَ نَبۡعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٖ شَهِيدًا عَلَيۡهِم مِّنۡ أَنفُسِهِمۡۖ وَجِئۡنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ
هَٰٓؤُلَآءِۚ وَنَزَّلۡنَا عَلَيۡكَ ٱلۡكِتَٰبَ تِبۡيَٰنٗا لِّكُلِّ شَيۡءٖ وَهُدٗى وَرَحۡمَةٗ وَبُشۡرَىٰ
لِلۡمُسۡلِمِينَ ٨٩

﴿89﴾އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ކޮންމެ އުންމަތަކުންމެ، އެ އުންމަތެއްގެ މީހުންގެ
މައްޗަށް ހެކިދޭން ހެކިވެރިޔަކު އެ އުންމަތުގެ މީހުންގެ ތެރެއިން، ތިމަން إِلٰهُ
ޤާއިމުކުރައްވާ ދުވަސް ހަނދުމަކުރައްވައި، އެ ދުވަސް މީސްތަކުންނަށް
ހަނދާންކޮށްދެއްވާށެވެ! ދަންނާށެވެ! ކޮންމެ އުންމަތެއްގެ މީހުންގެ މައްޗަށްމެ
ހެކިދެއްވާނީ، اللهُ ﷻ ގެ ރަސޫލަކުން، އެބައިމީހުންގެ ގޮތުން، ރަސޫލުކަމައިގެން
ފޮނުއްވުން، އެބައިމީހުންގެ ބަހުން، ވާހަކަފުޅުދައްކަވައި އުޅުއްވި، އެބައިމީހުންގެ
ތެރެއިންވާ ރަސޫލެކެވެ.

229- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ދުވަހަކީ، އިބަ ރަސޫލާގެ އުންމަތުގެ މީހުންގެ މައްޗާ އަދި އެންމެހައި
އުންމަތްތަކުގެ މީހުންގެ މައްޗަށް ހެކިދެއްވާ ހެކިވެރިއަކު ކަމުގައި، އިބަ ރަސޫލާ
ގެންނަވައި، އެންމެހައި މީސްތަކުންގެ ތެރެއިން، ކިޔަން إِلٰهُ، އިބަ ރަސޫލާ
ބާސިދުކުރައްވާނޫ ދުވަހެވެ. އަދި، އިބަ ރަސޫލާގެ މައްޗަށް، ކިޔަން إِلٰهُގެ ފޮތް،
ކީރިތި ޤުރުއާން، ކިޔަން إِلٰهُ ބާވައިލައްވައިފީމެވެ. އެއީ، އެ ފޮތުގައިވާ އެންމެހައި
ވާހަކައެއް މީސްތަކުންނަށް ބަޔާންކޮށްދެއްވައި، ހިދާޔަތާއި ރަޙްމަތާއި މަގުދައްކާދޭ
ބުޝާރާއި، އެ ނޫން ވެސް އެ ފޮތުގައިވާ އެންމެހައި ކަންތައްތައް ވަޙީކުރި
މީސްތަކުންނަށް އަންގަވައި، އެ ކަންތައްތައް ސާފުކޮށްދެއްވުމަށެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެ ފޮތުގައި ވެސް، އީމާންކަމާއި އިސްލާމްކަމަކީ ކޮބައިކަމާއި،
އަޅުކަމުތަކާއި، ޝަރީޢަތްތަކާއި، ވައުދުގެ ބަސްތަކުތަކާއި، ވައީދުގެ ބަސްތަކުތަކާއި،
ޙަލާލު ކަންތައްތަކާއި، ޙަރާމު ކަންތައްތަކާއި، ތަހުޒީބީ ކަންތައްތަކާއި، އިޤްތިޞާދީ
ކަންތައްތަކާއި، ދީނީ ކަންތައްތަކާއި، ސިޔާސީ ކަންތައްތަކާއި، އިޖްތިމާޢީ މީހުންގެ
ވާހަކަތަކާއި ފަދަ އަންނަނީ މީހުންގެ ވާހަކަތަކާ އަދި އެ ނޫންވެސް މީސްތަކުންނަށް
އެނގެންޖެހޭ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުގެ ވާހަކަތަކެވެ.

ވީމާއެކު، އެ ފުރުޤާނުގައިވާ ވާހަކަތައް ބަޔާންކޮށް، އެ ފޮތް ދަލީލެއް ކަމުގެ
މުސްލިމުންނަށް، އެ ފޮތް ވާނީ، ހިދާޔަތެއް ކަމުގައާއި ރަޙްމަތެއް ކަމުގައެވެ.
އަދި އެ ފަދަ މުސްލިމުންނަށް ސުވަރުގޭގެ މަތިވެރި ނިޢުމަތްތަކުގެ ބުޝާރާގެ
އުފާވެރި ޚަބަރުދީނުމު ފޮތެއް ކަމުގައެވެ. އަދި ސުވަރުގޭގެ ދިރިއުޅުމާއި ފުރިހަމަކަން
އެ ފޮތުގައި ބަޔާންކޮށްދެއްވައިފައި ވާ ގޮތެވެ.[230]

230- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

إِنَّ ٱللَّهَ يَأۡمُرُ بِٱلۡعَدۡلِ وَٱلۡإِحۡسَٰنِ وَإِيتَآيِٕ ذِي ٱلۡقُرۡبَىٰ وَيَنۡهَىٰ عَنِ ٱلۡفَحۡشَآءِ وَٱلۡمُنكَرِ وَٱلۡبَغۡيِۚ يَعِظُكُمۡ لَعَلَّكُمۡ تَذَكَّرُونَ ﴿٩٠﴾

(90) ހަމަކަށަވަރުން، މި ދުނިޔޭގައި، اللهُ ﷻ ގެ އަޅުތަކުންނަށް، އެ إِلٰهُ، އަދުލުވެރިކަމާއި އަންގަވައިފައި ވަނީ، އެ إِلٰهُ ގެ ޙައްޤުތަކާ އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުތަކުންގެ ޙައްޤުތަކަށް ޙައްޤުއަދާކުރުމެވެ، އަދުލު އިންސާފު ގާއިމުކުރުމެވެ. ހަމަ، اللهُ ﷻ ގެ ޙައްޤުތަކަށް ޙައްޤުއަދާކުރުމުގައި އަދުލުވެރިވުމަކީ، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުކަންވެރިކަން ޙަޤީޤަތުން ފުރިހަމަކޮށް، އެ إِلٰهަށް ޚާއްޞަކޮށް އަޅުކަންކުރުމެވެ، އެ إِلٰهَ ޝަރީޢަތްތަކަށް ތަބާވުމެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުތަކުންގެ ޙައްޤުތަކަށް ޙައްޤުއަދާކުރުމުގައި އަދުލުވެރިވުމަކީ، އެމީހުންގެ ޙައްޤުތައް ދޭންވީ ގޮތަށް ފުރިހަމައަށް ދިނުމެވެ. އަދި މި ދުނިޔޭގައި، اللهُ ﷻ ގެ އަޅުތަކުންނަށް، އެ إِلٰهُ، އަންގަވައި ވަނީ، އެ إِلٰهُ ގެ ޙައްޤުތަކާއި، އެ إِلٰهُ ގެ އަޅުތަކުންގެ ޙައްޤުތަކަށް ޙައްޤުއަދާކުރުމުގައި އިޙްސާންތެރިވުމަށެވެ. اللهُ ﷻ ގެ ޙައްޤުތަކަށް ޙައްޤުއަދާކުރުމުގައި އިޙްސާންތެރިވުމަކީ، އެ إِلٰهُ ދެކެވަޑައިގަންނަވާ ކަމަށް ޔަޤީނުން ޤަބޫލުކުރައްވާ ގޮތުން އަޅުކަންކުރުމެވެ.

އަދި އަޅުތަކުންގެ ޙައްޤުތަކަށް ޙައްޤުއަދާކުރުމުގައި އިޙްސާންތެރިވުމަކީ، އެމީހުންގެ ޙައްޤުގައި، ވާޖިބު ޙައްޤުތަކަށްވުރެ، ތިމާގެ ފަރާތުން ގިނައިން އެއް ކަމެއް ދިނުމެވެ. އަދި، މި ދުނިޔޭގައި، اللهُ ﷻ ގެ އަޅުތަކުންނަށް، އެ إِلٰهُ، އަންގަވައި ވަނީ، ގާތްތިމާގެ މީހުންނަށް ދަރުމަ ދިނުމާއި، ގާތްތިމާގެ މީހުންނާ ހެޔޮގޮތުގައި، އެކުވެރިކަމާއި އުޅުމަށެވެ.

އަދި މި ދުނިޔޭގައި، الله ﷻ ގެ އަމުރުތަކާނުލަން، އެ إِلٰهُ، ނަހީކުރައްވަނީ، ހަޖިހުއްދު
ބަޔާން ބަސްފުޅުތަކުގައި، ޢާބިދު އަދަލުވެރިކަމާއި، އެ ނޫން ވެސް އެންމެހައި
މުސްލިމުންގެ ކަންކަމުގައި އަދަލުވެރިވުމެވެ. އަދި މިސްކީނުންނަށް އުދަގޫކަން އަނިޔާކަން
ގެނެސްދިނުމާއި، ބިންމަތީގައި ފަސާދަކަން ފެތުރުމެވެ. الله ﷻ ތިޔަބައިމީހުންނަށް
މި ފަދަ ނަސޭހަތްތައް ދެއްވަނީ، އެ إِلٰهُ، ނަހީކުރެއްވި އެންމެހައި ކަންތައްތަކުން
ދުރުވެ އެއްކިބާވުމުން، ތިޔަބައިމީހުން ފިކުރުކޮށް ނަސޭހަތް ހިފައި، ކަލޭގެފާނަށް
އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށް ތިޔަބައިމީހުން ފިކުރު ކުރައްވާތީ
ބޭނުންފުޅުކަމަށް ހިތަކުން ޤަބޫލުކޮށް ކަށަވަރު ކުރުމެވެ.[231]

ޤަބޫލުކުރާށެވެ! މުސްލިމުންނޭވެ، الله ﷻ އަށް އުޅުއްވާ އެންމެހައި ކަންތައްތަކުގެ.

وَأَوۡفُواْ بِعَهۡدِ ٱللَّهِ إِذَا عَٰهَدتُّمۡ وَلَا تَنقُضُواْ ٱلۡأَيۡمَٰنَ بَعۡدَ تَوۡكِيدِهَا وَقَدۡ جَعَلۡتُمُ
ٱللَّهَ عَلَيۡكُمۡ كَفِيلًاۚ إِنَّ ٱللَّهَ يَعۡلَمُ مَا تَفۡعَلُونَ ﴿٩١﴾

(91) އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، الله ﷻ ވާޖިބުކުރައްވާ ހުރި ކަމެއް
ކުރުމަށް ޢަހުދުވެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކުގެ މައްޗަށް، އެ ފަދަ
ކަމެއް ތިޔަބައިމީހުން ވާޖިބުކޮށްފި ނަމަ، އެ ކަމެއްކަން، އެ ޢަހުދުއް ތިޔަބައިމީހުން
ފުއްދާށެވެ! އަދި، الله ﷻ ގެ ނަންފުޅުގަ، ހުވަ ކަމަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ކުރާ
ހުވައިތަކާއި ޢަހުދުތައް ވެސް ތިޔަބައިމީހުން ފުއްދާށެވެ! އަދި އިސްތިޤާމް ދިނާ
ހިފުމަށް ގޮތުގަމިސް، ތިޔަބައިމީހުން އެއް ބަސަކު އަނެއް ބަހަކާ ޚިލާފުވާ ގޮތަށް
ޢަހުދުތައް ވެސް ފުއްދައި، އެ ޢަހުދުތައް ތިޔަބައިމީހުން ފުރިހަމަކުރާށެވެ!

231– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ ޢަހްދުތަކާއި ހުވާތައް ގަދަކޮށް ކަށަވަރުކުރުމަށް ފަހު،
އެ ޢަހްދުތަކާއި ހުވާތައް ތިޔަބައިމީހުން އުވައިނުލާށެވެ! އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން،
އެ ޢަހްދުތައްކޮށް ހުވާކަށަވަރު ކުރިއިރު ތިޔަބައިމީހުން ވަނީ، އެ ޢަހްދުތަކާއި ހުވާތައް
ފުއްދާނޭ ކަމަށް ބުން، އެ ކަމުގެ މައްޗަށް، الله سبحانه وتعالى ހެކިކޮށްފައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން،
ތިޔަބައިމީހުންކުރާ އެންމެހައި ކަންތައްތައް، الله سبحانه وتعالى ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.
ވުމާއެކު، އެ ކަންކަމަށް ޖިހުން ބައްދު ޖަޒާ ނުވަތަ ސަޒާ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް،
އެ إِلٰهُ ދެއްވާނޭ ކަން ކަށަވަރެވެ.232

وَلَا تَكُونُوا۟ كَٱلَّتِى نَقَضَتْ غَزْلَهَا مِنۢ بَعْدِ قُوَّةٍ أَنكَـٰثًا تَتَّخِذُونَ أَيْمَـٰنَكُمْ دَخَلًۢا
بَيْنَكُمْ أَن تَكُونَ أُمَّةٌ هِىَ أَرْبَىٰ مِنْ أُمَّةٍ ۚ إِنَّمَا يَبْلُوكُمُ ٱللَّهُ بِهِۦ ۚ وَلَيُبَيِّنَنَّ لَكُمْ
يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ مَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٩٢﴾

﴿92﴾ އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކޮށްފައިވާ ޢަހްދުތައް އުވައިލައި، އެ ޢަހްދުތަކާ ޚިލާފުވާ
ބަޔަކު ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ނުވާށެވެ! އެހެނީ، ޢަހްދުތަކާ ޚިލާފުވާ ބަޔަކު
ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވެއްޖެ ނަމަ ތިޔަބައިމީހުން ވާހުރީ، އުއިގަދައި، ޗޮރިއަދައި
ހަރުކުރުމަށް ފަހު، އޭނާ އެ ހިދި ޗޮނި ސުއަމަކޮށް ނިއުމަދައި، ކޮށި ހަރުގާކަށް
ކުދިކުދިކުރި އަންހެނުން މިހާ ފަދައިންނެވެ.

އަދި ކަލޭމެން ކުރުމަށް އެއްބަސްވެ ޢަހްދު ކުރުމަށް ފަހު، އެ ކަން ކުރާނޭ ކަމުގެ
ޔަޤީންކަން ދިނުމުގެ ގޮތުން ކުރާހުވައަކީ، އެ ކަމުގެ ޔަޤީންކަން ދޭތޯ ފުރުޞަތު،
މަކަރާއި ހީލަތްހަދައި، ޚިޔާނާތްތެރިވުމުގެ ގޮތުން ކުރާހުވައެއް ކަމުގައި ވެސް،
ތިޔަބައިމީހުން ނަހަދާށެވެ. ވީމާ، އެ ކަން އެ ގޮތަށް ނުކުރާށެވެ!

232- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ބަޔަކާ އެކު ކަމެއް ކުރުމަށް ޢަހްދުވެ، އެއްބަސްވެ، އެ ކަން ކުރާނޭ ކަމުގެ ޔަޤީންކަން ދިނުމުގެ ގޮތުން ހުވާ ކުރުމަށް ފަހު، އެ ބަޔަކާ އެކު ޢަހްދުކުރި މީހުންނަށްވުރެން މުދަލް ގިނަ ނުވަތަ ޢަދަދު ގިނަ ނުވަތަ އެ ބައެއްގެ ފަރާތުން ގިނަގުނަ ފައިދާތައް ލިބިދާނޭ ކަމަށް ބެލެވޭ ބަޔަކު ފެނުނު ކަމުގައި ވިއަސް، ކުރީން ތިޔަބައިމީހުން އެ ބަޔަކާ އެކު ކުރިޢަހްދު ބާޠިލުކޮށް، އެ ޢަހްދު އުވައިނުލާށެވެ!

ހަމަކަށަވަރުން، ޢަހްދު ފުރިހަމަކުރުމަށް الله ﷻ އަމުރުކުރައްވައި، އެ ޢަހްދާ ޚިލާފުވުން ނަހީކުރައްވައިފައި ވަނީ، އެ إِلٰهُގެ އަމުރުފުޅުތަކާއި ނަހީތަކަށް ތިޔަބައިމީހުން ކިޔަމަންތެރިވާ މިންވަރު، އެ إِلٰهُ، ބޮޑަށް ދެނެވޮޑިގެންވާ އެވެ، ތިޔަބައިމީހުންގެ ގޮތް ބައްލަވައި، ތެދުވެރިންނާއި ދޮގުވެރިން ވަކިކުރައްވައި ތިޔަބައިމީހުން އިމްތިޙާނުކުރެއްވުމުގެ ގޮތުންނެވެ. އަދި ދުނިޔޭގައި އުޅުނުއިރު، الله ﷻ އަރާއި، އެ إِلٰهُގެ ޝަރީޢަތާ ގެންނެވި އިމާނުގެ، ތިޔަބައިމީހުން އެ ކަންކަމާ ޚިލާފުވެއްޖެ ކަންކަމުގެ ބަޔާންކޮށް ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ތިޔަބައިމީހުންނަން، އެ إِلٰهُ، ބަޔާންކޮށްދެއްވައި، އެ ކަންތައްތައް ފުރިހަމަކުރައްވާން ކަން ކަށަވަރެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުން ކުރަ ހުވާތަކާއި އަހްދުތަކާ ޚިލާފުވެ، ތިޔަބައިމީހުންކުރި ޚިޔާނާތްތަކުގެ ބަޔާންކޮށް ވެސް، އެ ދުވަހުން ފާހަގަކުރައްވައި، އެ ކަމުގެ ޖަޒާ، ތިޔަބައިމީހުންނަން، އެ إِلٰهُ ދެއްވާނެއެވެ.[233]

وَلَوْ شَآءَ ٱللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَٰحِدَةً وَلَٰكِن يُضِلُّ مَن يَشَآءُ وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ ۚ وَلَتُسْـَٔلُنَّ عَمَّا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾

233- تَفْسِيرُ تَيْسِيرِ الْكَرِيمِ الرَّحْمَنِ لِلإِمَامِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ السَّعْدِي وَالتَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

(93) އަދި، الله ﷻ އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، ހަމަކަހަލަވެގެން ވެސް، ތިޔަބައިމީހުން
އެންމެންނަކީ އެއް އުންމަތެއްގެ ބައެއް ކަމުގައި ލެއްވައި، ތިޔަބައިމީހުން އެންމެންނަށް
ހިދާޔަތުގެ މަގު ދެއްކެވީހެވެ. އަދި އެ ކަން އެ ގޮތަށް އިރާދަކުރެއްވި ނަމަ، އެންމެހައި
މީސްތަކުން ވެސް ވީހީ، الله ﷻ ގެ އަމުރުކުރެއްވުންތަކަށް ތަބާވާން ޖަބުރުކުރެއްވުމާ އެކު،
مُحَمَّدُ ﷺ ގެންނެވި ރިސާލަތު ތަބާކުރާ މުސްލިމުން ކަމުގައެވެ. އަދި، އެ إِلٰهއަށް
ކިޔަމަންތެރި މުއުމިނުންގެ ގޮތުގައި އުޅުން ތިޔަބައިމީހުން އެންމެންގެ މައްޗަށް
ވާޖިބުކުރެއްވިއެވެ.

އެހެންކަމުން، ތިމާއަށް ހިތްޕުޅާ އިޚްތިޔާރުގެ ދަރުމް، ދެކުނުމުގެ މަގު
އިޚްތިޔާރުކުރާ މީހާއަށް އެ މަގުން ހިނގުން، އެ إِلٰهُ، ދޫކޮށްލައްވާފައެވެ.
އަދި، އެ إِلٰهُގެ ރުހިވޮޑިގަންނަވައެވެ. އަދި ހިދާޔަތުގެ މަގު އިޚްތިޔާރުކުރާނަމަ،
އިސްލާމް ދީނުގައި ގޮތަށް އުޅުމަށް ރަޖާދު ކަލޭގެ މީހާއަށް، އެ މަގުން ހިނގުން،
އެ إِلٰهُ، ދޫކޮށްލައްވާފައެވެ. އެހީ، އެ إِلٰهُގެ އެހީވެރިވަންތަކަމައި ދެއްވާ ޝުކުރުވެރިވަންތަކަމެވެ.
އަދި އެ ހުކުމަށް ކަމެއްގެ ނިޔަމަ، الله ﷻ ގެ އަޒީޒުލްޙަ އިލްމުފުޅުގައިވާ
ގޮތުގެ މަތިން ވެއެވެ.

އަދި ހަމަހަމަވެގެން، ދުނިޔޭގައި ތިޔަބައިމީހުން ކޮށްއުޅުން އެންމެހައި ކަންތައްތަކާ ދޭ،
ގުޅޭގޮތުން ދުވަހުން ތިޔަބައިމީހުންނާ ސުވާލުކުރެއްވޭނެއެވެ. އެއީ، ތިޔަބައިމީހުން،
އެ إِلٰهُ، އަމުރުކުރެއްވި ކަންތައްތައް އެ އަމުރުކުރެއްވި ގޮތަށްތޯ، ނަހީކުރެއްވި
ކަންތައްތަކުން ދުރުން ދުރުވޭ އުޅުނު މިންވަރު، އެ إِلٰهُ، ބޭރަށް ދެންނެވިގެންވާ އެވެ،
އެ ކަން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްކަވައި ފަރުދާކުރެއްވިކަމީ.

ދީން އުނގަންނަވާ، އެ ކަންކަމަށް ލިބޭނެ ހަރުދަނާ ޖަޒާ ނުވަތަ ސަޒާ، ޤިޔާމަތްދުވަހުން
އެ إِلٰهُ ދެއްވާނޭ ކަން ވެސް ކަށަވަރުވޭ.234

وَلَا تَتَّخِذُوٓاْ أَيۡمَٰنَكُمۡ دَخَلَۢا بَيۡنَكُمۡ فَتَزِلَّ قَدَمُۢ بَعۡدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُواْ ٱلسُّوٓءَ
بِمَا صَدَدتُّمۡ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِۖ وَلَكُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ﴿٩٤﴾

﴿94﴾ ބަހަނާ އުޅޭ، ކަމެއް ކުރުމަށް އެއްބަސްވެ ހުވާކުރުމަށް ފަހު، ތިޔަބައިމީހުން
އެ ކުރި ހުވައަށް، އެބައިމީހުންނަށް ހުލުވައިލައި، ޚިޔާނާތްތެރިވުމުގެ ގޮތުން
ތިޔަބައިމީހުންކުރި ހުވައެއް ކަމުގައި ނުހަދާށެވެ! އޭރުން، އެ ކަމުގެ ސަބަބުން،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ފައިތިލަ އިސްލާމްދީނުގައި ހަމަޖެހުމާއި އަމަންއަމާންކަން ގެއްލި،
ނާމާންކަމުގެ ތެރެއަށް ތިޔަބައިމީހުން ވެއްޓި ހަލާކުވެދާނެއެވެ.

ދަންނާށެވެ! އެ ދުވަހު ދީގެ ހުވާކުރާ މީހާގެ މިސާލަކީ، ބައްޔެއްގައި ދެއިނދެފަ ސާބިތުވެ
ކުރުވުން ދެކެ، އެ ބަޔަކަށް ދައްކައިދޭންޖެހޭ ކަސަމްކުރިއިރު މީހާގެ މިސާލެވެ.
އަދި އެ ދުވަހު ދީގެ ހުވާކުރުމުގެ ސަބަބުން، ނުހަނު ނުބައިކަން ބޮޑު ގުނާހެއްވެސް
ކުރެވިދާނެ ދުނިޔޭގެ މާލު، ވެސް، ތިޔަބައިމީހުން ގަނެގެން ނުވާށެވެ. އަދި،
ތިޔަބައިމީހުންގެ ކަލޭގެއިހުރި ދީގެ ވިޔަފާރިކުރާއި، ޚިޔާނާތްތެރިކަމުގެ
ސަބަބުން، اللهُ ﷻ ގެ ދީނުން ވަކިވުމާ މެދު މިސްކީނުންނަށް ބަންދުވާ ކަމަށް ޖެހޭނެއެވެ.
އަދި ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެ ދުވަހު ވަރަށްބޮޑު މީހުންނަށް، އާޚިރަތުގެ ދުވަހުން
ނުހަނު ގަދަބޮޑު އަޒާބު ލިބޭނެއެވެ.235

وَلَا تَشۡتَرُواْ بِعَهۡدِ ٱللَّهِ ثَمَنٗا قَلِيلًاۚ إِنَّمَا عِندَ ٱللَّهِ هُوَ خَيۡرٞ لَّكُمۡ إِن كُنتُمۡ تَعۡلَمُونَ ﴿٩٥﴾

234- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
235- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿95﴾ އަދި ޢަހްދުތަކާއި އެގްރީމެންޓުތައް ތިޔަބައިމީހުން ކުރާއިރު، الله ގެނަންދީ
ހުވާކޮށް، އެ ޢަހްދުތަކައް ކަނޑަފަޅުކުރުމަށް ގޮސް، ލާރިފަދަ ދުނިޔޭގެ
ފައިދާއަކަށް ބަދަލު، އެ ޢަހްދުތަކައް ތިޔަބައިމީހުން އުވައިނުލާށެވެ! އަދި ދުނިޔަވީ
ފައިދާއަކަށް ބަދަލު، ތިޔަބައިމީހުން ޢަހުދުވާ ވިއްކުމެއް ނުކުރާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން،
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ޢަހްދުތަކައް ފުރިހަމައަށް ފުއްދުމުން، އެ ކަމުގެ ބަދަލުގައި،
الله ﷻ ގެ ޚަޒާނާތުން ލިބޭނޭ ދަރުމަތާއި ޘަވާބު ތިޔަބައިމީހުންނަށް ބޮޑު،
މާ ހެޔޮކަން ބޮޑުވެ. ސަބަބަކީ، އެ ދަރުމަތާއި ޘަވާބަކީ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް
ދުނިޔޭގައި ލިބޭނީ ވަގުތީ ފައިދާތަކަށްވުރެން މާ ހެޔޮކަން ބޮޑު ކަންތަކެވެ.

އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަކީ، ކަންތައްތައް ރަނގަޅަށް ދަންނަ، ޢިލްމުވެރިން
ބަޔަކު ކަމުގައި ވާނަމަ، ފަނާވެދާނެ މި ދުނިޔޭގައި ލިބޭ ޢާޖިލް ކަމާއި،
ފަނާވާ ނިޢުމަތްތަކާ އާޚިރަތުގައި ލިބޭނޭ ދާއިމީ ހެޔޮ ޘަވާބުގެ ތަފާތު ބޮޑުކަން
ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެނގިހުރީހެވެ.[236]

مَا عِندَكُمْ يَنفَدُ وَمَا عِندَ ٱللَّهِ بَاقٍۗ وَلَنَجْزِيَنَّ ٱلَّذِينَ صَبَرُوٓاْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُواْ يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

﴿96﴾ ދުނިޔަވީ ބަރަކާތްތައް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބޭ ތަނަވަސްކަމާއި، ކައްޗަށާއި،
ޝަހުވަތާ އަދި އެ ނޫން އެންމެހައި ތަކެއްޗަކީ ކަންތައްތަކެވެ، ގެއްލިދަނިވި
ތަކެއްޗެއް ކަންތައްތަކެވެ. ނަމަވެސް، ޚާއްޞަކޮށް ދާއިމުން، الله ﷻ ގެ ޚަޒާނާތުގައި
ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބޭނީ ތަނަވަސް ރިޒުޤާއި، ދަރުމަތާއި، ޘަވާބާއި، ކައްޗަށާއި،
މާތްކަމާ ދާއިމުކޮށް ހުރެވޭ ދާއިމީ ތަކެއްޗާ ކަންތައްތަކެވެ.

236– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ޢަމަލު ކުރިހަމަޔަކަށްކުރުމުގައި ދިމާވާ ބޭޒާރި އުނދަގޫތަކާއި ދަތިތަކަށް
ކެތްތެރިވާ މީހުން، އެ އުޅުނީ ބުރަދަނާވެރިވުން އިތުރު އަދި ހެޔޮކަން ބޭނުންވާ
ޘަވާބު، އެ ބަދަލަކަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވާނީމުއެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށާ އެހެނިހެން
ހެޔޮ ޢަމަލުތަކަށް ބަލައި، އެބައިމީހުންނަށް، ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވާ ދަރުމައާއި ޘަވާބު
އެހައިވެ ގިނަގުނަވާނެއެވެ.

އެއީ، އެބައިމީހުން ކުރާ ކަންތައް ހެޔޮ ކަމަކަށް ދެއްވާ ދަރުމަ ދިހަ ގުނައިން
ފެށިގެން ހަތް ސަތޭކަ ގުނައަށް އަދި އެއަށްވުރެން ވެސް އިތުރު ގުނައަށް
އިތުރުކޮށް ދެއްވާނެއެވެ. އެއީ، ތިމަން إِلٰهُގެ ހެޔޮވަންތަކަމުން އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވާ
ދީލަތިވަންތަ ދެއްވުމެވެ.[237]

مَنْ عَمِلَ صَٰلِحًا مِّن ذَكَرٍ أَوْ أُنثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهُۥ حَيَوٰةً طَيِّبَةً ۖ
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُم بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٩٧﴾

﴿97﴾ ފިރިހެނުންގެ ތެރެއިން ވިޔަސް އަދި އަންހެނުންގެ ތެރެއިން ވިޔަސް،
اللهُ ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ޤަބޫލުކޮށް އީމާންވެ، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާ ގެންނެވި
ޝަރީޢަތުގައިވާ ގޮތަށް އުޅޭ ކޮންމެ މުއުމިނަކުގެ ދަންނާށެވެ! ފަހެ، ހަމަކަށަވަރުން،
އެ ފަދަ ކޮންމެ މީހަކަށް ހެޔޮ ބަރަކާތްތެރި ދިރިއުޅުމެއް، ނުހަނު ތާޢަތްވެރި
އަދި އެހެނީ ހަމަޖެހުން ދިރިއުޅުމެއް، ދުނިޔޭގެ ޙަޔާތުގައި ވެސް، އެ މީހަކަށް،
ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވާނޭ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. އެއީ، ޙަލާލު ޤަނާޢަތުގެ ރިޒުޤު ދެއްވުމާއި،
ކިޔަމަންތެރިވުމުގެ މަގަށް ތައުފީޤު ދެއްވުމެވެ.

237- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އާޚިރަތުގައި އެ ފަދަ މީހުންނަށް ދެއްވާނޭ ދަރުމަދާއި ތަވާބު، ދުނިޔޭގައި
އެބައިމީހުން ބަދަލުކުރުންދިޔަ އެންމެ ރިވެތި ހެޔޮ ޢަމަލުތަކަށްވުރެން އެތައް ގުނައެއް
އިތުރުކޮށް ދިރިއަރުވާނޭ ކަމި ވެސް ކަނޑައަޅާ ކަވާނެއެވެ. އަދި، ސޫރަތުގެ މަޢުނައި
ނިޔުމަކުރެއް ދެއްވުމެވެ.[238]

ދަންނާށެވެ! ފިރިހެނުންނާއި ޞާލިޙު ޢަމަލުތަކެއް ކުރުން ގޮތުގައި، އަންހެނުންނަކަށް
ޞާލިޙު ޢަމަލުތަކެއް ކުރުން ގޮތް ބައެއް ފަދަ ތަޤުވާ ކަމުގައި ވިޔަސް،
ދުނިޔޭގައި ރަނގަޅު ބައްޓަކަށް ދިރިއުޅުއްވުމުގައި، އެ ބަރަކާތްތެރި ހަމަޖެހިލުން
ތަޤްދީރުގައި ރުހުން ދެއްކުމާއި ޤަނާޢަތްތެރިކަމާއި ޠާޢަތްތަކަށް ތައުފީޤު ދެއްވާނެ
ނޫނީ ކަން، ނުހަނު ސާބިތުވާ ވި ލާބަތް އެނގެއެވެ.

فَإِذَا قَرَأۡتَ ٱلۡقُرۡءَانَ فَٱسۡتَعِذۡ بِٱللَّهِ مِنَ ٱلشَّيۡطَٰنِ ٱلرَّجِيمِ ٩٨

﴿98﴾ކަލޭގެ ދުރުވިން އަޤާރުން ވެސް، الله ﷻ އަށް ރައްކާތެރިކަމެވެ. ފަހެ، ޝައިޠާނު
ވަސްވާސް ދީނާ ގަސްތުތަކާލި ނަމަ، ހަމައެކަނި އެކަލާނގެ ތަބާވުމެވެ،
الله ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން ދުރުކުރެވިގެންވާ ޝައިޠާނާގެ ނުބައިކަމުގައި، އެ ޝައިޠާނާގެ
ވަސްވާސްތަކުން ދުރުކުރައްވައި ސަލާމަތްކުރައްވުމަށް އެދި، الله ﷻ ގެ ރަޙްމަތުގައި
ދަންނަވާށެވެ! އަދި ޤުރުއާން ކިޔަވާން ފަށާއިރު، «أَعُوذُ بِاللهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»
މި ބުނުން ކިޔައި، الله ﷻ ގެ ރަޙްމަތުން ރައްކާތެރިކަން އެދޭށެވެ![239]

إِنَّهُۥ لَيۡسَ لَهُۥ سُلۡطَٰنٌ عَلَى ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَعَلَىٰ رَبِّهِمۡ يَتَوَكَّلُونَ ٩٩

238- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
239- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿99﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ﷲ سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ގަބޫލުކޮށް އީމާންވެ،
އެ އިލާހުގެ ރަސޫލާ ގެންނެވި ޝަރީޢަތުގައިވާ ގޮތަށް އުޅެ، ތެދުވެރިކަމާ އެކު ޙައްޤު
ގޮތުގައި، އެ އިލާހަށް ވަކީލުކޮށް ބަރޯސާވާ މުއުމިނުންގެ މައްޗަކަށް ނުފޫޒު ފޯރުވައި،
އެ ފަދަ މުއުމިނުންގެ މައްޗަކަށް ވެރިވެ ގަދަވެރިވުމަކީ، ޝައިޠާނާއަށް ލިބިގެންވާ
ބާރެއް ނުވެއެވެ.[240]

إِنَّمَا سُلْطَانُهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ يَتَوَلَّوْنَهُۥ وَٱلَّذِينَ هُم بِهِۦ مُشْرِكُونَ ﴿١٠٠﴾

﴿100﴾ ޝައިޠާނާއަށް ބާރު ފޯރުވޭނީ ކަން ކަށަވަރީ، އެ ބައެއްގެ ވާގިވެރިއަކީ
ޝައިޠާނާ ކަމުގައި ހަދައި، ޝައިޠާނާގެ ވަސްވާސަށް އޮޅުވި، އެ ޝައިޠާނާގެ
އަމުރަށް ބޯލަބައި ކިޔަމަންވާ މީހުންގެ މައްޗަށެވެ. އަދި ޝައިޠާނާގެ ވަސްވާސްތަކާއި
އެ ޝައިޠާނުކާ އަމުރަށް ކިޔަމަންވުމުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުން ފެތިފައި ވަނީ،
އަޅުކަމުގައްޔާއި، ކަމެއްކުރުމުގައްޔާއި، އެބައިމީހުންގެ ކާފިރުބަފައިންގައި ވެސް، ﷲ سبحانه وتعالى ގެ
އަޅުކަމުގާ ޝަރީކުވެ، ޝިރުކުކުރާ ބައަކު ކަމުގައެވެ.[241]

وَإِذَا بَدَّلْنَآ ءَايَةً مَّكَانَ ءَايَةٍ وَٱللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُنَزِّلُ قَالُوٓا۟ إِنَّمَآ أَنتَ مُفْتَرٍۭ ۚ
بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

﴿101﴾ ތިމަން إِلٰهُ ބާވައިލައްވާ އާޔަތްތަކުގެ ތެރެއިން އާޔަތެއްގައިވާ ޙުކުމް
ބަދަލުކުރައްވައި އެހެން އާޔަތެއް ބާވައިލައްވައި، ކުރީގެ އާޔަތުގައިވާ ޙުކުމް
މަންސޫޚުކުރައްވައިފި ނަމަ ދަންނާށެވެ! ﷲ سبحانه وتعالى ބާވައިލައްވާ އާޔަތްތަކާއި
އެ އާޔަތްތަކުގައިވާ ޙުކުމްތަކުގެ ޙިކުމަތް ދަނެވޮޑިގެން ވަނީ، ﷲ سبحانه وتعالى އެވެ.

---

240 التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّؤُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
241 صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدْ عَلِي الصَّابُونِي

މި ކަން މިހެން ހުރުމާ އެކު ވެސް، ޔަހޫދީ ދީނުއާސްގެ އާދަތެއްގައިވާ ބުނެގެން
މަންސޫޚުކުރައްވައި، އެހެން އާދަތެއް ބާވައިލައްވައިދީ ނަމަ، ޔަހޫދީ ނަޞާރާއާ
މުޚާލަފާތްކަން މުސްލިމުން ބަހައްޓަވާށެވެ. މިބާ ވާކަން ކަށަވަރީ، اللهُ ﷻ ބާވައިނުލައްވާ
ތަކެތި، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ކަމުގައި ބުނެ، އެ إِلٰهަށް ނިސްބަތްކޮށް ބުރުހާން
ދޭކަށް މިހަކު ކަމުގައެވެ. އަދިކޮއްބާ! މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ގިނަ މީހުން،
އެބައިމީހުންގެ ވެރި رَبُّގެ މަތިވެރިވަންތަ ދަރުމަވާއި، އެ إِلٰهُގެ ޝަރީޢަތާއި،
އެ ޝަރީޢަތުގައިވާ ޙުކުމްތަކާއި ނުރުހުނެވެ. އަދި އެ މުޝްރިކުންނަކީ ނޫނީ މިއުޅޭ،
ޔަހޫދީ ނަޞާރާއަކީ ދެރަވެރިއަކު ކަމުގައި ބުނެއުޅުނެވެ.[242]

ތަންނާނވާ! اللهُ ﷻ އީ، އެންމެހައި ތަކެއްޗެގެ ހާލިޤުވަންތަ إِلٰهُ ކަމުގައި ވާ އެކު،
އެ إِلٰهُގެ ހަމަދަވަކުންނަށް ބާރުލާމާއި، މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާއި، ޒާތާއި، ކުޅަޅެއް
ދަށުވެގެންވަނީ، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهަށެވެ. އެހެންކަމުން، ޔަހޫދީ ދީނާއްސަ
ބާވައިލެއްވުމުގެ ކުރިން ބާވައިލެއްވި ހުރިހާ ފޮތެއް، އެ إِلٰهُ، މަންސޫޚުކުރައްވައިފިއެވެ.

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

ޔަހޫދީ ދީނުގެ އާދަތެއްގައިވާ ބޮޑު ބުނެގެން މަންސޫޚުކުރައްވައި، އެ އާދަތެއްގައިވާ
ބުނެގަންނަވާން ކުރިން ބުނެގެން އެހެން އާދަތެއްގައި ބާވައިލައްވައިދީ ނަމަ، މަސްލަގެ
މުޝްރިކުން ބުނެއުޅުނެވެ. مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللهِގެ އަސްޙާބުބެއިންނަށް މަޚްލޫޤުކުރައްވަމުން،
އޭނާ އެ ގެންދަވާ މިންވަރު ނިކަން ދެކެބަލާށެވެ! އެއްދުވަހު ކުރާން ހަމަކުރައްވާ
ކަންތައްތައް އަނެއް ދުވަހު މަނާކުރައްވައެވެ.

އެ ކަމުން އެނގެނީ، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ اللهُ ގެ އެ ނަބިއްޔުކަމާއި، އަމިއްލަފުޅުގެން ވިދާޅުވާ ވާހަކަތަކުގެ ކަމެވެ. ދެން އެބައިމީހުންގެ އެ ވާހަކައަކީ ދޮގެއްކަން މި އާޔަތް ބާޠިލުކޮށްދެއެވެ.[243]

قُلْ نَزَّلَهُۥ رُوحُ ٱلْقُدُسِ مِن رَّبِّكَ بِٱلْحَقِّ لِيُثَبِّتَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ وَهُدًى وَبُشْرَىٰ
لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٢﴾

﴿102﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިޔަބައިމީހުންނަށް، އިބަ ރަސޫލާ ވިދާޅުވާށެވެ! ތިމަން ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ ގެ ޙަޟްރަތުން، ޙައްޤު ގޮތުގައި ޤުރްއާން ބާވައިލެއްވުމުން، ތިމަން ރަސޫލާގެ އަރިހަށް އެ ފޮތް ގެންނަވައިދިނީ، ވަޙީގެ އަމާނާތްތެރިޔާ جِبْرِيلُ عليه السلام އެވެ. އެ ފޮތަކީ، އެއްވެސް ބާޠިލެއްގައި، ތިމަން ރަސޫލާ އަމިއްލަފުޅުގެން ހެއްދެވިގޮތުގައި ފޮތެއް ނޫނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ފޮތް ބާވައިލެއްވީ، އެ ފޮތުގެ ސަބަބުން، މުއުމިނުންގެ ކިބައިގައިވާ އީމާންކަން އިތުރުވެ، އީމާންކަންމަތީ އެބައިމީހުން ސާބިތުކުރުއްވުމަށެވެ.

އަދި އެ ފޮތް ބާވައިލެއްވީ، އާދަމުގެދަރިންގެ ވެރި إِلٰهَ އަށް އުޅުނުގެ ނިޔާވަތަށް މަގުދައްކަވައިދެއްވުމަށް، އެ إِلٰه ދެއްވާފައިވާ ޙިދާޔަތް، އެ إِلٰهُ ގެ އަމުރުފުޅުތަކަށް ބޯލަނބައި، ކިޔަމަންތެރިވާ މުސްލިމުންނަށް ހިތްހަމަޖެހުން ލިބިދެއްވުމަށެވެ. އަދި އެ ފޮތަކީ، އެބައިމީހުން ޖަންނަތުގެ ނިޢުމަތްތަކާއި، އުފާވެރިކަމުގެ ބުޝާރަތް ދެއްވާ ފޮތެކެވެ. އަދި އެ ފޮތަކީ، މުސްލިމުން މަގުފުރެދުމުން އެއްކިބާކުރާ، ހިދާޔަތުގެ މަގުގައިހުރި ފޮތެއް ވާ ފޮތެއް ވެއެވެ.[244]

243- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ لِلشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَلِي الصَّابُونِي
244- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

وَلَقَدۡ نَعۡلَمُ أَنَّهُمۡ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُۥ بَشَرٞۗ لِّسَانُ ٱلَّذِي يُلۡحِدُونَ إِلَيۡهِ
أَعۡجَمِيّٞ وَهَٰذَا لِسَانٌ عَرَبِيّٞ مُّبِينٌ ١٠٣

﴿103﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ޔަޤީނީ ދޫރިމީ ތިމަންރަސްކަލާ، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް،
ކޮންމެވެސް އިންސާނެއްގެ ކިބައިން، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله އުގަންނަވައިދެނީ ގޮތުގައި
ކަމުގައި މުޝްރިކުން ބުނުއްޖެކަން، ތިމަން الله، ދެނެ ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ.
ސަލާމްކުރެއްވުމެވެ. އެބައިމީހުން އެ ދައްކާ ވަހަކަދައްކާ، ކަނޑައެޅިގެންނުވާ ދޭގެވެ.
އެއީ، އެ މީހެއްގެ ކިބައިން، مُحَمَّدُ بْنِ عَبْدِ الله، އެ ތިމަންނާން އުނގަންނަވައިދެނީ
ކަމުގައި، އެ މުޝްރިކުން އެ ބަސް މީހާގެ ބަހަކީ އަޖަމީ ބަހެކެވެ. އަދި ޤުރުއާނަކީ،
ޢަރަބިބަސް ބަޔާންކޮށް ދެއްކުން ޢަރަބީންގެ މީހާގެވެ.

މި ތިމަންރަސްކާ، ހަމަ ވަޙްޔުކުރައްވާ ގޮތުގައި އިންސާނާ ދެކޮޅުހަދާ ކަލާމަ
ޢަރަބި ބަހުން ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ގޮތެވެ. ވީމާ، މި ތިމަންރަސްކަލާ ބަހަކީ، ބަޔާންވެގެންވާ
ޢަރަބި ބަހެވެ. އަދި އެ ގޮތުގައިވާ ޙުއްޖަތެއް، ހަރުދަނާ، ވާހަކަތަކުގައި އެއްވެސް
ރޯގާއެއް ނުވެއެވެ.245

ދަންނަވަން! މައްކާގެ މުޝްރިކުން ބުނި އުޅުނު ގޮތުގައި، ޔަޤީނީ ތިމަންރަސްކަލާ،
بَلْعَامُ މި ނަން ކިޔާ މީހެއްގެ ކިބައިން ނުވަތަ يَعِيشُ މި ނަން ކިޔާ މީހެއްގެ
ކިބައިން ނުވަތަ ރޫމީންގެ جَبْرُ މި ނަން ކިޔާ މީހެއްގެ ކިބައިން، ޔަޤީނީ ރަސޫލާ
އުގަންނަވައިދެނީ ގޮތުގައެވެ. އެ އަޅުގަނޑުމެން ވެސް ޢަރަބީންގެ ބޮޑުކަމުގައި ހިމެނެން
ބަހެއް ނޫނެވެ.246

245– التَّفسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
246– تَفْسِيرُ جَامِعِ الْبَيَانِ لِلْإِمَامِ مُحَمَّد بن جرير الطَّبَري

ވީމާ، މުޝްރިކުންގެ އެ ވާހަކައަކީ، އެއްވެސް ބަލިކަށިކަމެއް ނެތް ބޭކާރު ވާހަކަތަކެއްކަން
އަންގަވައި މި އާޔަތް ބަޔާންކޮށްދެއެވެ.

إِنَّ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ لَا يَهْدِيهِمُ ٱللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

﴿104﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ކީރިތި ޤުރުއާނުގައި، الله ﷻ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތަކަށް ތެދުނުކުރާ،
އެ އާޔަތްތަކަށް އީމާންނުވާ މީހުންނަށް، الله ﷻ ތެދުމަގުގެ ނުދައްކަވާނެތެވެ. އަދި،
އިސްލާމް ދީނުގައިވާ މަގަށް ނުދޭއެވެ، އެ ދީން ޤަބޫލުކުރުމުގެ ގޮތް ތައުފީޤު ވެސް،
الله ﷻ އެބައިމީހުންނަކަށް ނުދެއްވާނެތެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައި ދުވަހުން، އެބައިމީހުންނަށް
ނުހަނު ގަދަފަދަ ވޭންދެނިވި ޢަޛާބުލިބޭނެއެވެ.[247]

إِنَّمَا يَفْتَرِي ٱلْكَذِبَ ٱلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِـَٔايَٰتِ ٱللَّهِ ۖ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْكَٰذِبُونَ ﴿١٠٥﴾

﴿105﴾ ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ ބާވައިނުލައްވާ އެއްޗެއް، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި ކަމުގައި
ވިދާޅުވެ، الله ﷻއަށް ނިސްބަތްކޮށްހަދައި އެއްވެސް އިފްތިރާއެއް ހެއްދުވުމަކީ،
އެއްވެސް ބާރެއްގައި، އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލާ ކުރައްވާނޭ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި ޔާއައްލާ!
އެ إِلٰهُގެ ރަސޫލުންނަށް ބާވައިލެއްވި ވަޙީއާ ނުލައި، އެ ރަސޫލާ އެއްވެސް ވާހަކަފުޅެއް
ނުދައްކަވައެވެ. އަދި ނުވެސް ދައްކަވާނެއެވެ. އެއާ ޚިލާފަށް، الله ﷻއަށް ނިސްބަތްކޮށް
ދޮގާން ދޮގުހަދައި، ކީރިތި ޤުރުއާނާ ބެހޭ ގޮތުން އެއްވެސް ބަލިކަށިކަމެއް ނެތް، ބާޠިލު
ދޮގު ވާހަކަތައް ދައްކާ، ދެކޮޅުހަދާ ކަލުން، الله ﷻއަށް، އެ إِلٰهُ ބާވައިލެއްވި
އާޔަތްތަކަށް އީމާންނުވާ މީހުންނެވެ. އަދި، الله ﷻ ބާވައިލެއްވި އާޔަތްތަކަށް އީމާންނުވާ
މީހުންނަކީ، ޝައްކެއްނެތި ގޮތުގައި ދޮގުވެރިންނެވެ.[248]

247– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
248– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

مَن كَفَرَ بِٱللَّهِ مِنۢ بَعۡدِ إِيمَٰنِهِۦٓ إِلَّا مَنۡ أُكۡرِهَ وَقَلۡبُهُۥ مُطۡمَئِنُّۢ بِٱلۡإِيمَٰنِ وَلَٰكِن
مَّن شَرَحَ بِٱلۡكُفۡرِ صَدۡرٗا فَعَلَيۡهِمۡ غَضَبٞ مِّنَ ٱللَّهِ وَلَهُمۡ عَذَابٌ عَظِيمٞ ١٠٦

﴿106﴾ އަދި ކާފިރުކަމުގެ އެއްވެސް އަސަރެއް ނެތުމާ އެކު، ތިމާގެ ހިތުގައި އީމާންކަމުގެ ބިންވަޅު ނެތި، އީމާންކަން މަތީ ސާބިތުވެހުރި މީހާއަށް އަނިޔާ ދީފި، ކުފުރުގެ ކަލިމައެއް ނުކިޔައިފި ނަމަ ނުވަތަ ކުފުރުގެ ޢަމަލެއް ނުކޮށްފި ނަމަ، އޭނާ ހަލާކުކުރުން ކަމުގެ ބިރުދީފާ، މަޖުބޫރު ވެގެންވާ ބާރު، އެ ގޮތަށް ބަހެއް ބުނެ ނުވަތަ އެ ގޮތަށް ކަމެއް ކޮށްފި މީހާ ދަންނާށެވެ! ފަހެ، އެ ގޮތަށް މީހަކު ދީނުން ބޭރުވެ މުރުތައްދުވީ މީހަކު ކަމުގައެއް ނުވާނެއެވެ. ފުޤަހާއު، އެ ގޮތަށް މީހެއްގެ މައްޗަކަށް އެއްވެސް ޙުކުމެއް އަދި ކުށެއް ވިޔަސް ނެތެވެ.

ނަމަވެސް، ދީނުން ބޭރުވެ މުރުތައްދުވުމުގެ ސަބަބުން ހިތްފުރިހާކަން ކަނަވަރު، އީމާންވުމަށް ފަހު، الله ﷻ އަށް ކާފިރުވެއްޖެ މީހާއި، މަޖުބޫރުވެގެން ވިޔަސް، ކާފިރުކަމަށް ތިމާގެ ހިތް ތަނަވަސްވެ، ކާފިރުކަމަށް ރުހި، ކުފުރުގެ ކަލިމަ، ޢަމަލުން ކިޔައިދީ މީހާ އަދި އެ ގޮތަށް ޢަމަލުކޮށްފި މީހާއެވެ. ފަހެ، އެ ގޮތަށް މީހުން ދަންނާށެވެ! އެ ގޮތަށް މީހުންގެ މައްޗަށް، الله ﷻ ގެ ކޯފާ ހުއްޓެވެ. އަދި، الله ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުން، ބޮޑުވެގެންވާ އަޛާބު ވެސް އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ހުއްޓެވެ.[249]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބާ ބެހޭ ގޮތުން މުފައްސިރުން ވިދާޅުވެފައި ވެއެވެ. މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ފަރާތުން، عَمَّارُ ﵁ އަށް ދެވުނުދިޔަ އަނިޔާތަކުން ކެތްނުކުރެއްވުން ހިނދު، މަޖުބޫރި ބާރުލުމައި ކުރުއްވައިގެން، އެ ސަޙާބީއަކު ޝިރުކުގެ ބަހެއް ވިދާޅުވެވުނެވެ.

249- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދެން، އެ ކަމާ ގުޅޭގޮތުން މުސްތަޤުބަލުން ބާރާންކުރިކަމުގައި ވެއެވެ. އިސްލާމް ދީން ދޫކުރުއްވުމަށް ފަހު، عَمَّارُ ކާފިރުވެއްޖެއެވެ. ދެން، އެ ހަބަރު ލިބިވަޑައިގަތުމުން، ޔާރިމީ ރަސޫލާ ބަޔާންކުރެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން، عَمَّارُގެ ހިތްފުޅުވަނީ އީމާންކަމުން ފުރިފައެވެ. އަދި عَمَّارُގެ އިސްތަށިފުށުން ފެށިގެން ފައިތިލައާ ހަމައަށް ވެސް ވަނީ މުޅިން އީމާންކަމެވެ. އަދި އީމާންކަން ވަނީ، عَمَّارُގެ ލޭއާއި މަހާ އެކުވެފައި ވެސް މެއެވެ. ދެން އެއަށްފަހު، عَمَّارަށް އެ ވިދާޅުވުން ކުފުރުގެ ބަސްކުރުމާމެދު، ޔާރިމީކަރައްވާ ބާރުރޯޅިގަޔާ، رَسُولُ اللهِ ﷺ ގެ އަރިހަށް ވަޑައިގަތުމުން، ރަސޫލާ ސުވާލުކުރެއްވިއެވެ.

"އޭ عَمَّارެވެ! މިބައިން ވިދާޅުވުން އެއްކަލާ ބަސް ގޮތުން މިބާގެ ހިތްފުޅުގައި ވަނީ ކޮން ގޮތެއްތޯއެވެ؟" ޖަވާބުގައި عَمَّارُ ދެންނެވިއެވެ. "އަޅުގަނޑުގެ ހިތް ވަނީ، އީމާންކަމުން ފުރި، އީމާންކަމަށް ތަނަވަސްވެގެންނެވެ." ދެން، رَسُولُ اللهِ ﷺ، عَمَّارަށް ޚިޠާބުކުރެއްވިއެވެ. "އަދިވެސް އެ ފަދަ ބަހެއް ވިދާޅުވުމަށް ކާފިރުން މަޖުބޫރުކޮށްފި ނަމަ، އެބައިމީހުން އެ ފަދަ ބަހެއް ވިދާޅުވާށެވެ!" ދެން، އެ ހާދިސާއާ ގުޅޭ ގޮތުން، މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[250]

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمُ ٱسْتَحَبُّوا۟ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَا عَلَى ٱلْـَٔاخِرَةِ وَأَنَّ ٱللَّهَ لَا يَهْدِى ٱلْقَوْمَ ٱلْكَٰفِرِينَ ﴿١٠٧﴾

﴿107﴾ އީމާންވުމަށް ފަހު، اللهُ ﷻ އަށް ކާފިރުވެއްޖެ މީހާއި، މަޖުބޫރުވެގެން ނަމަވެސް، ކާފިރުކަމަށް މީހާގެ ހިތް ތަނަވަސްވެ، ކާފިރުކަމަށްރުހި، ކުފުރުގެ ކަލިމަ ދެކުން ބުނާ މީހާއި، އެ ފަދަ ބަޔަކު ކާކުގެ މީހާގެ މައްޗަށް، اللهُ ﷻ ގެ ކޯފާއި އަޒާބު އަރައިގަންނާނެއެވެ.

250- اَلتَّفْسِيرُ الْكَبِيرُ مَفَاتِيحُ الْغَيبِ لِلْإمَامِ فَخر الدِّينِ الرَّازِي

ސަވާބަށާއި، އާޚިރަތް ދުވަހާއި އެ ދުވަހުގެ ޘަވާބަށްވުރެން، ދުނިޔޭގެ ޒީނަތްތެރި
ދިރިއުޅުމަށް ލޯބިވީތީން، ދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމަށް އެބައިމީހުން އިސްކަންދިނީ ކަމެވެ.
އަދި ހަމަކަށަވަރުން، الله ﷻ، އެ ފަދަ ކާފިރުންނަކަށް ތެދުމަގެއް ނުދައްކަވާނެއެވެ.
އަދި ބަޔާނުގެ މަގަން ޙުއްޖަތުގެ ތައުފީޤު ވެސް، އެ ފަދަ މީހުންނަކަށް،
އެ إِلٰهُ ނުދެއްވާނެއެވެ.[251]

أُو۟لَٰٓئِكَ ٱلَّذِينَ طَبَعَ ٱللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ وَسَمْعِهِمْ وَأَبْصَٰرِهِمْ ۖ وَأُو۟لَٰٓئِكَ هُمُ ٱلْغَٰفِلُونَ ١٠٨

﴿108﴾ އަދި އާޚިރަތުގެ މައްޗަށް ދުނިޔެ އިސްކުރާ ކާފިރުންނަކީ، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކުގައްޔާއި، އެބައިމީހުންގެ ކަންފަތްތަކުގައްޔާއި، އެބައިމީހުންގެ ލޯތަކުގައި، الله ﷻ، ކުފުރުވެރިކަމުގެ ސިއްކަ ޖެއްސަވައި ބަންދުކުރައްވައިފައިވާ މީހުންނެވެ. ވީމާ، އެ ފަދަ މީހުންގެ ހިތްތަކަށް ހިދާޔަތުގެ ނޫރު ވާޞިލެއް ނުވާނެއެވެ. އަދި، الله ﷻ ގެ އާޔަތްތައް ކިޔާވޭ އަޑު އެ ކާފިރުންނަށް އިވުނު ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ އާޔަތްތަކަށް އެބައިމީހުން އިޙްސާސް ނުވާނެއެވެ. އަދި، الله ﷻ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަމާއި، إِلٰهُ ވަންތަކަމުގެ ދަލީލުތައް އެބައިމީހުންނަށް ފެނުނު ކަމުގައި ވިޔަސް، އެ إِلٰهُ ގެ އެއްކަލަވަންތަކަމާއި، إِلٰهُ ވަންތަކަން ދެނެގަތުމަށް، އެ إِلٰهُއަށް އެބައިމީހުން އީމާނެއް ނުވާނެއެވެ.

އެހެނީ، އެބައިމީހުންގެ ހިތްތަކާއި، ލޯތަކާއި، ކަންފަތްތަކުގައި، އެ إِلٰهُ ވަނީ ޖައްސަވާފައި ބަންދުކުރައްވައިފައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަކީ، الله ﷻ އެބައިމީހުންނަށް ޖަކައި ތައްޔާރުކުރައްވައިފައިވާ ޢަޛާބުން، ގާފިލުވެގެންވާ މީހުންނެވެ.[252]

251– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

252– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

لَا جَرَمَ أَنَّهُمۡ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ هُمُ ٱلۡخَٰسِرُونَ ١٠٩

﴿109﴾ ހަމަކަށަވަރުން، އާޚިރަތް ދުވަހުން ހުރިހައި ގެއްލުމެއް އުފުލާނެ ބަޔަކީ އަދި ހަލާކުވާނޭ ބަޔަކީ ވެސް، ހަމަ އެ ކާފިރުން ކަމާމެދު އެއްވެސް ޝައްކެއްނެތެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، ދުނިޔަވީ ޙަޔާތް އާޚިރަތުން ވޮޑުކޮށްލައި ވަނީ، އާޚިރަތުގައި ގެއްލުމާއި ހަލާކު އުފުލަންޖެހޭ ހަމަ ބަދަލުތަކުގެ ކުރުމުގައެވެ.[253]

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُواْ مِنۢ بَعۡدِ مَا فُتِنُواْ ثُمَّ جَٰهَدُواْ وَصَبَرُوٓاْ إِنَّ رَبَّكَ مِنۢ بَعۡدِهَا لَغَفُورٞ رَّحِيمٞ ١١٠

﴿110﴾ ދެން އެއަށްފަހު، މައްކާގައި ދިރިއުޅެމުންދިޔަ ނިކަމެތި މުސްލިމުންނަށް ނުހަނު ބޮޑެތި އަނިޔާ ދިނުމުންދިޔައިރު، ދީން ސަލާމަތުކޮށް ކުރާ އެހެން އެއްވެސް ގޮތެއް ނެތިގެން ކާފިރުންގެ ހުއްސުވަރުން ބަލާއި، ހިޖުރަ ދޫކޮށް ކުރުމުގެ ކަމުގެ ދޫކޮށް، އެ ކާފިރުންގެ ދިމާލަށް ޖިހާދުކުރަމުން ދިޔައީ، މުސްލިމުންނާއެކު ދީނަށް ޓަކައި! ކުރުމުގެ ފަރާތުން ރުކާރު، މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރުމުގެ ފުރުސަތު ލިބި، އެ ކަމުގެ ތަކުލީފުތަކަށް ހަމަ ކިބައިން އަރާ، މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރުމަށް އެހެނިހެން އަލަށް ވެގެންވެ. އެއީ، އެ ރަކަ މާނާގެ ހިތުގައި އީމާންކަން ސާބިތުވެ ބޭނުންވެގެން ރައިވާރުއް ބޮޑުކަމުންނެވެ.

އަދި މަދީނާއަށް ހިޖުރަކުރުމަށް ފަހު، اللهُ ﷻ ގެ ދީނަށް ނަސްރުދީ، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއަށް މަދަދުދިނުމުގައި އެހެނިހެންވެސް، ބޮޑެތި ދުވަސްވަރުގައި ދަތި އުނދަގޫތަކުގައި އެ ކަންތައްތަކުގެ މަށްޗަށް ކެތްތެރިވެ ހުރެއެވެ. އެއްކަމަކުން، ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، އެހެނިހެންނަށް އެ ކުރުވުން ކަރަން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި رَبُّ މާފުކުރައްވާނެއެވެ.

253– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެބައިމީހުންނަށް ބަދުލުކުރައްވައި އެބައިމީހުންގެ ޙަޔާތް ރަނގަޅުކުރައްވާނެތެވެ.
އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އީ، އެ ފަދަ މީހުންގެ ފާފަ ގިނަގިނައިން ފުއްސަވާ،
އެ ފަދަ މީހުންނަށް، ގިނަގުނަ ރަޙްމަތްލައްވާ، إِلٰهُ ކަން ކަށަވަރެވެ.[254]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

ابْنُ عَطِيَّة رضي الله عنه ވިދާޅުވިއެވެ. މަކްކާގައިވާ މީހުން އަލުން ދިރުއްވައި، އެބައިމީހުން
މަޖްބޫރުކުރައްވާން ކަމުގައި ބުނެ، اللهُ ﷻ ގަބޫލު ނުކުރާނޭ މައްކާގެ
މުސްލިމުންގެ އެ ވާހަކަތަކަން ރައްދުދެއްވުމަށް ބުނު، އެ ކަން އެ ހިނދި ދުވަސްވަރު
މައްކާގައި ތިބި މުއުމިނުންގެ ވާހަކައާއި، އެ މުއުމިނުންގެ ބާރު ބަޔާންކުރައްވައި
މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ. އެ މުއުމިނުންނަކީ، މުސްލިމުން މަދީނާއަށް
ހިޖުރަކުރުމުގެ ފުރުމުގެ ކުރިން، ބަޔަކު ކަރަހަތު ހިޖުރަކުރައްވި އަސްޙާބުބޭކަލުންނެވެ.[255]
މުސްލިމުން އެ ކާފިރު ހާލުގެ ވާހަކަ، މި ސޫރަތުގެ ތިރީސް އަށްވަނަ އާޔަތުގައި
ބަޔާންކުރައްވައިފައި ވެއެވެ.

يَوۡمَ تَأۡتِي كُلُّ نَفۡسٖ تُجَٰدِلُ عَن نَّفۡسِهَا وَتُوَفَّىٰ كُلُّ نَفۡسٖ مَّا عَمِلَتۡ وَهُمۡ
لَا يُظۡلَمُونَ ﴿١١١﴾

﴿111﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، ކޮންމެ މީހަކު ވެސް އެ މީހެއްގެ ނަފްސު
ދިފާޢުކުރުމުގެ ގޮތުން، اللهُ ﷻ ގެ ޙަޟްރަތުގައި ޖަދަލުކޮށް، އެ މީހަކަށް ހުރަހަގުޅުންހައި
ދުރުކޮށް ހުރަހަޅައި، ތިމާގެ ނަފްސު ސަލާމަތް ކުރުމަށް މަސައްކަތްކުރާނެތެވެ.
ވީ، އެ ދުވަހުން ކޮންމެއްމެ ހިނގާ ގޮތް ވިދާޅުވެދެއްވައި، އެ ކޮންމެއްމެ،
އިބަ ރަސޫލާ މިސްކީނުންނަށް ހަނދާންކޮށްދެއްވާށެވެ!

254- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
255- اَلْبَحْرُ الْمُحِيطُ فِي التَّفْسِيرِ لِأَبِي حَيَّانُ مُحَمَّدُ بْنِ يُوسُفَ الْأَنْدَلُسِي

އަދި ކޮންމެ މީހަކަށް ވެސް، އެ މީހެއްގެ ދުނިޔަވީ ބަރާބަރުގައި އެ މީހަކު ކުރި އަމަލުތަކަށް
ލިބުން ބޮޑު ޖަޒާ، ނުހަނު ފުރިހަމަކޮށް އެ ދުވަހުން ދެއްވާނެތެވެ. ވީމާއެކު،
އެއްވެސް މީހަކަށް، އެ މީހަކު ކޮށްފައިވާ ގޯނާތަކަށް ލިބުން ބޮޑު އުޤޫބާތްދެއްވުން
އިތުރު އުޤޫބާތެއް ދެއްވި، ޒުލުމުގެ ކުޑަ އަނިޔާއެއް ވިޔަސް ނުކުރައްވާނެތެވެ. އަދި
އެ މީހަކު ކުރި ހެޔޮ އަމަލުތަކުން ލިބުމަށް ޘަވާބުން ކަމުނުދެ ކުޑަ މިންވަރަކަށް ވިޔަސް
އުނިކުރެއްވި، އެއްވެސް މީހަކަށް ބޭއިންސާފެއް ނުކުރައްވާނެ ގޮތެވެ.[256]

وَضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلٗا قَرۡيَةٗ كَانَتۡ ءَامِنَةٗ مُّطۡمَئِنَّةٗ يَأۡتِيهَا رِزۡقُهَا رَغَدٗا مِّن كُلِّ
مَكَانٖ فَكَفَرَتۡ بِأَنۡعُمِ ٱللَّهِ فَأَذَٰقَهَا ٱللَّهُ لِبَاسَ ٱلۡجُوعِ وَٱلۡخَوۡفِ بِمَا كَانُواْ
يَصۡنَعُونَ ١١٢

﴿112﴾ އަދި ބަރަކާތްތެރިންގެ ނުބައިކަމުން އަމާންވެ މިންޖުވެ، ދިރުމުގެ
ދަތިތަކުން ސަލާމަތްވެ، ހުރިހައި ދިމާލަކުން ރިޒުޤުތަކާއި އައިސް، ތަނަވަސްކަމާ އެކު
އެ ރަށުގެ މީހުންނަށް ރިޒުޤު ލިބިލިބި އުޅުނު ރަށުގެ މީސްތަކުން، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى މިސާލު
ޖައްސަވައެވެ. އެ ރަށަކީ މައްކާއެވެ. އަދި އެ ޖަހާ ބިރުގަނޑު ނިޢުމަތްތަކަށް، އެ ރަށުގެ
އަހުލުވެރިންނަށް، الله سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ދެއްވައިދެއްވި ވަނިކޮށް، އެ ނިޢުމަތްތަކަށް އެ ރަށުގެ
އަހުލުވެރިން އިންކާރުކޮށް ނާޝުކުރުވިއެވެ.

އަދި، އެ إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުވެރިވުމުގެ ގޮތުން، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰهައަށް
އަޅުކަންކުރުމުގެ ބަދަލުގައި، އެ إِلٰهُގެ މަންފާތުތަކުގެ ތެދުއިން ބަހައްޓާ ޖެހޭނެކަމާއި
ތަކާ، އެ إِلٰهَ އެއްފަދަކަން ބަހައްޓާކަށް، އެ ޖެހޭނެކަމާއި މަކާރުކަން އުބަރޫރުން
އަޅުކަންކޮށް ޝުކުރުކުރާށެވެ.

256- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ދެން އެބައިމީހުން އެ ކޮށްއުޅުނު ކަންތައްތަކުގެ ސަބަބުން، ބަނޑުހައި ހޫނުކަމުގެ
ޢުޤޫބާތް، اللهُ ﷻ އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ފޮނުއްވިއެވެ. އަދި އިސްލާމީ ލަޝްކަރުތަކުގެ
ބިރުވެރިކަން، އެ ރަށުގެ އަހުލުވެރިންގެ ހިތްތަކަށް، اللهُ ﷻ ވެއްދެވިއެވެ.257

ދަންނާށެވެ! މައްކާގެ މީހުންނަށް ޖެހުނު ބަނޑުހައިހޫނުކަމަކީ، އެބައިމީހުންގެ
މައްޗަށް، رَسُولُ اللهِ ﷺ ކުރެއްވި ދުޢާފުޅެއްގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންނަށް ޖެހުނު
ބަނޑުހައިހޫނުކަމެކެވެ. ދެއްކޭ ގޮތަކީ، ބަނޑުހައިހޫނުކަން ގަދަވެގެންގޮސް ކާނާ
ނުލިބޭ ހިސާބަށް އެބައިމީހުންގެ ކަންތައްތައް ދިޔައެވެ. އަދި އެބައިމީހުންނަށް ޖެހުނު
ބިރުވެރިކަމަކީ، އެ ރަށުގެ ބައެއް ޖަބީމުން މުސްލިމުންގެ އަސްކަރުތަކުން، އޭގެ ތެރެއިން
އެއް ބަޔަކު ހަމަލާ ދެއްވި ގޮތުގައި ހަމަލާދީފިއެވެ.

وَلَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ فَأَخَذَهُمُ ٱلْعَذَابُ وَهُمْ ظَٰلِمُونَ ﴿١١٣﴾

﴿113﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، މައްކާގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން، އެބައިމީހުންގެ
ގޮތަށާއި އެނގެހައި މީސްތަކުންގެ ގޮތުން، ރަސޫލަކު ވަޑައިގެންނެވެ. އެއީ، ނަބީކަމާއި
ރިސާލަތުން ޚާއްޞަކުރެއްވި ބޭކަލެއް، اللهُ ﷻ ގެ ރަސްމަކުން ފޮނުއްވުން، އެ إِلٰهُގެ
އަގާ مُحَمَّدُ بن عَبْدِ اللهއެވެ. އަދި މައްކާގެ އަހުލުވެރިންނަށް، އެ ރަސޫލާގެ ނަސަބުތުގެ
މާތްކަމާއި، އެ ރަސޫލާގެ ތެދުވެރިކަމާއި، އަމާނާތްތެރިކަން ރަނގަޅަށް ދަންނަ އަދި
އެ ކަމަށް އިޢުތިރާފުވެސް އުޅެން ބައެކެވެ. ނަމަވެސް، مُحَمَّدُ بْن عَبْدِ الله ރަސޫލުކަމާއިގެން
ފޮނުއްވުމުން، އެ ރަސޫލާގެ ރަސޫލުކަން ދޮގުކޮށް، އެ ރަސޫލާ ގެންނެވި ރިސާލަތު،
މައްކާގެ ގިނަ މީހުން ޤަބޫލުނުކުރިއެވެ.

257– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلاَمِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ދިނަމުނުންވީ، އެ ރަސޫލާގެ ރިސާލަތު ދޮގުކޮށް، الله ﷻ އާ
އެހެނިހެން ފަރާތްތައް ބައިވެރިކޮށް، އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވާ މުޝްރިކުން
ކަމުގައެވެ. އަދި އެހެނިހެން މީސްތަކުންނަށް ވެސް، އެ إِلٰهُ ގެ ދީނަށް ވަނުމުގެ މަގު
ބަންދުކޮށް މަނާކުރާ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ. އަދި އެ ގޮތުގައި އެބައިމީހުން ވަނިކޮށް، ދަތިކަމާއި
ބަނޑުހައި ހާލަތުގެ އުނދަގޫތައް އައިސް، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޖެހުނެވެ. އަދި،
الله ﷻ އަށް ކާފިރުވެ، އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާކުރާ މުޝްރިކުންގެ ގޮތުގައިވާ ހަލާކު،
މައްކާގެ މުޝްރިކުންގެ ތެރޭގައި އުޅުނު ބޮޑެތި ޒަޢީމުން ޤަތުލުވެ، ބަދުރު ހަނގުރާމައިގައި
އެ ކާފިރުން ބަލިވެ ނިކަމެތިވިއެވެ.[258]

فَكُلُوا۟ مِمَّا رَزَقَكُمُ ٱللَّهُ حَلَٰلًا طَيِّبًا وَٱشْكُرُوا۟ نِعْمَتَ ٱللَّهِ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ
تَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾

﴿114﴾ އޭ الله ﷻ ގެ އެއްކައުވަންތަކަން ތެދުކޮށް ގަބޫލުކޮށް، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލާއާ
ތަބާވެގެންވާ މުއުމިނުންނޭ! ކާށި ހަމަކަށަވަރުން، ހަލާލު ރަނގަޅު ތަކެތީގެ ގޮތުގައި،
الله ﷻ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ރިޒުޤުން ތިޔަބައިމީހުން ކައިބޮއި އުޅޭށެވެ! އަދި،
الله ﷻ ތިޔަބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް ބަހާއި، އެ إِلٰهُ އަށް
ޝުކުރުވެރިވެ، އެ ނިޢުމަތްތަކުން، އެ إِلٰهُ ގެ މަގުގައި ހޭދަކޮށް، އެ إِلٰهُ އަށް
ކިޔަމަންތެރިވުމުގައި ތިޔަބައިމީހުން އެ ނިޢުމަތްތައް ބޭނުންކުރާށެވެ! އެއީ، ހަމައެކަނި
އެ إِلٰهُ އަށް އަޅުކަން ޚާލިޞްކޮށް ބަހަކު ކަމުގައި ތިޔަބައިމީހުން ވަނީ ނަމައެވެ.[259]

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ ٱلْمَيْتَةَ وَٱلدَّمَ وَلَحْمَ ٱلْخِنزِيرِ وَمَآ أُهِلَّ لِغَيْرِ ٱللَّهِ بِهِۦ ۖ فَمَنِ
ٱضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ ٱللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٥﴾

258- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

259- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿115﴾ ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، الله ﷻ ހަރާމްކުރައްވައިފައިވާ ކަން ކަށަވަރީ،
މަސްކައުން ހަލާލު ޖަނަވާރީގެ ތެރެއިން، ޝަރުޢީ ހަމަތަކުގެ މަތީން ކަތިލުމަކާ ނުލައި
މަރުވާ ތަކެއްޗާއި، ލޭއާއި އޫރު މަހެވެ. އަދި، الله ﷻ ގެ ނަންފުޅު ފިޔަވައި އެހެން
ފަރާތްތަކުގެ ނަންގަނެ ކަތިލެވޭ ކޮންމެ އެއްޗެކެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މަޖުބޫރުވެއްޖެ
ބާރުތެރިކަމުގައި، ނުކިޔަމަންތެރިވުމެއް ދެކޮޅުވެރިވުމެއް އަދި ހައްދުފަހަނައަޅައި ދިޔުމެއް
ވިޔަސް ނެތި، الله ﷻ ހަރާމްކުރައްވައިފައިވާ އެއްޗަކުން، ހަމައެކަނި ތިމާގެ ފުރާނަ
ސަލާމަތްކުރުމަށް މިންވަރަށް ކެއުމަކީ، ކުށެއް ނެތެވެ.

އެހެންކަމުން، އެ ފަދަ ބާރުތެރިކަމުގައި، ހަރާމް އެއްޗެއް ބޭނުންކުރާ މީހާއަށް، ތިމާގެ
އަމިއްލަ ނަފްސަށް އަނިޔާވެރިވެފައިވާ ކުށްވެރި ކުށްވެރިއަކު ނުވާނެއެވެ.
ވީމާ، އެ ފަދަ މީހަކަށް، الله ﷻ ފުއްސަވައި ދެއްވާނެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން،
الله ﷻ އީ، އެ إِلٰهُގެ އަޅުތަކުންކުރާ ކުށްތަކާއި، ފާފަތައް ގިނަގިނައިން
ފުއްސަވާ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް، ނުހަނު އޯގާވަންތަ ރަޙީމުވަންތަ إِلٰهެވެ.[260]

وَلَا تَقُولُوا۟ لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ ٱلْكَذِبَ هَٰذَا حَلَٰلٌ وَهَٰذَا حَرَامٌ لِّتَفْتَرُوا۟ عَلَى
ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ ۚ إِنَّ ٱلَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى ٱللَّهِ ٱلْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾

﴿116﴾ އޭ މުޝްރިކުންނޭވެ! الله ﷻ ހަރާމްކުރައްވައިފައިވާ ކަމެއް އަދި
އެއްޗެއް ވިޔަސް، ހަލާލު ކަމުގައި ބުނެ، ނުވަތަ، އެ إِلٰهُ ހަލާލުކުރައްވައިފައިވާ
ކަމެއް އަދި އެއްޗެއް ވިޔަސް، ހަރާމް ކަމުގައި ބުނެ، الله ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް
ތިޔަބައިމީހުންގެ ދުލުން ބުނާނެ ދޮގުހަދައިގެން ވާހަކަތައް ދައްކައި ނުދޭށެވެ!

260- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އުޅުނީ، އެއްވެސް ކަމެއް އަދި އެއްޗެއް ވިޔަސް ޙަލާލުކަމުގައި ނުވަތަ ޙަރާމްކަމުގައި ކަނޑައެޅުމަކީ، އެއްވެސް ދަލީލަކަށް ބިނާވެގެންވާ ބަހެއް ނޫނެވެ. އެއީ، ހަމައެކަނި، اللهُ ﷻ އަށް ދޮގުހަދާ ގުޅުވާލާފައިވާ ބަހެއްކެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް ދޮގުހަދާ މީހުން ބޭނުންވާ ކަމެއް، ބޭނުންވާ ގޮތަކަށް، ހާސިލުވިޔަސް، ފަހަރަކު، ދުނިޔޭގައި އެބައިމީހުންނަށް ބާކީވެއް ނުވެއެވެ. އަދި އާޚިރަތުގައި އެބައިމީހުން ނުދިންނަވާނެ ކަން ވެސް ކަށަވަރެވެ.[261]

مَتَٰعٞ قَلِيلٞ وَلَهُمۡ عَذَابٌ أَلِيمٞ ١١٧

﴿117﴾ ދަންނާށެވެ! ހަވާނަފްސުގެ އެދުންތަކަށް ޓަކައި، ޙަރާމް ކަންތައްތަކާއި ތަކެތި ޙަލާލު ކަމުގައި އަދި ޙަލާލު ކަންތައްތަކާއި ތަކެތި ޙަރާމް ކަމުގައި ސިފަކުރަން، އެ ކަންކަން، اللهُ ﷻ އަށް ނިސްބަތްކޮށް، ދޮގުހަދަނީ އުޅޭ މީހުންނަށް، ދުނިޔޭގައި އެ ލިބޭ ތަނަވަސްކަމާއި، އަރާމާއި، އުފާވެރި ކުޑަ ދުވަސްކޮޅެއްގައި ލިބޭ، ކުޑަކުޑަ އަރާމާއި އުފާވެރިކަމެވެ.

އަދި އެއީ، ނުހަނު އަވަހަށް ނިމިހިނގައިދާ ވަގުތީ ކަމެކެވެ. އަދި ދާއިމީ ޢަޛާބުގައި، ނުހަނު ވޭންދެނިވި ޢަޛާބު، އާޚިރަތުގައި އެމީހުންނަށް ހުއްޓެވެ.[262]

وَعَلَى ٱلَّذِينَ هَادُواْ حَرَّمۡنَا مَا قَصَصۡنَا عَلَيۡكَ مِن قَبۡلُۖ وَمَا ظَلَمۡنَٰهُمۡ وَلَٰكِن كَانُوٓاْ أَنفُسَهُمۡ يَظۡلِمُونَ ١١٨

261– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
262– الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴿118﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އަދި ޔަހޫދީން، ތިބާ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلٰهُ
ބާވައިލެއްވި ވަޙީގައި އަންގަވައި ބަޔާންކޮށްދެއްވި ތަކެތިން، ނަހަމަ ސޫރޭގެ ތެރެއިން
އިނގިލިތައް ވަކިވަކިވެފައި ނުވާ ޖަމަލާއި، ދޫނިތަކުގެ ތެރެއިން އިނގިލިތައް
ވަކިވަކިވެފައި ނުވާ ގިނިގާރާދޫނި ފަދަ ތަކެއްޗާއި، ނިޔަފަތިތަކާއި ވަކިތަކުން
ޝިކާރަކުރާ ކަނޑު ޖަނަވާރުތަކާއި، ގެރިއާއި ބަކަރީގެ ސަރުބީއާއި، ހިމަ ގޮހޮރާއި،
ފިސްދު ކަރިގަނޑާއި، އަރިކަރީގެ ކަރިމަތުގައި ތަށިވާ ހަމުގައިވާ ސަރުބީ ފިރުވައި،
މަހާއި ވަކިކުރެވޭން ހުންނަ، ކަށިގެ ސަރުބީއާއި، މި ހުރިހައި ތަކެތި ޔަހޫދީންގެ
މައްޗަށް، ތިމަން إِلٰهُ ޙަރާމްކުރެއްވީމެވެ.

އަދި އެ ތަކެތި އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޙަރާމްކުރެއްވީކަމީ، އެބައިމީހުންގެ މައްޗަށް،
އަނިޔާވެރިވުމެއްގެ ގޮތުން، ތިމަން إِلٰهُ، ކުރެއްވި ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި
އެބައިމީހުންނަކީ، ބާރުވެރިހަ ތަކެތި، ތިމަން إِلٰهُ ހަރުދަރިންގެ މައްޗަށް ޙަރާމްކުރެއްވީމެވެ،
އެބައިމީހުންގެ ނަފްސާއި އަމަރުތަކުގެ ސަބަބުން، އެބައިމީހުންނަށް ދެއްވި ޢުޤޫބާތެއްގެ
ގޮތުންނެވެ. އެހެނީ، އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ގިނަމީހުންނީ، އެބައިމީހުންނަށް،
ތިމަން إِلٰهُ ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުނުކުރެވެ، ހަމައެކަނި، ތިމަން إِلٰهُއަށް
އަޅުކަންކުރުމުގެ ބަދަލުގައި، ތިމަން إِلٰهُއަށް އުރެދި ކާފިރުވެ، އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ
ނަފްސުތަކަށް، އަނިޔާވެރިވުމުގައި ހައްދުފަހަނަޅައިދިޔަ ބަޔަކު ކަމުގައެވެ.

ދަންނާށެވެ! ޔަހޫދީންގެ މައްޗަށް، اللهُ ﷻ ޙަރާމްކުރެއްވި ތަކެތީގެ ވާހަކަ، އެ إِلٰهُ
ބާވައިލައްވައިފައި ވަނީ، سُورَةُ الأَنْعَامُ ގެ 146 ވަނަ އާޔަތުގައެވެ.[263]

263- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُواْ ٱلسُّوٓءَ بِجَهَٰلَةٖ ثُمَّ تَابُواْ مِنۢ بَعۡدِ ذَٰلِكَ وَأَصۡلَحُوٓاْ إِنَّ رَبَّكَ
مِنۢ بَعۡدِهَا لَغَفُورٞ رَّحِيمٌ ١١٩

﴿119﴾ އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ربُّ، އެ ބަޔަކަށް ފާފަފުއްސަވަނީ،
އުޅުނުންތަކާއި ފާފަތަކަށް އަޅައިގަތުމުން ފިޔަވަ ގެއްލުމާއި، އެ ކަމުގެ ނުބައި
ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިކަން ނޭނގި ތިބެ، ގަސްތުގައި ވިޔަސް އަދި ގަސްތުގާ ނުލައި
ވިޔަސް، އުޅުނުންތަކާއި ފާފަތަކަށް އަޅައިގަތުމަށް ފަހު، ތައުބާވެ، ތިމާމެންގެ
ނަފުސުތައް އިސްލާހުކޮށް، ހެޔޮ އަމަލުތަކާ ދެމިހުރެއެވެ. އެހެނީ ހަމަކަށަވަރުން،
އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ربِّއި، ތައުބާވުމަށްފަހު، އެ إِلٰهُ ގެ ބަސްއަހައިގެން ހުއްޓެވެ
ތައުބާވާ މީހުންނަށް، އެބައިމީހުންގެ ފާފަތައް ފިލުވައިލައްވާ، ނަމަވެސް
އޯގާތެރިވެވޮޑިގެންވާ إِلٰهُ ކަން ކަށަވަރެވެ.[264]

ދަންނާށެވެ! އުޅުނުންތަކަށް އަޅައިގަތުމުގައި، اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ގެ ކާފަ ބަރުލޮމުކުތި ކަމެއް
ކަމާއި، އެ މީހެއްގެ ވަރުގަދަން، އެ إِلٰهُ ގެ ކާފަ ބަރުޢުލުވެރިކަމުގެ ވިސްނުން ކިޔަމަން، ގެއްލި
ހުރިކަމެއް ކިޔަމަނު ކަން އެނގި ދަންނާވާ އެއްވެސް މަސްލަހަތު އުޅުނުންތަކަށް
އަޅައިގަންނަނީއެވެ. ވީމާއެކު، އުޅުނުންތަކަށް އަޅައިގަތުމަށް ބަލާއިރު
ކަމެއް ކަން އެނގި ދިޔުމާ އެކު ވެސް، އެ ގޮތަށް ކަންތައްތަކަށް މަސްލަހަތުން
އަޅައިގަންނަނީ، އެ ކަމުގެ ނުބައި ނަތީޖާއަކީ ކޮބައިކަން އެނގިހުރެގެން ހަމަގައިން
ނޭނގޭތީއެވެ.

إِنَّ إِبۡرَٰهِيمَ كَانَ أُمَّةٗ قَانِتٗا لِّلَّهِ حَنِيفٗا وَلَمۡ يَكُ مِنَ ٱلۡمُشۡرِكِينَ ١٢٠

264- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وِزَارَةِ الشُّئُونِ الإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

﴿120﴾ހަމަކަށަވަރުން ވެސް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވޮވަޑައިގެންނެވީ، اللهُ سبحانه وتعالى އަށް
ކިޔަމަންތެރިކަން އަދާކުރައްވައި، ހެޔޮކަމުގައި އަޅުކަމެއް ވެސް، ހަމައެކަނި، އެ إِلٰه އަށް
ޚާލިޞްކޮށްދެއްވައި، މުޝްރިކުންނަށް ހުރި ގޮތް އެގޮންނަވައި ދޫކޮށްލެއްވި ތައުޙީދުގަ
ކުރުގައެވެ. އަދި މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން ބަޔަކު، އެ ބޭފުޅާ ޢަމަލު އުޅެން
އިމާމަށް ކަމުގައެވެ. އަދި، އިސްލާމް ދީނުން އެއްކިބާވެވަޑައިގެން، އިސްލާމް ދީން
ނޫން އެހެން އެއްވެސް ދީނެއް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގަބޫލުކުރައްވައިގެން ވެސް ނުވެއެވެ.
އަދި މުޝްރިކުންގެ ތެރެއަކު ވެސް، އެ ބޭފުޅާ ނުވެއެވެ. އަދިކިއްޅާ! އެ ބޭފުޅާ
ވޮވަޑައިގެންނެވީ، اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އެއްކަލަކުވެސްނިކަން ތޮރުކޯ ގަބޫލުކުރައްވާ، ހެޔޮބަޔަކީ
މުޝްރިކެއް ނޫނެވެ.[265]

شَاكِرًا لِّأَنۡعُمِهِۚ ٱجۡتَبَٰهُ وَهَدَىٰهُ إِلَىٰ صِرَٰطٖ مُّسۡتَقِيمٖ ﴿١٢١﴾

﴿121﴾އަދި، اللهُ سبحانه وتعالى ދެއްވި ނިޢުމަތްތަކަށް ޝުކުރުވެރިވެވަޑައިގެންނެވި ބޭފުޅަކު
ކަމުގައި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ވޮވަޑައިގެންނެވިއެވެ. އަދި، އެ إِلٰهُ ގެ ރަސޫލުކަމަށް، ނަބިއްޔާއި
ރަސޫލުކަން ދެއްވުމަށް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ޚާއްޞަކުރައްވައި، މަގުފަހިކޮށްދެއްވީ އިސްލާމް ދީނުގެ
މަގަށް، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام އަށް މަގު ދައްކަވައި، އެ މަގަށް އިރުޝާދުދެއްވިއެވެ.[266]

وَءَاتَيۡنَٰهُ فِي ٱلدُّنۡيَا حَسَنَةٗۖ وَإِنَّهُۥ فِي ٱلۡأٓخِرَةِ لَمِنَ ٱلصَّٰلِحِينَ ﴿١٢٢﴾

﴿122﴾އަދި ދުނިޔޭގައި ވެސް ނުހަނު މަތިވެރި ނިޢުމަތް، އެ ރަސޫލާއަށް، ތިމަން إِلٰهُ
ދެއްވީމެވެ. އެއީ، ނަބިއްކަމާއި ރަސޫލުކަން ދެއްވުމާއި، ހެޔޮނަމާ ޘަނާއި ދަރިކަލުން
ދެއްވުމާއި، އެ ރަސޫލާގެ ދަރިފަސްކޮޅުގައި ނަބިއްކަމާއި ރަސޫލުކަން ލެއްވުމުންނެވެ.

265- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
266- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

އަދި އެ ރަސޫލާއަށް ފަހު އަންނާނޭ މުސްލިމުންގެ ޢުލަމާއިން ގިނަ ބައެއްގެ ތަޤުލީދާއި
ތަނާ، އެ ރަސޫލާއަށް ލިބިވަޑައިގަތުމާއި، މުސްލިމުން އިޤްތިދާކުރާނޭ ރިވެތި ނަމޫނާއެއް،
އެ ރަސޫލާގެ ސީރަތުގައި ލެއްވުމުން ވެސް ވެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އާޚިރަތް
ދުވަހުން، އެ ރަސޫލާ ވާނީ، ސާލިޙުންގެ ގިނަގުނަ ނިޢުމަތްތަކާއި މަތިވެރި ދަރަޖައާއި
މަޤާމު ލިބޭނެ، ސާލިޙު އަޅުކަލުންގެ ތެރެއިން ކަމަށްވެއެވެ.[267]

ثُمَّ أَوْحَيْنَآ إِلَيْكَ أَنِ ٱتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَٰهِيمَ حَنِيفًا ۖ وَمَا كَانَ مِنَ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٣﴾

﴿123﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! ދެން އަހަރެމެން، ތިބާ ރަސޫލާއަށް އަންގަވައި، ތިމަން إِلٰهُ
ވަޙީކުރެއްވީމެވެ. ޙަނީފު ބާޠިލު މަގުތަކުން ދުރުހެލިވެވަޑައިގެން، އިސްލާމް ދީނުގެ
ސީދާ މަގުގައި ސާބިތުވެ ހުންނެވި إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ގެ ދީނާ ތަބާވެވަޑައިގެން، އެ ދީނުގައި،
ތިބާ ރަސޫލާ ސާބިތުވެ ދެމިހުންނަވާށެވެ! اللهُ سبحانه وتعالى ގެ އެއްކައުވަންތަކަން
ގަބޫލުކުރައްވާށެވެ، މުޝްރިކުންގެ ކިބައިން ބަރީއަވެވަޑައިގަތުމާއި، އިސްލާމް ދީނަށް
ޗަވައިލުއްވުމާއި، އެ ދީނަށް ޢަމަލުކުރެއްވުމުގައި، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ކަންތައްކުރެއްވި
ގޮތުގައިން، ކަންތައްކުރައްވާށެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން، اللهُ سبحانه وتعالى ފިޔަވައި އެހެނިހެން
ފަރާތްތަކަށް އަޅުކަންކުރި މުޝްރިކުންގެ ތެރެއިން، إِبْرَاهِيمُ عليه السلام ނުވެއެވެ.[268]

إِنَّمَا جُعِلَ ٱلسَّبْتُ عَلَى ٱلَّذِينَ ٱخْتَلَفُوا۟ فِيهِ ۚ وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ
ٱلْقِيَٰمَةِ فِيمَا كَانُوا۟ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٢٤﴾

﴿124﴾ ހަމަކަށަވަރުން، ޗުއްޓީގެ ދުވަހަކީ، ޔަހޫދީންނަށް ޖުމްޢާ ދުވަހުގެ ބަދަލުގައި،
ހުރިހާ މަސައްކަތެއް ދޫކޮށް، އަޅުކަންކުރުމަށް ޚާއްޞަކުރުން، އެ ދުވަހުގެ ޤިޔާމަތް
ޚިލާފުވާ މައްސަލައިގާ، اللهُ سبحانه وتعالى ފައިސަލާކުރައްވާނެއެވެ.

267- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
268- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِيرِ مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرٍ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

އަދި އެބައިމީހުންނަށް ބަލައި އެ ކަން އެ ގޮތަށް ދެއްކީ، އެބައިމީހުން އަޑުކަން
ކުރުމަށް ބަލައި ފުރަތަމަތަމައަން ހުކުރު ދުވަސް ޚާއްޞަކުރެއްވުމުން، އެ ކަމާ ނުރުހި،
އެބައިމީހުންގެ ނަބިއްޔާ، مُوسَى عليه السلام އާ ދެބަސްވެ، ޚިލާފުވެ، ހުކުރު ދުވަހުގެ ބަދަލުގައި
ހޮނިހިރު ދުވަސް އެބައިމީހުން ޚާއްޞަކުރުމުންނެވެ. އޭ ރަސޫލާއެވެ! ތިޔަފުޅުން،
އެބައިމީހުންގެ ނަބިއްޔާ، مُوسَى عليه السلام އާ ދެބަސްވެ، ޚިލާފުވެ އުޅުނު ކަންތައްތަކުގައި،
ޤިޔާމަތް ދުވަހުން، އެބައިމީހުންގެ މެދުގައި ޙުކުމްކުރައްވައި، ތިބާ ރަސޫލާގެ ވެރި ربُّ،
އެބައިމީހުންގެ މެދުގައި ފައިސަލާކުރައްވާނޫ ކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި އެ އިން ކޮންމެ
ފަރާތަކަށްމެ ޙިސާބު ބަދަލު ޤަޟާ، އެ ފަރާތަކަށް، އެ إِلٰهُ، ދެއްވާނޭ މެއެވެ.[269]

ދަންނަވާށެވެ! ތިޔަފުޅުންގެ މާތް ދުވަހެއްގެ ގޮތުގައި ހުކުރު ދުވަސް ޚާއްޞަކުރެއްވުމައި،
އަޑުކަންކުރުމަށް ބަލައި، އެ ދުވަހު ހުސްވެ ތިބުމަށް، مُوسَى عليه السلام ތިޔަފުޅުންނަށް
އަމުރުކުރެއްވިއެވެ. ނަމަވެސް، ހުކުރު ދުވަހަށްވުރެން ހޮނިހިރު ދުވަސް
މާތްކަމުގައި ބުނެ، އެބައިމީހުން އަޑުކަންކުރުމަށް ބަލައި، ހުކުރު ދުވަހުގެ ބަދަލުގައި
ހޮނިހިރު ދުވަސް ހަމަޖެއްސެވުމައިދެއްވުންއެދި، مُوسَى عليه السلام ގެ އަރިހުގައި އެބައިމީހުން
ދެންނެވިއެވެ. އެ ހިނދު، مُوسَى عليه السلام އަށް، اللهُ سبحانه وتعالى އަންގަވައެވެ. އެބައިމީހުން
އެ އެދުނު ގޮތަށް، ހޮނިހިރު ދުވަސް އަޑުކަންކުރަން، މާތްކޮށް ހިފުމަށް
އެބައިމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ![270]

ٱدۡعُ إِلَىٰ سَبِيلِ رَبِّكَ بِٱلۡحِكۡمَةِ وَٱلۡمَوۡعِظَةِ ٱلۡحَسَنَةِۖ وَجَٰدِلۡهُم بِٱلَّتِي هِيَ أَحۡسَنُۚ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعۡلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِۦ وَهُوَ أَعۡلَمُ بِٱلۡمُهۡتَدِينَ ١٢٥

269- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
270- اَلْجَامِعُ لِأَحْكَامِ الْقُرْآنِ لِلْإِمَامِ الْقُرْطُبِي

﴿125﴾ އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ربُّ ގެ ވަޙީ ބަސްފުޅުތަކުންނާއި،
އިބަ ރަސޫލާ ދެއްވާ ވަޢުޡު އިރުޝާދުގެ ބަސްފުޅުތަކުންނާ އަދި ރިވެތި ގޮތް
ނަޞޭޙަތްތެރިވުމަކުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ربُّ ގެ މަގަށް، އިސްލާމް ދީނަށް
މީސްތަކުންނަށް ގޮވައިލައްވާށެވެ! އަދި ގޮތް ކަންތައްކުރުމަށް ހިތްވަރުދީދީ، އެ ކަމަށް
ޝައުޤުވެރިވާނޭ ގޮތަށް، ޙިކްމަތްތެރިކަމާ އެކު މީސްތަކުންނާ ވާހަކަފުޅުދައްކަވާށެވެ!
އަދި ނުބައިކަންތައް ކުރުމުން ނުކުންނާނެ ނުބައި ނަތީޖާއާމެދު މީސްތަކުން
ބިރުވެރިކުރައްވައި، އެ ގޮތަށް ކަންކަމަށް މީސްތަކުން ނުހުރުންވެރިކުރައްވާށެވެ!

އަދި، އިބަ ރަސޫލާއާ ޖަދަލުވާ ދުޝްމަނުން ވެސް، އިސްލާމް ދީނުގެ ދަޢުވަތުދީނުމުގައި
އެ ޖަދަލިން ކަންތައްކުރައްވާށެވެ! އަދި ދީނުގެ ދަޢުވަތު ދެއްވުމުގައި މަޑުމައިތިރިކަމާއި
އޯގާތެރިކަމާ އެކު، މީސްތަކުންނާ ވާހަކަފުޅުދައްކަވައި، ރިވެތި އުސްލޫބުން
ޖަދަލުކުރައްވައި ހިދާޔަތްދެއްވާށެވެ! އިބަ ރަސޫލާގެ މަސައްކަތް އޮޅި، އިބަ ރަސޫލާ
ދެކޮޅުހަދައިފިން ރިސާލަތު މީސްތަކުންނަށް އިއްވުން އެކަށޭވެ. އެހެނީ،
ހިދާޔަތަކީ، ތިމަން الله ގެ ބަރަކާތުން މީސްތަކުންނަށް ލިބޭ އެއްޗެކެވެ.

ހަމަކަށަވަރުން، އިބަ ރަސޫލާގެ ވެރި ربُّ ގެ ދީނަށް ފުރަގަސްދީ، އެ ދީނުގެ މަގުން
އެއްކިބާވެ ފުރެދިގެންދަނީ ކާކުކަން، އެ الله، މާތަން ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ. އަދި، އެ الله
ތެދުއަވި ދީނުގެ މަގު ހިދާޔަތްލިބުނު، ތެދުމަގު ލިބިގެން، އެ މަގުން ހިނގާ މީހުން ވެސް،
އެ الله، މާތަން ދެނެވޮޑިގެން ވެއެވެ.[271]

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا۟ بِمِثْلِ مَا عُوقِبْتُم بِهِۦ ۖ وَلَئِن صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ لِّلصَّٰبِرِينَ ﴿١٢٦﴾

271- الْمُخْتَصَرُ فِي التَّفْسِير مِنْ مَرْكَزِ تَفْسِيرِ لِلدِّرَاسَاتِ الْقُرْآنِيَّة بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة

﴾126﴿ އޭ މުއުމިނުންނޭވެ! އަދި ތިޔަބައިމީހުންނަށް އަނިޔާކޮށް، އުނދަގޫކޮށް، ގެއްލުންދީ، ތިޔަބައިމީހުންގެ މައްޗަށް ޢަދާވާތްތެރިވި ބައެއްގެ ކިބައިން ބަދަލުހިފުމަށް، ތިޔަބައިމީހުން ގަސްދު ކުރަނީ ނަމަ، ތިޔަބައިމީހުންނަށް އެބައިމީހުން އެ ދިން ގެއްލުމަށްވުރެން އިތުރު ގެއްލުމެއް، އެބައިމީހުންނަށް ތިޔަބައިމީހުން ނުދޭށެވެ!

އަދި ހަމަކަށަވަރުން، ތިޔަބައިމީހުންނަށް ލިބުނު އަނިޔާއަށް ކެތްތެރިވެ އެ ކަމަށް މާފުދީފި ނަމަ، އެ ގޮތް ތިޔަބައިމީހުންނަށް ހެޔޮކަން ބޮޑުވެފައި، ދުނިޔާގައި ތިޔަބައިމީހުންނަށް ނަސްރުލިބެނިވި ސަބަބެއްކަމުގައި ވާނެ ކަން ކަށަވަރެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން، އެ ގޮތަ ކެތްތެރިންނަށް، އާޚިރަތުގައި ބޮޑުވެގެންވާ ދަރުމަޔާއި ޘަވާބު ހުއްޓެވެ.[272]

މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނު ސަބަބު:

އުޙުދު ހަނގުރާމައިގެ ދުވަހު، މަދީނާގެ އަންސާރުންގެ ތެރެއިން ފަސްދޮޅަސް ހަތަރު ސަޙާބީންނާއި، މުހާޖިރުންގެ ތެރެއިން ހަ ސަޙާބީން ޝަހީދުވިއެވެ. އަދި އެ ދުވަހު ޝަހީދުވި ސަޙާބީންގެ ތެރޭގައި، ކީރިތި ރަސޫލާގެ ބޮޑުބޭބޭފުޅު، حَمْزَةُ بْن عَبْدِ الْمُطَّلِب رضي الله عنه ވެސް ވިއެވެ. އަދި އެ ހުރިހާ ޝަހީދުންގެ ހަށިކޮޅުތައް އެއްޗެހިކަށް ޖަހާކަމުގެއްނުވި، حَمْزَةُ بْن عَبْدِ الْمُطَّلِب رضي الله عنه ގެ ބަނޑު ފަޅުފަޅާލައި، ކަންފަތްފުޅާއި ނޭފަތްފުޅު ކަނޑައިލައި ވަނީކޮށް، އަންސާރުންނަށް ފެނިވަޑައިގަތެވެ. ދެން، އެ އަންސާރުން ވިދާޅުވިއެވެ.

272- التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ

ހަމަކަށަވަރުން، އަހުރެމެންނާއި މުޝްރިކުންނާދެމެދު ކުރެވޭ ހަނގުރާމައެއްގައި
އަހުރެމެން ގަދަވެ، އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ބައަކު ޤަތުލުކޮށްފިއްޔާ ނަމަ، މިއަދު
އަހުރެމެންގެ ޝަހީދުންނާދެކު އެ ބައިމީހުން ކަންތައްތަކުރި ވަރަށްވުރެން
އިތުރަށް، އެ ބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ޤަތުލުވާ މީހުންނާދެކު އަހުރެމެން ކަންތައްތަކެއް
ކުރާނޫ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ. ދެން އަމުރުކުރެއްވި، ބަރާބަރަށް ބަދަލުހިފުމުގައި
މުސްލިމުން ކަންތައްކުރުމަށް ގޮތް އަންގަވައި، ވަހީގެ ޒަމާނެއް ދުވަހު މި އާޔަތް
ބާވައިލެއްވުނެވެ.[273]

އަދި ހަމަ އެހެނަށް، ރިވާވެފައި ވެއެވެ. އުޙުދުގެ ދުވަހު، ޞަޙާބީ ރަސޫލާގެ
އަރިހުގައި، އަޞްޙާބުން ދުނިޔެ ކަމުގައި ވެއެވެ. މުޝްރިކުންގެ މައްކާން
އަދުގަނޑުކުން ގަދަވާ ދުވަހެއް، ﷲ ﷻ ވަޙީކުރި ނަމަ، މުޝްރިކުން ދިރިހުއްޓާ،
އެބައިމީހުންގެ ގޮތަށްވުރެ އަދުގަނޑު ކަންތައް ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ.

އަދި ވީމާ ރިވާވެފައި ވެއެވެ. އުޙުދުގެ ދުވަހު، ޞަޙާބީ ރަސޫލާގެ ބޮޑުބޮޑުބޭބެ،
حَمْزَةُ رضي الله عنه ގެ ބަދަލު ހިފުމަށް، ކަންހިފެހެއްޓި ގޮތުގެ ކަމާބެހޭގޮތުން ވަރިހަރު
ކުރެވިގެން ގަތުލުން، ކަލާ އިތުރު ރަސޫލާ ބަރިޔާކުރުމުގައި ކަމުގައި ވެއެވެ.
"އެ ބޮޑުބޮޑުބޭބެއެވެ! މިޔާގެ ބަދަލުގައި އެބައިމީހުންގެ ތެރެއިން ހަތް ދިހަ މީހުންގެ
ގޮތަށްކަމެއް، ތިމަން ރަސޫލާ ކަމެއްކުރާނީ ކަމީ ކަށަވަރު ކަމެކެވެ." ދެން،
އެ ވަގުތުގައި ގޮތެއްގެ މި އާޔަތް ބާވައިލެއްވުނެވެ.[274]

وَٱصۡبِرۡ وَمَا صَبۡرُكَ إِلَّا بِٱللَّهِۚ وَلَا تَحۡزَنۡ عَلَيۡهِمۡ وَلَا تَكُ فِي ضَيۡقٖ مِّمَّا يَمۡكُرُونَ ١٢٧

273– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّة
274– تَفْسِيرُ الْإِمَامِ مُقَاتِلِ بْنِ سُلَيمَان السُّنَنُ الْكُبْرَى لِلْإِمَامُ الْحَافِظُ أَبُو بَكْرٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ الْبَيْهَقِيُّ

127 އޭ ރަސޫލާއެވެ! އިސްލާމް ދީނަށް ގޮވައިލެއްވުމުގައި، އިބަ ރަސޫލާއަށް
ތިޔަ ލިބިވަޑައިގަންނަވާ އުނދަގޫތަކާއި އަނިޔާތަކުން، ތިމަން إِلٰهُ، އިބަ ރަސޫލާ
ސަލާމަތްކުރައްވައި ދިފާޢުކުރައްވައިދެމަން ތާނުތުން، އެ ކަންތައްތަކުން،
އިބަ ރަސޫލާ ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި، اللهُ ﷻ ގެ ވާގިފުޅާއިއެކުން މެނުވީ،
އިބަ ރަސޫލާއަކަށް އެ ކަންކަމަކަށް ކެތްތެރިވެވޭއެއް ނުވެވޭނޭނެއެވެ. އެހެނީ
ހަމަކަނޑައެޅުން، އިބަ ރަސޫލާއަށް ސާބިތުކަން ދެއްވައި، ކެތްތެރިވެވަޑައިގަތުމުގެ
ތައުފީޤުދެއްވައި، އެ ކަމަށް އެހީތެރިވެދެއްވާ ގޮތުގައި، އެ إِلٰهެވެ. އަދި، އިބަ ރަސޫލާ
ތިޔަ ދެއްވާ ދީނީ ދަޢުވަތަށް ކުރަހަސްތީ، އެ ދަޢުވަތާ ދެކޮޅުހަދާ މީހުންނާމެދު،
އިބަ ރަސޫލާ ހިތާމަނުކުރައްވާށެވެ!

އަދި، އިސްލާމް ދީނުގެ ދުޝްމަނުން ހިންގައިލެއްވުމަށް ޖަހާ، އެ ކާފިރުންގެ އެ ރާވާ
މަކަރުވެރި ރޫޅުންތަކާއި، ހީލަތް ފުރުއްސާރައި، އިބަ ރަސޫލާއާ ބޭރު ގޮތުން، އުބައިދިޔުން
އެ ދައްކައި އެޅޭ ބާރިލު ވާހަކަތަކާ ސަވާބުން، ދެރަފުޅުވެ، އިބަ ރަސޫލާގެ
ހިތްފުޅަށް ދެރަކަމާއި ނުތަނަވަސްކަން ފެށިގެންދެއްވާށެވެ! އެހެނީ، އެ ކާފިރުން
އެ ރާވާ މަކަރުވެރި ރޫޅުންތަކުގެ ހުރިހައި ނުބައި ކަލަމް އުނބުރި އަދިއްސަ ޖެހޭނީ
ހަމަ އުބައިދިޔުންނަށެވެ.[275]

إِنَّ ٱللَّهَ مَعَ ٱلَّذِينَ ٱتَّقَوا۟ وَّٱلَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

128 ހަމަކަނޑައެޅުން، اللهُ ﷻ ވާގިދެއްވަނީ، ތަޤުވާ ފުރިހަމަކަމާއި ހެޔޮ
ޢަމަލުތަކަން އަޅުއިރިގެން ފަރުވާތެރިވާ، އެ إِلٰهު ނަހީކުރެއްވި ކަންތައްތަކުން ދުރުވެ
ރައްކާތެރިވާ މީހުންނާ އެކުގައެވެ.

އަދި އެ إِلٰهُ ޚަލްޤުކުރައްވާ ކަންތައްތައް އަޅާކުރުންތަކީ ދެމިހިފުމާ އެކަލާ، އެ إِلٰهُ ގެ
އަމުރުކުރުއްވަނީ ޢިއްޒަތްތެރިވުން އެބައިމީހުންގެ އަމިއްލަ ނަފްސުތަކަށް ޚާއިނުވުމާ
ދިރިސާލަތުތެރިންނާ އެކަށައެވެ. ވީމާ، الله ﷻ ގެ ބަސްބަހުގެން، އެހެން ކަލޭގެފާނުގެ،
ނަޞީޙަތާއި، މަތިވެރި ދިރިއުޅުމާ ތަނަވަސްކުރެއްވިއެވެ.[276]

ދަންނާށެވެ! މި ސޫރަތުގެ އެންމެ ޖުމްލަ އާޔަތް ހިމެނެނީ، ސަތޭކަ އަށާވީސް
އާޔަތެވެ.[277]

ފަހެ، الله ﷻ ދެއްވި ތައުފީޤުން، ހިނިގެން ދިޔަ ސޫރަތުއް ނަޙްލުގެ ކުރު ތަފްސީރު
ލިޔުމަށް އަޅުގަނޑު ގަސްދުކުރި މިންވަރަކަށް ލިޔެ ނިމުނީއެވެ. އަޅުގަނޑުގެ
ކުށްތަކާއި، އަޅުގަނޑުގެ މި ކުޑަކުޑަ ޢަމަލު، الله ﷻ ޤަބޫލުކުރައްވާށިވެ. އަދި
މި މަސައްކަތުގައި އަޅުގަނޑަށް އެހީތެރިވެދެއްވި ހުރިހާ ފަރާތްތަކުގެ ބަދަލު
ޤަބޫލުކުރައްވާށި، އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް ފުރިހަމަ ސަވާބުގެ މަތިވެރި ދަރަޖަ
މިންވަރުކުރައްވާށިވެ. އަދި ޖަޒާ ފިރުދައުސް އެ ނަބިއްޔާ އަޅުގަނޑުމެން އެންމެންނަށް
މިންވަރުކުރެއްވުން ފުރިހަމަ ދެއްވާ.

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمَ عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

276– التَّفْسِيرُ الْمُيَسَّرُ مِنْ مَطْبُوعَاتِ وُزَارَةِ الشُّئُونِ الْإِسْلَامِيَّةِ بِالْمَمْلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
277– مَوْقِعُ الْمُصْحَفِ الْإِلِكْتْرُونِي لِلتَّعْرِيفِ بِالسُّوَرِ

رَسُولُ اللهِ ﷺ ޙަދީޘުކުރެއްވިއެވެ.

(خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ وَعَلَّمَهُ) މާނައީ: "ތިޔަބައިމީހުންގެ ތެރެއިން، އެންމެ ހެޔޮ މީހަކީ، ކީރިތި ޤުރްއާން އުނގެނި އަދި އުނގަންނައިދޭ މީހާއެވެ." އަދިވެސް ޙަދީޘުކުރެއްވިއެވެ.

(مَنْ عَلَّمَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ، كَانَ لَهُ ثَوَابُهَا مَا تُلِيَتْ) މާނައީ: "اللهُ ﷻ ގެ ފޮތުން އާޔަތެއްގެ މިންވަރު ވެސް އުނގަންނައިދިނީ މީހަކަށް، އެ އާޔަތް ކިޔެވިގެންދާ ހިނދަކު އެ ކަމުގެ ޘަވާބު ލިބިލިބިގެންދާނެއެވެ."